

banka

meslek
ve fikir
dergisi

Sevgili Okuyucularımız	3	Banka Dergisi
Yurdumuz Açısından Mevduat Neden Önemsizdir?	4	Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu
İşletmelerde Büyümeyi Sağlayan Bir Etken Olarak Küçük Sanayi Kredileri	8	Doç. Dr. Mustafa A. Aysan
Bankacılık Faaliyetleri ve İştirakçilikte Kâr Hedefi ve Millî Ekonomiye Katkı Hedefi Çelişkileri	30	Prof. Dr. Haydar Kazgan
İhracat Kredisi ve İhracata İlişkin Muamelelerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası	38	İlhan Uçkun
Bankalarda Mevduat İşleri	44	Vedat Onur
İktisadî ve Malî Konjonktür	50	Doç. Dr. Mustafa A. Aysan
Piyasa Durumu	55	Yıldırım Kalkıs
Haberler	60	Necdet Durakbaşı
«Türkiye'de Yabancı Sermaye Semineri»nden İzlenimler		

aralık - 1968

cilt : 5 sayı : 12

DÜNYANIN HER TARAFINDA

Dış Ticaret ve Her Çeşit Banka İşlerinizde

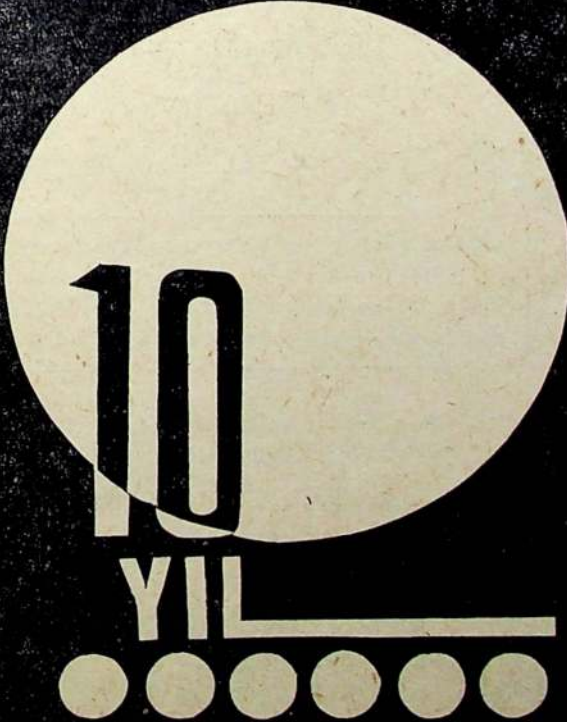
EMNİYET BİLGİ VE SÜRAT

İthalat ve İhracat muameleleriniz için AKBANK Dünyanın her tarafında en müteber Bankalarla işbirliği yapmakta ve ikilyüzü mütejaviz muhabirle çalışmaktadır. Hernevi Banka muameleniz AKBANK Elektronik makinalarında emniyetle sonuçlandırılır.

**AKREDİTİF - KAMBYO VE SAİR HER TÜRLÜ BANKA
İŞLERİNİZ İÇİN AKBANK'I TERCİH EDİNİZ.**

AKBANK

İşinizin bir yerinde boru mutlaka lüzumludur.

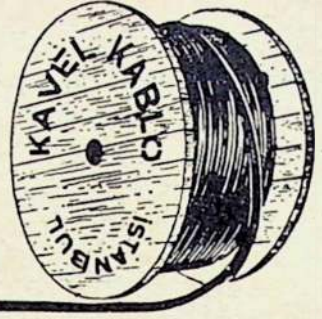

BS

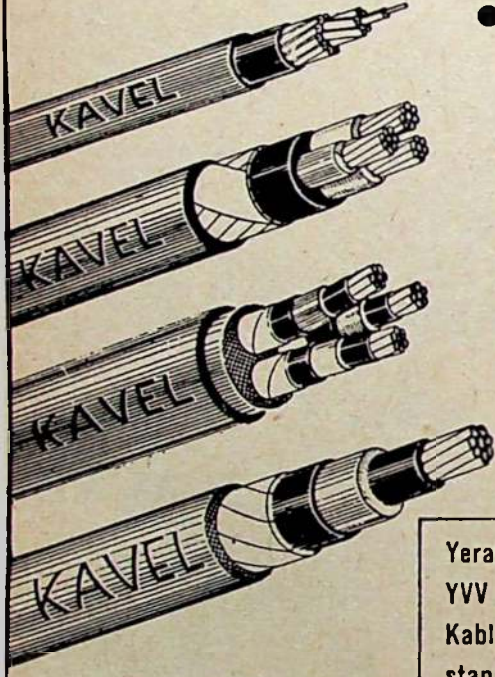
BORU SANAYİİ ANONİM ŞİRKETİ

İSTANBUL

KAVEL

PLASTİK İZOLELİ:

- YERALTI KABLolarI
(Yüksek ve alçak gerilim)
- ANTİGRON KABLolar
(Kurşunlu, Kurşunsuz)
- İÇ-DİŞ TESİSAT TELLERİ
- OTO ENSTALASYON TELLERİ
- RADYO MONTAJ TELLERİ
- TELEFON TELLERİ

Yeraltı Kablosu NK-NKBA'ya nazaran üstün özellikleri haiz YVV (NYY) YVMV (NYCY) YVŞV (NYFY) YVMHV (NYCEY) Kablolarında ve her tip iletkenlerde **KAVEL** markası standartlara uygunluğun ifadesi ve üstün kalitenin sembolüdür.

- EMAYE BOBİN TELLERİ
(0.10 mm den 3 mm ye kadar)
- HER ÇEŞİT SUN'İ DERİ
- YER MUŞAMBASI

KAVEL KABLO ve ELEKTRİK MALZEMESİ A. Ş.
İSTİNYE – İSTANBUL

Telefon : 63 34 00 - 63 34 01

Telgraf : KAVELKABLO - İstanbul

Sahibi

Banka Yayınları ve Kültür
Ltd. Şti. Adına
Dr. Nezih H. Neyzi

Yazı İşleri Müdürü

Yıldırım Kılış

Basıldığı Yer

Yenilik Basımevi

30.11.1968

İdare Yeri

Imam Sok. No. 1 Kat: 2
Beyoğlu - İstanbul
Telefon : 49 22 67

Posta Kutusu

No. 769, Karaköy - İstanbul

Yönetim Komitesi

Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu
Necdet Durakbaşa
Doç. Dr. Mustafa A. Aysan
Alp Gürus
Dr. Nezih H. Neyzi

Ankara Temsilcimiz

Hikmet Keyman

Abone

Yıllık 42 TL. Altı Aylık 21 TL.

İlân Tarifesi

Arka Dış Kapak 700 TL.,
Arka İç Kapak, 2. Sah. 500 TL.
Ön İç Kapak, 1 Sah. 600 TL.
İç Sahifeler 400 TL.

Abone ve ilân bedelleri Dergi-
nin T.C. Ziraat Bankası Bey-
oğlu Şubesindeki 768 numara-
lı ve T. İş Bankası Parmak-
kapı Şubesindeki 271 numara-
lı hesabına gönderilebilir.

Sevgili Okuyucularımız

Geçen ay milletlerarası önemli ödeme vasıtala-
rından biri daha (Bu defa Fransız Frangı) bir sarsın-
tı geçirdi. Uzmanların çoğu Frangın devalüasyonunun
zorunluğunda birleşiyorlardı. Fransa birtakım «ke-
mer sıkma» tedbirleri bahasına şimdilik buna yanaş-
madı.

Frangın uğradığı bu sarsıntı şüphesiz yaz başla-
rındaki öğrenci hareketlerinin fabrikalara el koymaya
varan işçi ayaklanmalarıyla birlikte olması yüzünden-
dir. Bu durum Fransada mevcut düzene «sermaye»
nin güvenini sarsmıştır. Bu güven yeniden sağlanma-
dıkça Frangın geleceği emniyette olmayacaktır.

Derginiz daha Temmuz/1968 sayısında Fransız
Frangını bekleyen tehlikelere Sayın Ali Şakir Ağan-
oğlu'nun başyazısında işaret etmişti.

Gelişmiş ekonomilerin, bu arada ekonomimi-
zin temel davalarından biri şüphesiz her alanda ölçü-
lerin küçük tutulması, «cüce işletme» mes'ulesidir.

Yurdumuzda esnafa ötedenberi bir sempati var-
dır. Ancak, bu sempati onun durumunu geliştirmek
yerine, haliye muhafaza etmek yönünde etkili olmuş;
bu açıdan ne ekonomimizin, ne de esnafın yararına
olmamıştır.

Doç. Dr. Mustafa A. Aysan, «İşletmelerde Büvü -
meyi Sağlayan Bir Etken Olarak Küçük Sanayi Kre-
dileri» etüdünde; imâlat işletmelerinde «cücelik» der-
dini, özellikle finansman yönünden inceleyerek, işlet-
meleri geliştirmek için bazı teklifler getirmektedir.

Mehmet Odabaş Prodüktivite Kurumu tarafından
18-21/Kasım/1968 tarihleri arasında İstanbulda Ta-
rabya Otelinde tertiplenen «Türkiye'de Yabancı Ser-
maye Semineri» hakkındaki izlenimleri Seminere ka-
tılan Yönetim Komitemiz Üyelerinden Necdet Durak-
başa sizlere sunmaktadır.

Derginiz bu sayısı ile V. cildini tamamlamakta-
dır. Bankacılarımızın ve tüm iş çevrelerinin genişle-
yen ilgisi Dergiyi her yıl size daha büyük hizmetler
yapacak şekilde geliştirmektedir. Bundan kıvanç duy-
maktayız.

Fikir savaşında her kapının sihirli anahtarı, siz
okuyucularımızın destek ve ilgisidir.

Ocak/1969 sayımızda V. Cildin konu ve yazar fih-
ristini Dergi ilâvesi olarak takdim edeceğiz.

Sevgi ve Saygılarla BANKA Dergisi

YURDUMUZ AÇISINDAN MEVDUAT NEDEN ÖNEMSİZDİR?

Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU

Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu'nun Temmuz/1968 sayımızda yayınlanan «Gelişmemiş Ekonomilerde Mevduat Ne Ölçüde Önemlidir?» başlıklı makalesi ilim ve özellikle bankacılık çevrelerinde çeşitli yankılar doğurdu. Bir tatbikatçı olarak Necdet Durakbaşa, Sayın Hatiboğlu'nun yazısında müphem kalan noktaları Ekim/1968 sayımızdaki «Mevduatın Önemine Dair» başlıklı yazısında işaretlediği gibi, Kasım/1968 sayımızda da Prof. Dr. Haydar Kazgan, «Gelişmemiş Ekonomilerde Mevduat - Yatırım İlişkisi» adlı yazısında aynı konuya bir başka açıdan eğilmişti.

Sayın Hatiboğlu aşağıdaki makalesinde bu konu üzerindeki görüşlerini ve belirgin olmayan yönleri açıklamaktadır. BANKA

Banka Dergisi'nin Temmuz 1968 sayısında mevduatın önemsizliğine dair yazdığım yazı, Sayın Necdet Durakbaşa tarafından müphem bulunmuş, Sayın Prof. Haydar Kazgan ise görüşlerimi destekliyen bir yazı yayınlamıştır.

Sayın Prof. Kazgan meseleye değişik bir açıdan bakmakta, Türkiye ekonomisinde mevduatın sanıldığı gibi hiç de önemli bulunmadığını ortaya koymaktadır. Sayın Profesörün düşüncelerine katılıyorum. Yalnız şunu da belirtmek isterim ki, benim meseleye bakış açım tamamen farklı bulunmaktadır.

Sayın Necdet Durakbaşa, Türkiye Ekonomisinde mevduatın önemli bulunduğuna dair bir delil ortaya koymaksızın ve benim görüşlerimi ve delillerimi tenkit etmeksizin bazı sualler sormaktadır. Bu yazıda, sayın yazarın suallerini cevaplandırmakla yetineceğim. İleride bu konudaki görüşlerimi daha geniş olarak yayınlamayı plânlamaktayım.

Birinci ve ikinci sorunun cevabı :

Teker teker bankalar için mevduat hiç şüphe yok ki önemlidir. Bu hususu, bahis konusu yazıda ve diğer yayınlarımda açıklıkla ortaya koymuş bulunuyorum. Bankaların iş hacmi ve netice itibariyle kârları büyük ölçüde toplayabildikleri mevduat ile ilgilidir. Yalnız bu demek değildir ki; tek bir müessese için kârlı olan bir gelişme topyekûn millî ekonomi için de kârlı bulunsun. Bu konudaki görüşlerim keza Banka Dergisinde yayınlanmıştır. Bankalarımızın mevduat toplamak için yaptık-

ları masraflar ve fedakârlıklar millî ekonomi için kaynak israfıdır. Fakat, asıl mühim olan husus bu değildir. Mevduat toplamının maliyeti o derecede büyüktür ki, bankalarımız bu yüksek maliyetli kaynağı yüksek fiyatlarla satmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Mevduata yüksek fiyat verebilen faaliyetler ise, millî ekonomi bakımından verimli faaliyetler değildir. Bunların kalkınmamız bakımından hiç bir ehemmiyeti yoktur. Meselâ, ithalât finansmanı bankalara yüksek gelir temin eder; fakat bunun millî ekonomi bakımından hiç bir önemi yoktur. Başka bir misâl, bir malın ileride daha yüksek fiyatlarla satılabilmesi için bekletilmesini finanse etmek kârlı bir muameledir. Fakat millî ekonomi için hiç bir mana ifade etmez. Başka bir misâl; gayri menkûl inşaatın finanse etmek kârlı bir muameledir, fakat iktisadî gelişmemiz için fazla bir mana ifade etmez.

Misâlleri uzatabiliriz. Vereceğimiz netice hep aynı yöndedir. Bankalara fazla kâr temin eden kredi cinsleri gelişmemiz için önemsizdir. Diğer taraftan bankacılık sistemimizin teşkilâtlanma ve faaliyet şekli mevduat maliyetini arttırıcı niteliktedir ve netice itibarile pahalı mevduatı plase etmek için fazla kâr getiren kredi cinsleri seçilecektir. Mevcut şartlarda ise, bu çeşit krediler iktisadî kalkınmamıza yardım edecek krediler değildir.

Üçüncü sorunun cevabı :

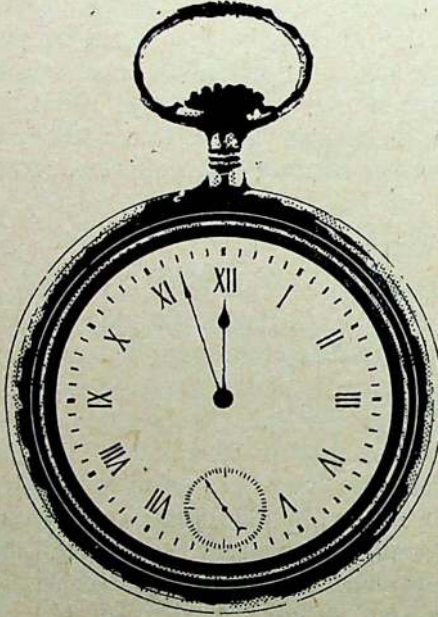
Evet, sayın Durakbaşa ile terminoloji bakımından farkımız var. Sayın Durakbaşa şöyle yazıyor: «İktisatçı dilinde mevduattan gerçek yatırıma gitmeyen kısım tasarruf sayılmamaktadır». Tasarruf ve yatırım aynı şeylerdir. Mevduat meydana gelince tasarruf zaten yapılmıştır. Diğer taraftan, tasarruf yatırıma eşit kabul edildiğine göre, mevduatın yatırıma gitmemesi diye bir şey yoktur. Mevduatın hepsi zaten gerçek yatırımdır. Bunun yatırıma giden veya gitmeyen kısımları yoktur.

İktisaden gelişmiş ülkelerde 1930 larda yatırım talebindeki azalma sebebiyle tasarruf isteği, yatırım talebinden düşük olduğu cihetle millî gelirden azalmaya sebep oluyordu. Bugün durum bu ülkelerde tam aksidir. Türkiyede ise yatırım arzu ve imkânları daima tasarruf isteğini aştığı cihetle yapılmak istenen tasarrufun yatırım haline gelmeyerek millî gelirden azaltılması gibi bir netice hiç bir zaman bahis konusu değildir. Tasarruf yapıldı mı, bu, otomatik olarak yatırım haline gelir. Bankaların tasarrufların yatırım haline gelmesine yardım etmesi gibi bir fonksiyonu mevcut değildir. Bankaların bu konuda halen tek bir fonksiyonu olabilir ki, onu da yapmamaktadır. Yani bankalar tasarrufları memleket için en verimli yatırım yerlerine yöneltebilirler ki, çok masraflı çalışmalarını sebebiyle bu fonksiyonu görememekte, tam aksine ellerindeki tasarrufları millî ekonomi için verimsiz yerlere tahsis etmektedirler.

Özet olarak denebilir ki; mevduatın hepsi tasarruftur ve tasarrufun hepsi yatırımdır. Bütün mesele yatırımların verimli sahalara gitmesidir.

Dördüncü ve beşinci soruların cevabı :

Bankacılık sistemi tasarrufun ve netice itibarile yatırımın artmasında bir miktar tesirli olabilir. Nitekim halkı daha fazla tasarrufa teşvik etmek suretile daha fazla tasarruf temin edilebilir. Fakat Tükiyede mevcut şartlar altında gerek Devletin, gerek özel sektörün yatırım kararları tasarrufun miktarını tesbit bakımından çok önemlidir ve bahis konusu yatırımlar tasarruf imkânlarını o derecede zorlamaktadır ki, bankaların daha fazla şube açmak, milyonlarca ikramiyeleri dağıtmak suretiyle bu konuda etkili olacağını sanmıyorum.

Reklâm, işlerinizi saat gibi yürütür

REKLÂM VE TANITMA FAALİYETLERİNİZİ
yurt içinde ve dışında
EN ETKİLİ VE EN İSRAFSIZ ŞEKİLDE YÜRÜTMEK İÇİN
Kurumumuz hizmetlerinden faydalanınız

BASIN İLÂN KURUMU

Cağaloğlu, Türkocağı, Cad. no. 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

(Basın : 60326)

PARANIZ KIYMETLİDİR

Onu,

TOPRAĞA GÖMECEĞİNİZ
YERDE

BANKAMIZDA DEĞERLENDİRİNİZ

TÜRKİYE
EMLÂK KREDİ
BANKASI

(Basın : 20152 — A — 10578)

İŞLETMELERDE BÜYÜMEYİ SAĞLAYAN BİR ETKEN OLARAK KÜÇÜK SANAYİ KREDİLERİ

Doç. Dr. Mustafa A. AYSAN

«...insanlar, tek başlarına sahip olacakları işe başlayacaklardır. Çünkü onların başlatacakları teşebbüs, en başarılısı olabilir. Bunların çoğu, yılda bir kaç bin (dolar) kazanabilecek başarıya ancak ulaşabilseler bile, kendi işini plânlama ve küçük bir işletme sahibinin yapması gereken bir çok işleri yapmanın kendine has çekiciliği daima olacaktır.»

Paul A. Samuelson (1)

Sorunun Önemi Ve Ekonomik Kalkınma İle İlgisi

Gelişen ülkelerdeki kalkınma tecrübelerinin incelenmesi sonucunda varılan görüşler, gelişme hızını sınırlayan en önemli faktörler arasında, çok sayıdaki küçük işletmelerin, büyüyüp modern fabrikalar haline getirilmesi konusunda karşılaşılan güçlükleri de tesbit etmiş bulunmaktadır. (2) Özellikle karma ekonomi düzenini benimsemiş ülkelerde, kalkınmanın amaçlarına ulaşabilmek için önemli ölçüde özel kesim işletmelerine güvenmek zorunluğu ortaya çıkmakta, küçük işletmelerin büyüyüp modernleşme hızı düşük kaldığı takdirde, özel kesimde yoğunlaşan verimi düşük küçük işletmeler, kalkınmanın önemli bir güçlüğüne teşkil etmektedir. (3)

(1) «Economies», 4 th ed., Mc Graw Hill Book Co. Inc. Sh. 80.

(2) Lewis, Arthur. W., «Development Planning», Harper and Row, 1966, Sh. 270-271

(3) Yurdumuzda yıllık toplam yatırımların yaklaşık olarak yarısını özel sektör yapmaktadır. (1967'de % 46,7'si) İmâlat sanayinde özel sektörün payı 1967'de %42,5'tur.

İkinci Beş Yıllık Plân, sh. 70; 1968 Programı, sh. 53 (Resmî Gazete, Sayı: 12774, 12.12.1967)

Türkiyenin bu konudaki tecrübesi, diğer ülkelerdeki tecrübeleri, desteklemektedir. Birinci Beş Yıllık Plân'ın bu konudaki görüşü şu şekilde ifade edilmiştir :

«Bugün özel sektörde çok sayıda dağınık, küçük ve iktisadî olmayan teşebbüslerin bulunması, büyük çapta sermaye ve emek israfına sebep olmakta ve bundan hem millî ekonomi, hem de müteşebbisler zarar görmektedir. Bu bakımdan mevcut düzende bir değişiklik yapılarak şirketleşmeye doğru gidilmesi ve küçük sanayi ve tarım alanlarında üretim ve satış kooperatifleri kurulması gereklidir. Bu husus hem mevzuat, hem de finansman kolaylıkları bakımından Hükümet tarafından teşvik edilecek ve desteklenecektir (4).

İkinci Beş Yıllık Plân, (5) hemen hemen aynı şeyi tekrarlamaktadır :

«Özellikle imâlât sanayiinde çok sayıda müteşebbis ayrı ayrı küçük işletmeler halinde faaliyette bulunmaktadır. Bu nedenle, genellikle asgarî iktisadî kapasitelerde üretim yapılamamakta ve sanayileşmiş ülkelerde hızla gelişen üretim teknolojilerinden ve işletme tekniklerinden yararlanılamamaktadır...»

Ekonomik kalkınma için sanayileşmenin hızlandırılması gerektiğinden; özellikle imâlât işletmeleri arasında rastlanan küçük işletmeler yoğunlaşmasının, ekonomik kalkınmayı ne ölçüde engellediği meselesi ortaya çıkmaktadır. Yurdumuzda devlet işletmeleri genellikle büyük olduğundan (6) küçüklük sorunu, özel imâlât işletmeleri bakımından daha ziyade bir önem taşımaktadır.

Konunun Sınırlandırılması Ve Etüdün Plânı

Bu etüdün amacı, Türkiye özel imâlât sanayiindeki işletme büyüklüklerini inceleyerek işletmelerin büyümesi ve geliştirilebilmesi için küçük sanayi kredisinin etkenliğini arttıracak tedbirlerin neler olabileceğini tesbit etmeğe çalışmaktır.

Bu amacın elde edilebilmesi yönünden;

- Türkiye özel imâlât sanayiindeki işletme büyüklüklerinin dağılımı,
- Küçük sanayi işletmelerinin Türkiye ekonomisi bakımından önemi,
- Türkiye Halk Bankası faaliyetlerinin son durumu,
- Türkiye Halk Bankası'nın Küçük Sanayi Geliştirme İkrâz Fonu ve Proje Kredileri,
- İmâlât işletmelerindeki küçüklüğün nedenleri,

(4) «Kalkınma Plânı - Birinci Beş Yıl, 1963-1967 Devlet Plânlama Teşkilâtı Yayınları, Ocak 1963, Ankara, sh. 491.

(5) «Kalkınma Plânı-İkinci Beş Yıl - 1968-1972, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Kasım 1967, Ankara, sh. 43. Ayrıca sh. 541-547.

(6) Kamu Kesimi imâlât sanayii işletmelerinin %92'si büyük iş yerleri olduğundan, inceleme dışı bırakılmıştır (Devlet İstatistik Enstitüsünce 10 işçi ve daha fazla işçi çalıştıran yerler büyük işletme sayılmaktadır)

- İmâlât sanayiindeki verimsiz çalışma ve boş kapasite fazlalığı,
- İmâlât işletmelerinin birleşme ve büyüme etkenlerinden biri olarak işletmenin hukukî şekilleri.
- Küçük sanayii geliştirme amacıyla alınan son tedbirlerin durumu,

Sirasiyle incelenecek ve sonunda imâlât işletmelerinin büyümesini ve birleşmelerini sağlayacak etkili bir küçük sanayii kredilendirme politikası ile ilgili tedbirlerin neler olabileceği belirtilmeye çalışılacaktır.

Konuya genel olarak bakıldığı zaman: özel imalât sanayiinde işletmelerin çoğunun küçük kişisel mülkiyet veya şahıs şirketleri şeklinde olduğu, bu küçük birimlerde verimin düşük bulunduğu, ve zaman içinde çok küçükten büyümeye doğru geçişte çeşitli nedenlerle işletmelerin güçlüklerle karşılaştığını tesbit etmek mümkündür. Küçük işletmelerin ekonomik önemi gözönüne alınınca, ilk sanayileşme çabalarındanberi küçük sanayiın büyümesini kolaylaştıracak tedbirler üzerinde durulmuş, fakat bu tedbirlerin en etkililerinden biri olan küçük sanayi kredisi, son yıllara kadar küçüğü küçük bırakmak yönünde etki yapar görünmüştür. Son iki Kalkınma Planımızda da ifade edildiği gibi küçük sanayiın büyümesi ile verimlerinin artacağı ve ekonomiye daha büyük katkıda bulunulacağı hemen konuyla ilgili bütün çevrelerce kabul edilmiştir. Bu etüd, sanayie uygulanan kredi tedbirlerinin bütün tarihi gelişmesini ele almayacaktır. Bunun yerine, T. Halk Bankasının küçük esnaf ve sanatkârlar için uyguladığı kredilendirme politikalarının ve özellikle Bankanın Küçük Sanayii Geliştirme İkraz Fonu'nun son durumunu inceleyerek Türkiye'de küçük sanayiın büyümesi ve veriminin artması amacıyla alınması gerekli tedbirlerin neler olabileceğini belirtmeye çalışacaktır. Gerçekten, küçük sanayi yöneticilerinin modern işletme yönetimi prensipleri ve uygulamaları konusunda eğitilmesini sağlayacak ve onlara bu prensip ve uygulamaların benimsetilmesini amaç edinecek etkili bir kredilendirme politikasının küçük imâlât işletmelerinin büyütülmesi ve böylece verimlerinin arttırılmasındaki rolü, muhtemelen önemli olacaktır.

Türkiye Özel «İmâlât Sanayii»ndeki İşletme Büyüklüklerinin Dağılımı

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1964 Sanayi ve İş yerleri sayımı sonuçlarına göre (7) 1 Kasım 1963 tarihi itibariyle, Türkiye İmâlât Sanayiinde faaliyette bulunan 160 771 (8) iş yerinden 157 759'u, 10'dan az işçi çalıştırmaktadır. Sayıma dahil 160 534 özel iş yerinin, sadece

(7) Devlet İstatistik Enstitüsü, Yayın No. 547, Ankara, 1968.

(8) Bu toplam içinde 237 Devlet imalât işyeri vardır.

2775'i 10 ve daha fazla işçi çalıştıran «büyük» imâlât iş yeridir (Ek 1)

Ek 1'de tesbit edildiğine nazaran imâlât iş yerleri toplamının % 98, 12'si, özel imâlât iş yerlerinin de % 98,23'ü küçüktür. Ek'2, özel kesim iş yerlerinin, çalışanların sayısı ile ölçülen iş yeri büyüklüklerine göre dağılımını vermektedir. Bu tablo'da bin özel imâlât işletmesinden ancak 25'inde, çalışanlar sayısının 100'ün üzerinde olduğu görülmektedir. Rakamlara, kamu işletmeleri de dahil edildiği takdirde aynı oran binde 29'dur. (Ek 2) Devlet Plânlama Teşkilâtının 1963 yılı için yaptığı bir derlemede, kamu ve özel sektörde faaliyet gösteren 5925 işyerinin ancak % 6,6'sında 100'den fazla işçi çalıştığı tesbit edilmiştir. (9)

Küçük Sanayi İşletmelerinin Türk Ekonomisi İçin Önemi

İstatistik Enstitüsü'nün ölçüleri içinde, 10'dan az işçi çalıştıran özel işletmelerimiz, yılda yaklaşık olarak TL. 6345 milyon mal ve hizmet satmakta, TL. 4 752 milyon mal ve hizmet satın almaktadır. (10) Bu rakamlar, sayıma dahil bütün imâlât iş yerlerindeki toplam satışlar ve alışlar üzerinden, sırasıyla % 27 ve % 24,5 gibi yüksek oranları temsil etmektedir. Özel kesim imâlât işyerleri içindeki kıyaslama, aynı sırayla, % 58 ve % 61 oranlarını vermektedir. Daha da önemlisi, küçük imâlât iş yerleri, imâlât sanayiinde çalışan 654 772 kişiden 350 168 kişisine iş sağlamaktadır. (11) Bu sonuncu rakam, toplamın % 63'ünü temsil etmektedir.

Ayrıca, küçük işletmeler zaman içinde büyük endüstri işletmelerinin doğuşu için uygun bir ortam yaratacaktır. Bu konuda küçükten büyüyen endüstri işletmelerinin sayıları ve ekonomiye katkıları konusunda incelenebilecek rakamlar tesbit edilememiştir. Ancak, küçük endüstri işletmelerinin kurucuları, müteşebbis ve kendi işine sahip olmak isteyen kişiler olduğundan ve işletmelerinin faaliyeti boyunca iş dallarında uygun tecrübe sahibi olacaklarından, zaman içinde işlerini

(9) İkinci Plân, sh. 363-364. Bu derleme, Türkiye Odalar Birliğince hazırlanan Sanayi Rehberi'nden alındığı için, küçük işletmelerin çoğunu kapsam-dışı bırakmış olabilir.

(10) 1963 yılı rakamlarıdır. Türkiye'nin son yıllardaki ekonomik gelişme hızı (yılıda % 6) bu rakamlara uygulandığı takdirde, 1968 yılı için ulaşılan rakamlar, aynı sırayla TL 8,5 milyar ve TL 6,3 milyar olacaktır.

(11) 1963 yılındaki yıllık ortalama çalışanlar sayılarıdır. Sonuncu rakama çalışan iş sahibi ve ailesinin fertleri de dahildir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında, tarif ve zaman farkları sebebiyle bu konuda verilen rakamlar farklıdır: 1965 yılı itibariyle, «Küçük Sanayi İşyerleri» için 130 339 ve «El Sanatları İşyerleri» için 580 503 olmak üzere toplam olarak 710 842 usta, kalfa, çırak ve işçinin çalışmakta olduğu bildirilmiştir. İkinci Beş Yıllık Plân sh. 543 ve 546.

büyütme eğilimi gösterecekleri usavurma ile öne sürülebilecektir. (12)

Küçük endüstri işletmeleri, mevcut büyük endüstri işletmelerinin gelişmelerine, büyük işletmelerin ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin sağlanması konusunda da yararlı olabileceklerdir. Bu araştırma sırasında, küçük endüstri işletmelerinin, büyük işletmelere sağladığı mal ve hizmetlerin miktar ve değerleri hususunda bilgi elde edilememiş olmakla birlikte, uygun bir organizasyon ve haber alma düzeni içinde, küçük işletmelerin büyüklere önemli katkılarda bulunacağı söylenebilecektir. Japonya'nın İkinci Dünya Harbini izleyen olağanüstü ekonomik gelişmesinde, büyük sanayi işletmelerinin ihtiyaç duyduğu parçaların, küçük aile işletmelerinde yapılan imâlâtla sağlanmasının önemli rol oynamış bulunduğu belirtilmektedir. (13)

Yukarıdaki ekonomik faydalar yanında, küçük imâlâtçıların güçlendirilmesi ile ülkemizde varlığına ihtiyaç duyulan güçlü bir orta sınıfın yaratılması amacına yardım etmek suretiyle sosyal, (14) daha güçlü ve bilgili küçük işletmelerin vergilenebilir hale gelmesiyle de fiskal bazı faydalar sağlanmış olacaktır.

Türkiye Halk Bankası Faaliyetlerinin Son Durumu :

Daha önce belirtildiği gibi küçük sanayie büyüme ve gelişme imkânlarının verilmesi konusunda alınabilecek tedbirler arasında küçük sanayii kredilendirme tedbiri özel bir önem taşımaktadır. Bu önem, kredi tedbirinin küçük sanayiinin geliştirilmesi konusunda, düşünülecek diğer tedbirlerden daha etkili olmasından gelmektedir. Bu sebeple en başta, konu ile ilgili kredilendirme tedbirlerinin son durumu incelenecektir.

Türkiye'de esnafların, küçük sanatkârlar ve küçük sanayicinin kredi (ve son yıllarda da eğitim) yollarından desteklenmesi konusunda en etkili Devlet organı, şüphesiz Türkiye Halk Bankası olmuştur. 1938 yılında kurulmuş, başta tek tek küçük esnaf ve sanatkâra doğrudan doğruya kredi vermek şeklinde faaliyet gösterdiğinden, kefil bulmak ve teminat göstermek gibi meselelerde ortaya çıkan güçlükler, 1947 yılına kadar Bankanın, aslında sınırlı olan kaynaklarını dahi tam değerlendirmeye imkân vermemiştir. 1947'den 1951'e kadar 5-10 kişilik esnaf ve sanatkâr gruplarının «müşterek ve müteselsil kefâleti» ne daya-

(12) Hoselitz, Bert, F. «Endüstrileşmede Sermaye ve İnsan Gücünün Yerli Kaynakları». Sanayide Yatırım ve Sermaye Terakümü, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Hey'eti, Yayınları» İstanbul, 1963. sh. 1-15.

(13) Lewis, Arthur, W. Sözü geçen eser, 60-61.

(14) Kurtkan, Amiran, «Türkiye'de Küçük Kredi Meselesi,» İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 22, No. 3-4. ve «Küçük Sanayiinin Tarifi ve İktisadi Ehemmiyeti», İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 21, No. 1-4 sh. 280-349.

nararak kredi vermek usulü de pek başarılı olmayınca, 1951 yılında Ankara'da kurulan ilk Esnaf Kefâlet Kooperatifi ile Türkiye Halk Bankası'nın faaliyetleri hızlandırılmıştır. (15)

Bankanın 1967 yılı sonu itibariyle hazırlanmış olan faaliyet raporuna göre, şube ve ajansları 127'ye ulaşmış, mevduat ve ticari kredilere daha fazla önem vermeğe yönelen Banka, 1968 yılı içinde 20 yeni şube açmayı plânlanmış bulunmaktadır. Banka tarafından kurulması teşvik edilerek sağlanan Esnaf Kefâlet Kooperatifleri sayısı 365'e yükselmiş, 1968'de 60 yeni kooperatifin kurdurulması plânlanmıştır.

Şube açma faaliyetinin hızlanması (son üç yılda % 60 kadar artmıştır.) ve reklâm ve propagandanın artırılması suretiyle mevduat 1967 yılı içinde % 50 arttırılarak TL. 354 milyona ulaşmıştır. Mevduatın TL. 44 milyonu vadeli, TL. 310 milyonu vadesizdir. Bankanın 1967 sonunda açtığı kısa vadeli ticari krediler, TL. 253 milyona ulaşmıştır. 1968 hedefi, TL. 275 milyondur. 1967 yılı sonu itibariyle TL. 1 milyarın üstüne çıkmış banka kaynakları toplamının 1/3 ini mevduat teşkil etmektedir. Banka kaynaklarının 1/3 'ine yakın kaynaklarını da Merkez Bankası reeskontları, % 11'ini sermaye ve ihtiyatları, geri kalanını çeşitli fonlar ve borçlar kapsamaktadır.

Bankanın A Grubu altında topladığı daha ziyade imâlâtçı esnafa, esnaf kefâlet kooperatifleri aracılığı ile açtığı krediler 1967 sonu itibariyle TL. 311 milyona, daha ziyade tüccar esnafa (B Grubu) açtığı krediler toplamı, TL. 156 milyona ulaşmıştır. (16) Konuyu daha yakından ilgilendiren «A» grubu, Banka Meslekî Kredilerinin % 70'ini teşkil etmekte, «A» grubuna dahil 87103 kefâlet kooperatifi ortağı başına verilen kredi TL. 3572'dan ibaret bulunmaktadır. (17) Her iki gruba dahil Kooperatif ortakları sayısı, 137 bin kadardır; bu rakam, bir fikre göre 500 bin (18) başka bir fikre göre 1,5 milyon (19) civarında tahmin edilen küçük esnaf ve sanatkârlar toplam sayısı ile karşılaştırılmalıdır. Banka, yakın gelecekte genel ortalamayı TL. 5.000'e çıkarmayı plânlamış bulunmaktadır.

Kefâlet kooperatifleri aracılığı olmadan Bankanın doğrudan doğ-

(15) Türkiye Halk Bankası, 1962 Yılı Faaliyet Raporu. Kurtkan, Amiran, sözü geçen eserler. Fındıkoğlu, Z. F. «Kooperatifçilik».

(16) Banka, «A» grubunu, üretime değer katanlar, «B» grubunu da esnaf olarak tanımlamaktadır.

(17) «B» grubunda aynı rakam, (TL 3135) daha düşüktür, genel ortalama, TL 3413'dir.

(18) Kurtkan, Amiran, sözü geçen makaleler.

(19) 12 Nisan 1964'te Tekirdağ'daki Bölge Toplantısına Sunulan Konferans Raporu.

ruya açtığı meslekî krediler de dahil olmak üzere, meslekî krediler toplamı, kaynaklar toplamının % 54'ünü teşkil etmektedir. Bankanın ticaret bankacılığına daha fazla yer vermeğe başladığı son üç yıl içinde bu oran % 52'den % 54'e düşmüştür. Son yıl içinde ticari krediler, kaynaklar toplamının % 21'inden % 25'ine yükselmiştir. Kaynakların % 3'ü taşınmaz mallara geri kalanı diğer çeşitli varlıklara yatırılmıştır.

T. Halk Bankasının Küçük Sanayii Geliştirme İkraz Fonu

T Halk Bankasının özel imâlât işletmelerinin küçüklüğü sorunu ile doğrudan doğruya ilgili faaliyeti, 1961 yılında AID'den alınan TL. 8,5 milyonluk mütevazî bir fonla başlatılan, elde edilen iyi sonuçlar sebebiyle 1962 sonunda TL. 12 milyona yükseltilen ⁽²⁰⁾, daha sonra 1964'te TL. 20, 1965'te de TL. 30 milyona yükseltilen «Küçük Sanayii Geliştirme İkraz Fonu» ile ilgili faaliyetidir ⁽²¹⁾. Ayrıca Banka kendi kaynaklarından TL. 20 milyon daha tahsis ederek fonu TL. 50 milyona yükseltmiş bulunmaktadır. 1967 sonuna kadar bu fondan 3107 küçük sanayici yararlanmış, 877 küçük sanayici borçlarını geri ödemiş, yıl sonu itibarile bu fondan açılmış kredilerin TL. 42 milyon tutarındaki bakiyesi, fonun yürürlükte olan kısmının borçluları olan 2230 ortak başına tutarı, TL. 19.000 kadardır. 1961-67 yılları arasında fonun TL. 5 milyondan biraz fazlası İşletme Kredisi olarak ⁽²²⁾ TL. 57 milyonu da Tesis Kredisi ⁽²³⁾ olarak verilmiş, tesis kredisi ile 2559 küçük sanayiye 4425 makina sağlanmıştır. Bu fondan açılacak kredilerde başlangıçta her projeye en çok TL. 25 bin verilmesi öngörülmüşken, daha sonra bu seviye zaman içinde TL. 50 bin, TL. 100 bin, TL. 150 bin ve en son 1968 başında da TL. 200 bine kadar yükseltilmiştir. 1968 içinde bu fonun 100 milyona çıkarılması düşünülmektedir ⁽²⁴⁾ Fonun 1967 yıl sonu itibarile TL. 50 milyonluk seviyesi ile 1968'de yükseltilmesi düşünülen TL. 100 milyonluk seviyesini, Haziran 1968 itibarile TL. 2,5 milyara yaklaşan genel kredi hacmi ve TL. 1.147 milyara ulaşmış bulunan sınaî krediler hacmi ile karşılaştırmak gereklidir ⁽²⁵⁾.

Proje başına açılacak kredinin en üst sınırı yükseltilmek suretile, daha önce küçük sanayi kredilerinin en üst sınırı ile, diğer kalkınma

(20) T. Halk Bankası 1962 Yılı Faaliyet Raporundan.

(21) T. Halk Bankası, 1964 ve 1965 yılı faaliyet raporları. 1967 faaliyet raporunda TL. 30 milyonluk AID kredisinin vadesi gelen taksitlerinin ödenmeye başlanması sebebiyle bakiyenin TL. 29 milyona düştüğü ifade edilmiştir.

(22) 1 yıl vadeli ve %7 faizli .

(23) 1-7 yıl vadeli ve %7 faizli.

(24) T. Halk Bankası Kapalıçarşı Şubesinde alınan bilgiler.

(25) T.C. Merkez Bankası Aylık Bülteni, Ağustos, 1968, Ankara

bankalarının en alt sınırı arasındaki boşluk da doldurulmuş olmaktadır (26).

Ayrıca, T. Halk Bankası, 1968 sonbaharında, bütçeden Makine İmalâtı Sanayiine orta vadeli yatırım kredisi olarak verilen TL. 37 milyonluk bir fonu da «Proje Kredileri» adıyla, orta büyüklükteki imâlât işletmelerinin faydasına sunmuştur. 1-4 yıl arasında ödemesiz devreyi de ihtiva eden, 5-10 yıl vadeli % 5-7 faizli olan bu fon kredileri, müteşebbisin % 30-40 arasında projeye öz kaynaklarıyla katılmasını da şart koşturmaktadır. Fon yeni olduğu için uygulamalar hakkında bilgi henüz mevcut değildir.

Yukarıda belirtildiği gibi Küçük Sanayii Geliştirme İkraz Fonundan 1961-1967 yılları arasında yararlanan küçük sanayicilerin sayısı 3107'den ibarettir. Bu sayının, en iyimser bir görüş açısından İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında 1965 yılı için verilen 20461 küçük sanayiciler toplamı ile karşılaştırılması gerekir; üstelik T. Halk Bankasının imâlâtçı-esnaf (A grubu) grubuna giren ve küçük sanayici özelliğini taşıyan esnaf kefâlet kooperatifleri ortak sayısı 87103'tür. Esnaf Kefâlet Kooperatiflerine ortak olmayan imâlâtçı - esnaf sayısı hakkında elimizde bilgi yoktur. Ancak, fonun en az imâlâtçı - esnaf ortaklara yeterli olması ilk amaç olarak alınabilmelidir.

Bu grup için, büyük sanayie tesis ve işletme kredisi veren kalkınma bankalarımızın kendi ihtiyaçları için dahi yetersiz bulunan kaynaklarından ümit beklemek imkânsız gibidir. T. Sınai Kalkınma Bankasında, 1967 içinde TL. 857 milyon tutarındaki 265 kredi talebiden ancak TL. 362 milyon tutarındaki kısmı tasvip edilebilmiş ve ancak TL. 296 milyon tutarındaki kısmı fiilen verilebilmiştir. Fiilen verilenin talep toplamına oranı % 34,5'tan ibarettir (27).

Ayrıca, bu yatırım bankalarının proje başına açtığı kredilerin ortalama tutarları, küçük sanayiciye uymayacak kadar yüksektir. T. Sınai Kalkınma Bankasında 1963-67 (sonu) arasında talebi karşılanan 298 projeye TL. ve dolar olarak açılan (28) kredilerin toplam tutarı TL. 900 milyona ulaşmış, proje başına ortalama kredi tutarı, TL. 3 milyon olmuştur. Sınai Yatırım ve Kredi Bankasında ise, 1963-1967 (sonu) arasında TL. 431 milyon tutarındaki 345 proje tasvip olunmuş, proje başına TL. 1 240 000 düşmüştür (29). Bu iki rakamın, Küçük Sanayi

(26) T. Sınai Kalkınma Bankası ile Sınai Yatırım ve Kredi Bankasından alınan bilgiler, büyük sanayie kredi açan bu kalkınma bankalarında en alt sınırın 1967 içinde TL. 250 bine çıkarıldığını göstermektedir. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın aracılık ettiği dış kredilerde bu sınır, Proje başına 50 bin dolardır.

(27) 1967 yılı faaliyet raporundan.

(28) Tasvip edilen.

(29) 1967 yılı faaliyet raporundan.

Geliştirme İkraz Fonu'nun proje başına düşen 19 bin lirası ile karşılaştırılması gerekir. Tutarı 37 milyondan ibaret bulunan yeni «Proje Kredileri» nin bu büyük boşluğu doldurmaya yeterli seviyeye çıkarılabacağı belli değildir.

Yukarıda belirtilen anahatlarıyla Türkiye'de küçük sanayi kredilerinin miktarı çok düşük ve esnaf kredilerinin işletme başına düşen miktarı, küçüğü küçük muhafaza eder özelliktedir. Şüphesiz, Türkiye imâlât sanayiindeki küçük işletme yoğunluğunun sebebi sadece kredilendirme politikasındaki boşluklar ve yetersizlikler değildir.

İmâlât Sanayiinde Küçük İşletmeler Yoğunlaşmasının Nedenleri

Küçük endüstri işletmelerile, küçük imâlâthane, el ve ev sanatları iş yerlerinin bütününi birlikte incelemek çok güç olsa gerektir. Ancak, bu konuda alınacak tedbirlerin el ve ev sanatından başlayıp da, işini genişletip, önce küçük endüstri işletmesi, sonra da büyük endüstri işletmesi olabilme imkânını, müteşebbislere verecek tarzda düzenlenmesi, muhtemelen tedbirlerin etkililiğini arttıracaktır. Ayrıca, tedbirlerin esnafıktan imâlâta geçecek küçük iş sahiplerine de yararlı olması gerekir. Bu sebeple aşağıdaki inceleme, 1964 sanayi sayımında belirtilen bütün küçük imalât iş yerlerini kapsamaya çalışacaktır. Ayrıca, sayımın tariflerine göre büyük iş yeri sayılan iş yerlerinin de çoğunluğu % 89'u özel kesimde 10-99 işçi çalıştıran küçük endüstri işletmeleri özelliğinde bulunmaktadır. Aşağıdaki inceleme 100'den fazla işçi çalıştıran % 11 ile pek az ilgilenecektir.

Özel teşebbüs endüstri işletmelerinin çoğunluğunun küçük kalması nedenleri arasında, Birinci Dünya Harbi sonundan günümüze kadar gelen sosyal, tarihî eğitimle ilgili olanlar vardır⁽³⁰⁾. Burada bu nedenler üzerinde çok az durulacaktır. Yukarıda ekonomi için büyük önemine işaret etmeye çalıştığımız, küçük endüstri işletmelerini teşvik edici politikaların, özellikle küçük endüstri işletmelerinin kredi yoluyla ve diğer şekillerdeki ekonomik tedbirlerle desteklenmesi politikalarının başarı derecesi incelenecek ve bu tedbirlerin etkililiğini artırması muhtemel bazı görüşlere yer verilecektir. Sebepler ne olursa olsun, küçük endüstri işletmelerimizin içinde bulunduğu durum, İkinci Beş Yıllık Plân'ın ilgili bölümünde şu şekilde özetlenmiştir :

«Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan bir gerçek, küçük sanayide geniş ölçüde fazla kapasitenin mevcut olduğudur. Küçük sanayideki fazla kapasitenin en önemli nedeni teknoloji seçimindeki bilgisizliktir.

«Küçük sanayi konusunda yatırım yaparken karar verme durumundaki kişiler, teknoloji seçimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarından ve bu konuda

(30) Kurtkan, Amiran, sözü geçen araştırmalar. Fındıkoğlu, Z. F. «Kooperatifçilik» İstanbul, 1953.

kendine yardım edebilecek kuruluşlar bulunmadığından hatalı kararlarla kıt kaynakları israf etmektedirler.»

«Küçük sanayi işletmeleri, sanayileşme hareketlerine paralel olarak tamirat fonksiyonunu terk edip normal üretim metotlarını benimseme zorunluğuyla karşılaşınca büyük sarsıntı geçirmiştir; bu safhada karşılıklarına çıkan teknik resim okuma, standardizasyon, spesifikasyon, kalite kontrolü gibi temel sorunlar, kendilerinden beklenen üretim düzenine girmelerine mani olmuştur.»

«Meslekî ve teknik eğitim eksikliği nedeniyle bir yandan küçük sanayi kesiminde büyük bir makina ve teçhizat parkı âtıl dururken, öte yandan küçük sanayiciler belli konulardaki talebi, istenilen nitelik ve nicelikte karşılayamamaktadırlar.»

«Bugün için küçük sanayiın temel sorunu, üretim metodunun seri üretimin zorunlu kıldığı şekilde ıslahıdır. Bu ise, küçük sanayide çalışanların meslekî ve teknik eğitiminin sağlanmasına bağlıdır.» (31)

Yukardaki hükümler, sayıları İkinci Plân'da 1965 yılı itibarile 20461 iş yerinde 130339 kişi çalıştıran «küçük sanayi» işletmeleri için verilmiştir. Esnaf ve el ve ev sanatlarıyla ilgili olarak ifade edilen şartlar, yukarıdakilerden de olumsuzdur (32). Ancak, bu olumsuz şartları doğuran sebepler;

- a) İmâlât teknolojisi ve yönetim metodlarının seçimindeki bilgisizlik,
- b) Pazarlar hakkında bilgisizlik,
- c) Çok sayıda dağınık iş yerlerine uzanacak tedbirlerin etkililiğindeki yetersizlik,
- d) Büyük sanayi işletmeleri ile ilişkilerde yetersizlik,
- e) Verimsiz çalışma ve boş kapasite fazlalığı (33),
- f) Küçük sanayi, el ve ev sanatları ile esnafların gelişmesi konusunda alınan tedbirlerdeki yetersizlik ve dağınıklıklar,
- g) Üretim kooperatifleri ve şirketleşme şeklinde birleşmelerin yok denecek kadar az oluşu (34).

şeklinde özetlenebilir.

(31) İkinci Beş Yıllık Plân sh. 541-543

(32) İkinci Beş Yıllık Plân sh. 544-547.

(33) Aslında bu şartlar, küçük sanayi işletmelerinin içinde bulunduğu bir «kısırcemberi» ifade etmektedir: Küçük sanayi işletmeleri verimsiz çalıştıkça küçük kalmakta, küçük kaldıkça da verimsiz faaliyet göstermek zorunda bulunmaktadır.

(34) Bu nedene 1957'den önceki Muamele Vergisi Kanunu ile 1964'ten önceki Sosyal Sigortalar Kanunlarının, büyümeyi ve birleşmeleri cezalandırır özellikteki muafiyet hükümleri de eklenmelidir. Bunlardan, Muamele Vergisi Kanunu, 23.7.1956'da yayınlanarak 1.3.1957'den itibaren yürürlüğe giren 6802 «Gider Vergisi Kanunu» ile ve Sosyal Sigortalar Mevzuatı 29.7 - 1.8.1964'te yayınlanarak 1.3.1965'ten itibaren yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile değiştirilerek daha önceleri 10'dan az işçi çalıştıran ve diğer kapasite ölçülerine göre tayin edilen küçük işletmelere tanınan muafiyetler kaldırılmıştır.

İmâlât işletmelerinde yapılan yatırımlar ve kullanılan imâlât metodları ile ilgili hataların belirli olarak rakamlarla tesbitine imkân yoktur. İş yerlerindeki dağınıklık ve büyük işletmelerle ilişkilerdeki yetersizliklerin ekonominin genel eğitim, ulaştırma ve ilişki kurma güçlükleriyle ilgisi vardır ve bu genel ekonomik sorunların incelenmesi bu etüdün sınırlarını aşacaktır. Bununla birlikte verimsiz çalışma ve boş kapasite fazlalığı hususunda 1964 sanayi sayımı sonuçlarından faydalanarak, kaba bir karşılaştırma yapmak mümkündür. İmâlât işletmelerinin verimsiz çalışma ve boş kapasiteleri hakkında doğrudan doğruya bilgi edinmeye, yayınlanan istatistiklerimiz imkân vermemektedir. (35).

Verimsiz Çalışma Ve Boş Kapasite Fazlalığı

Özel imâlât iş yerlerinde çalışan kişi başına satışların işyeri büyüklüklerine göre incelenmesi (Ek 3), en küçük işletmede çalışan kişi başına TL. 15 bin civarında satış hasılatı düşerken, 5-9 kişi çalıştıran işyerlerinde iki mislinden fazla, TL. 36 bin düşmektedir. 50-99 grubunda aynı rakam çalışan kişi başına TL. 68 000'dir. 50-99 büyüklük grubuna kadar yükselen oran bundan sonra düşmekte ve 1000'den fazla işçi çalıştıran grupta 47 bine inmektedir. Bu düşme, muhtemelen, bir veya birkaç ortağın yöneticilik yeteneğinin üstüne çıkan faaliyet hacminin yarattığı verimsizliklerdir (36).

İşletme büyüklüğü ile yaratılan katma değerler arasında daha yakın bir bağlantı vardır. (Ek IV). Bu amaç için Ek IV'de düzenlenen tablo, imâlât işletmelerinde çalışan kişi başına katma değer, 999'a kadar işçi çalıştıran işyerlerinde devamlı olarak artmakta, 1000'in üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde, muhtemelen fazla büyüklüğün yarattığı verimsizlikler sebebiyle düşmektedir.

Küçük işyerlerindeki bu düşük verimin çeşitli sebepleri arasında şüphesiz boş kapasite de vardır. Verimsizliğin sonuçlarını, teknoloji ve yönetim metodlarının seçimindeki hatalar ve boş kapasite gibi nedenlere göre tahlil etmeye yarayacak bilgiler elimizde yoktur, Özel imâlât işletmelerindeki boş kapasitenin hacmi hususunda elde ancak

(35) İkinci Beş Yıllık Plân sh. 622.

(36) İmâlât işletmelerindeki hukukî şekiller, aşağıda ayrıca ele alınacaktır. Çok aşırı bir karşılaştırma teşkil edecekse de, A.B.D.'nin en büyük 500 Anonim Şirketi'nde işçi başına yaratılan satışlar ortalaması, yaklaşık olarak 27 500 dolar, ya da TL. 250 000 civarındadır. (Fortune Dergisi, 15 Haziran 1968.)

bazı kaba tahminler vardır (37).

Alınan Tedbirlerin Yetersizlik ve Dağınıklığı

Türkiye Halk Bankasının kurulduğu 1938'den beri küçük esnaf ve sanatkârlara yapılan kredi yardımlarının geniş olarak değerlendirilmesi bu etüdün sınırlarını aşacaktır. Ayrıca, bu konudaki son tedbirlerin ele alınarak değerlendirilmesi, etüdün amacına daha uygun düşecektir. Bu sebeplerle, aşağıda bu konudaki özendirme ve kredi tedbirlerinin son durumu ele alınacak ve bunların amaçlara daha uygun hale getirilmesi için yapılması gerekli olan değişiklikler tesbit edilmeye çalışılacaktır.

İkinci Beş Yıllık Plânda tümleşmiş bir küçük sanayi politikasına doğru bir gidişin belirtileri vardır (38). (Ek 6) Bununla birlikte, plândaki özel teşebbüsü teşvik tedbirlerinde etkili bir sanayi politikasını önleyecek tarzda bir dağınıklık, yetersizlik ve küçük sanayi ihtiyaçlarına uymayan yönler mevcuttur. İthalât ve ihracatta vergi iadesi; vergi taksitlendirmeleri, yatırım indirimi gibi özendirici tedbirler (39), bu tedbirlerden yararlanmak için gerekli formalitelerin güçlüğü sebebiyle küçük sanayicilerin faydalanamayacağı özelliğindedir. Küçük sanayi işletmelerinin kredi ile desteklenmesi amacıyla 1967 sonuna kadar kurulmuş fonlar, yönetimi ile dağıtımının ayrı ayrı kuruluşlara verilmiş olması ve amaçları birleştirilmeyi gerektiren çeşitli fonların ayrı ayrı kuruluşlar emrine tahsis edilmeleri sebebiyle dağınık bulunmaktadır (Ek 5). Bu arada Organize Sanayi Bölgeleri Kurulması amacıyla tahsis edilen fonların yönetimi Sanayi Bakanlığına, dağıtımı T. Halk Bankasına (40) bırakılmış; demir çelik işletmeciliğinin geliştirilmesi amacıyla tesis edilen fonun yönetimi, sanayi geliştirilmesiyle ilgisi olmaması gereken Maliye Bakanlığına, dağıtımı, küçük sanayi geliştirme amacıyla pek ilgisi olmayan Öğretmenler Bankasına verilmiştir. Bu arada daha ziyade büyük sanayiye yönelmiş olduğu anlaşılan, Özel Sektör Sa-

(37) İktisadî Kalkınma Vakfının bir etüdünde konserve imâlâthanelerinde en az % 30-35 boş kapasite olduğu belirtilmektedir. Plân ve Yıllık programlarda yapılan tahminler hep kalitatif özelliğindedir. Kemâl Kurdaş'ın «Türkiye Ekonomisinde Sür'atli Bir Kalkınmayı Engelleme Temel Faktörler» adını taşıyan etüdünde Türkiye'de «mevcut sınaî kapasitenin % 60 seviyesindeki bir kısmının atıl» olduğu öne sürülmüştür. Yazar bu sonucu, Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın bazı çalışmalarından çıkardığını belirtmiştir. (Sanayide Yatırım ve Sermaye Terakümü, sözü geçen eser, sh. 36)

(38) İkinci Beş Yıllık Plân, sh. 541 - 547.

(39) 1968 Yılı Programı ve özellikle 1968 Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar. Resmî Gazete, Sayı: 12774, Tarih: 12.12.1967.

(40) Bu konuda aynı amaçla tesis edilen fonlardan birinin hem yönetimi, hem de dağıtımı bir Ticaret Odasına bırakılmıştır.

nayii İşletme Sermayesi fonunun yönetim ve dağıtımını, bu konuda özel olarak kurulmuş bir Kalkınma Bankası da faaliyette olduğu halde Amerikan - Türk Dış Ticaret Bankası'na bırakılmıştır. Bu alanda Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından yönetilen ve Sümerbank tarafından dağıtılan ayrı bir fon daha vardır.

Türkiye Halk Bankası'nın 1938 yılında kuruluşundan ve 1947'de küçük çapta, 1951'de kurulan ilk Esnaf Kefâlet Kooperatifi ile de git-tikçe hızlanan bir ölçüde dağıttığı esnaf kredileri içinde küçük imâlâtçılara dağıtılan önemli kredi tutarları vardır. Ancak, bu faaliyet, daha ziyade esnafların çok düşük ortalama tutarlarda aldığı kredilerden ibaret kalmış, bu sebeple yıllar boyunca adeta küçüklüğe prim ve kredi verir şekilde işlemiştir (41). Aslında 1961'de Küçük Sanayii Geliştirme İkraz Fonu tesis edilinceye kadar «küçük sanayi» denilebilecek büyücek imâlâthanelere bankanın kredi yardımı olmamıştır. Daha önceleri, banka tarafından verilen esnaf kredilerinden bir kısmından, şüphesiz imâlâtçı esnaflar yararlanmıştı. Ancak ortalama kredi miktarları çok düşük olan bu kredilerin, «küçük sanayiın geliştirilmesi» temel amacına faydası, çok sınırlı kalmıştır. 1967 yıl sonu itibarile bankanın küçük esnafa açtığı krediler toplamı olan TL. 585 milyon içinde, küçük sanayie verilen kısım TL. 50 milyondan ibarettir.

Ek 5'te belirtilen fonlardan «büyük sanayi bölgeleri kurmak» amacıyla Sanayi Bakanlığının yönetimine bırakılmış TL. 17 milyon tutarındaki fon ile Amerikan - Türk Dış Ticaret Bankası yönetimindeki TL. 20 milyonluk, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Yönetimindeki TL. 26,2 milyonluk fonların sadece büyük sanayii ilgilendirdiği öne sürülebilir. Sosyal Sigortalar Kurumu Yönetimindeki TL. 50 milyonluk fonun da tatbikatta daha ziyade büyük sanayii ilgilendirdiği şüphesizdir. Ancak diğer fonlar, şu veya bu şekilde küçük sanayii ve el ve ev sanatlarını ilgilendirmektedir. Özellikle, kredi verme kararının, küçük sanayi kredilerinde ihtisası olmayan kurumlar elemanları tarafından verilmesi ve dağıtımın ayrı ellerden yapılması tatbikatta krediden faydalanma sürelerini uzatmakta ve muhtemelen «lâyık olan işletmenin seçiminde» isabetsiz davranışlara yol açmaktadır. Bu konuda belirli konuşabilmek için fonlardan verilen kredilerin uygulama sonuçları hakkında bilgiler elimize geçmemiştir.

İşletmelerin Birleşmesindeki Güçlükler Sorunu

Genellikle bütün imâlâtçı özel işletmelerimizde ve özellikle küçük imâlâtçı işletmelerimizde «ölüm oranı» çok yüksek bulunan «ferdi te-

(41) Bankanın yıllık faaliyet raporlarından edinilen izlenimlerden ibarettir ve aşağıda daha belirli olarak ele alınacaktır.

şebbüs» ve «şahıs şirketleri (42)» şekli hâkim bulunmaktadır.

Tablo
Özel İmâlât İşyerlerinin Hukukî Şekilleri

Hukukî Şekil	Büyük		Küçük		Toplam	%
	Özel İşyer- leri Sayısı	%	Özel İşyer- leri Sayısı	%		
Kişisel Mülkiyet	1322	47,5	156345	99,1	157667	98,5
Kollektif Şt.	794	28,6	1030	0,7	1824	1,1
Komandit Şt.	89	3,2	79		168	
Limited Şt.	267	9,7	88		355	
Anonim Şt.	241	8,7	17	0,2	258	0,4
Kooperatif Şt.	13	0,5	12		25	
Özel Kanun. Kur. Mües.	48	1,8	29		77	
Bilinmeyen	—	—	159		159	
Toplam	2774	100,0	157759	100,0	160533	100,0

Kaynak: 1964 Sanayi sayımı

Özel imâlât işyerlerinin büyüklerinde dahi, kişisel mülkiyet ve kollektif şirketlerin, toplama oranı, % 76,1'dir. Küçük işyerlerinde aynı oran % 99,8, toplam özel işyerlerinde % 99,6'dır. Oysa bu tür şirketlerde ölüm oranının yüksek olduğu görülmektedir. Ülkemizde her yıl faaliyete başlayan ve faaliyetine son veren kişisel mülkiyet işletmeleri hakkında bilgi yoktur. Ancak ticaret şirketleri hakkında bilgi vardır ve bu karşılaştırmada kollektif şirketler ile komandit şirketler ölüm oranları bakımından başta gelmektedir.

Tablo
Türkiye'de Yeni Kurulan Ve Feshedilen Şirket Sayıları

	1965	Fesh	%	1966	Fesh	%
	Kurulan	edilen F/K x 100		Kurulan	edilen F/K x 100	
Kollektif Şt.	1096	768	% 70	1317	610	% 47
Komandit Şt.	157	106	68	179	78	47
Anonim Şt.	84	14	17	129	19	15
Limited Şt.	216	30	14	244	26	11
Kooperatif Şt.	397	32	8	1288	44	3

Kaynak: İç Ticaret İstatistikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü, Yayın No. 532.

(42) A.B.D.'deki küçük sanayide de böyle olduğunu belirten Samuelson, sözü geçen eserinde, «infini tesimal» (sonsuz derecede küçük) diye adlandırdığı bu türlü teşebbüslerin, 1/3'ünden yarısına kadar bir kısmının açıldıktan 2 yıl içinde faaliyetlerine son verdiğini belirtmektedir. Aşağıda belirtildiği gibi, bu konuda elimizdeki bilgiler sınırlı olmakla birlikte, ülkemizdeki tecrübe de bu gözlemi destekler özelliktedir.

Tablo**İmâlât Sanayinde Yeni Kurulan Ve Feshedilen Şirket Sayıları**

Şirket Cinsi	1965	Fesh	F/K x 100	1966	Fesh	F/K x 100
	Kurulan	edilen		Kurulan	edilen	
Kollektif Şt.	295	215	% 73	352	192	% 55
Komandit Şt.	43	36	84	58	24	42
Anonim Şt.	46	6	13	71	9	13
Limited Şt.	73	26	36	78	31	40
Kooperatif Şt.	4	3	75	9	3	33

Kaynak: İç Ticaret İstatistikleri, DİE.

Tablo**1965 ve 1966 Yıllarında Kurulan Ve Feshedilen Şirket Sayıları**

Şirket Cinsi	1965 ve 1966		
	Kurulan	Feshedilen	F/K x 100
Kollektif Şt.	645	407	% 63
Komandit Şt.	101	60	60
Anonim Şt.	117	15	13
Limited Şt.	151	57	38
Kooperatif Şt.	15	6	46

Kaynak: İç Ticaret İstatistikleri, DİE.

Yukarıdaki üç tablonun karşılaştırılması, anonim şirketlerin hem genel olarak, daha belirli bir biçimde de imâlât sanayiinde, en az feshedilme eğilimi gösteren şirket şekli olduğunu, kooperatif şirketlerdeki başarısızlığın çok yüksek olma eğilimi gösterdiği sonuçlarını vermektedir. Kollektif şirketlerde ve sermaye şirketi özellikleri göstermekle birlikte, tatbikatta, hudutsuz sorumlu ortakların daha fazla etkisinde kalan komandit şirketlerde hem imâlât sanayiinde, hem de genel olarak, çok yüksek feshedilme eğilimi görülmektedir. Kişisel mülkiyet alanında, bu eğilimin daha da güçleneceği söylenebilir.

Bu sonuçların sebepleri şu şekilde sıralanabilir :

1) İmâlât Sanayiinde diğer ekonomik faaliyet alanlarından daha belirli olarak yetersizliği duyulan, modern imâlât, pazarlama, finans-organizasyon tekniklerini bilen yöneticilerin yetersiz kalması, ⁽⁴³⁾

2) Hudutsuz sorumluluk şartları altında daha belirli olarak orta-

⁽⁴³⁾ Türk Sevk ve İdare Derneğinin 1964'teki Türk Yönetim Anketi, % 75'i orta büyüklükteki özel imâlât işletmeleri (50 - 150 işçi çalıştıran 115 işletme) yöneticilerin % 42'si emirleri altında çalışan yöneticilerin yönetim teknolojisi konusunda eğitilmesini istemişlerdir. Yöneticilerden sadece % 17'si işin yönetimi için gerekli bilgi ve istatistikler elde edebilmektedir. Daha küçük firmalarda bu bakımdan boşluk bulunduğu öne sürülebilir.

ya çıkan hakların adilâne dağıtımını sağlayacak bir muhasebe faaliyeti-
nin yokluğu yüzünden ortaklar arasında çıkan anlaşmazlıklar.

3) İşe başladıktan sonra, işlerin artması ile oranlı olarak artan sermaye ihtiyaçlarının, kısa zamanda ortakların sınırlı olan finansal kaynaklarını tüketmesi ve bu kaynakların yerine geçecek orta ve uzun vâdeli kredi sağlama imkânlarının sınırlı oluşu,

4) Kişisel mülkiyet ve kolektif şirketlerde, komandit şirketlerin çoğunda işletme ömrünün bir veya bir kaç çalışan ortağın ömrüyle sınırlı oluşu,

5) Kolektif şirketlerin çoğunda her ortağın işletme ile ilgili çok geniş yetkileri bulunuşu ve kişisel görüşlere göre tek bir şirket politikasının ve uygulamasının bu şartlar altında güç olması,

6) Kolektif şirketlerde tek ortağın dahi çekilmesi, şirketin feshedilmesinin zorunlu bulunuşu,

Türkiye İmâlât Sanayindeki Küçüklük Yoğunlaşmasını Giderecek Tedbirler :

Yukarıda özetlenmiş bulunan özel imâlât sanayiimizdeki küçüklük hastalığının tedavisi için uygulanabilecek tedbirlerin, başarılı oldukları takdirde, ekonomiye büyük fayda sağlayacağında şüphe yoktur. İkinci Beş Yıllık Plân'da Küçük Sanayi ve El Sanatlarına ayrılmış bölüm ve alınması istenen tedbirler, bu yönde birleştirilmiş ve etkili bir ulusal politikanın başlangıcı gibi gözükmektedir.

Plân ve 1968 Programında sıralanan tedbirlerin, küçük sanayiın gelişmesini tek teşkilât ve tek sorumluluk altında birleştirmeyi sağlayabilmesi şüpheli olduğundan, ve yön verici belirlilikten yoksun bulunduğu için, küçük sanayide verimin arttırılması, işletmelerin büyümesi ve birleştirilmesi temel hedeflerini sağlayabilmesi de şüphelidir, zannındayız. Bu sebeple tedbirlerin aşağıdaki şekilde düzeltilmesi amaçların gerçekleştirilmesinde daha etkili olabilecektir :

1. Küçük sanayiın geliştirilmesi ve büyümesi, esas itibarile yaygın bir eğitim ve özendirme işidir. Bu sebeple, tek bir teşkilâtın bu alanda ihtisaslaşması sağlanmalıdır. Uzun yılların tecrübesine sahip Türkiye Halk Bankası, küçük sanayii ve el sanatlarını geliştirme amacıyla tahsis edilen bütün fonların yöneticisi ve Hükümetin bu konudaki politikalarının uygulanmasından sorumlu tek teşkilâtın tabii temsilcisi olmalıdır. Bu sebeple, Sanayi, Ticaret, Milli Eğitim ve Köy İşleri Bakanlıklarının bu konudaki sorumlulukları T. Halk Bankası bünyesinde birleştirilmeli, Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi, bu Bankanın bünyesi içinde teşkilâtlanmalıdır.

2. Küçük sanayiın geliştirilmesi işi, esas itibarile bir ekonomik kalkınma işidir ve en iyi bir şekilde bir «kalkınma bankası» tarafından yapılabilir. Bu sebeple. kârlı olduğu ve Bankanın bu suretle devamlılı-

ğını sağladığı gerekçesiyle (44) şube ve mevduat toplama yarışına katılarak, Bankanın küçük esnaf ve sanayiciyi kalkındırma temel hedefinden uzaklaşması önlenmelidir. Başlangıçta, küçük sanayicilerin de kısa vadeli döner sermaye ihtiyaçlarına faydalı görünen mevduat ve ticarî krediler faaliyeti, uzun vadede bankanın tam anlamıyla kalkındırma hedeflerinin gerektirdiği faaliyetler üzerinde ihtisaslaşmasını engelleyebilir. Kalkındırma faaliyetleri Yurdun her yanında teşkilâtlanmayı gerektirse bile, bu çeşit örgütlenme için, zaten T. Halk Bankası'nın yardımlarıyla kurulmuş ve kurulmakta olan Esnaf Kefâlet Kooperatiflerinden ve teşkilâtı yaygın başka kamu bankalarından yararlanılabilecektir.

3. Bu özelliklere kavuşturulacak T. Halk Bankasına, ek kaynak sağlanması konusunda, hisse senetleri ve tahviller ihraç etmek suretiyle, ülkemizde hızla gelişme eğiliminde olan sermaye piyasasının imkânlarından yararlanmak yoluna gitmeli ve 1967 sonunda TL. 100 milyon olan sermaye arttırılmalıdır. 1967 yılı faaliyet raporunda, sermayeyi bir milyar TL.'sına arttıracığı belirtilen kanun tasarısının gerçekleşmesi sağlanmalıdır. Ancak, artırılan sermayenin tamamen ödenmesinin zor olacağı şüphesizdir. 31 Aralık 1967 itibarile bankanın tamamen ödenmiş TL. 100 milyonluk sermayesinin % 61,4'ü Devlete % 28'i Belediye ve Özel İdarelere, % 2,4'ü Devlet Bankalarına ait bulunmaktadır.

Sermaye artırıldığı takdirde, kısa zamanda ödenmesini sağlamak üzere, yalnız Devlet kaynaklarından değil, sermaye piyasasından yararlanma çareleri de aranmalıdır. Özel bankalar, sigorta şirketleri, emekli sandıkları ve halkın tasarruf gücü bu alanda yeterli bir kaynak olabilir.

Bu vesile ile, Ticaret ve Mevduat Bankalarımızın topladıkları tasarruf mevduatından seyyâl olmayan bir kısım üzerinde Yurdun kalkınma hakkını kabullenmeleri gereğine işaret etmek isteriz. Bu konuda icabında yeni kanun hükümleri getirilmeli ve bu çeşit mevduattan belirli bir kısmının bu gibi kalkınma kredilerine (kalkınma bankacılığına) fon olarak tahsisi sağlanmalıdır.

4. Küçük Sanayii Geliştirme İkraz Fonu ile ilgili uygulamalar sebebiyle, bankada çekirdeği kurulmuş bulunan Sanayi Şubesi, kurulması plânlanmış bulunan Küçük Sanayii Geliştirme Merkezi haline getirilmeli ve bu merkez yeter sayıda iktisadî, teknik ve malî araştırma uzmanıyla güçlendirilmelidir. Bu uzmanlar, modern işletme yönetimi tekniklerini iyice bilecek tarzda yetiştirilmeli ve gerektiği takdirde gezici ekipler halinde küçük sanayicilerin yoğunlaştığı merkezlerde se-

(44) 1967 yılı faaliyet raporu.

(45) Bu tasarı halen Meclis gündemindedir.

Başarınız ve istikbaliniz

tutumlu ve isabetli kararınıza bağlıdır.

Türkiye Vakıflar Bankasında

açtıracığınız her hesap

buyolda sizin için

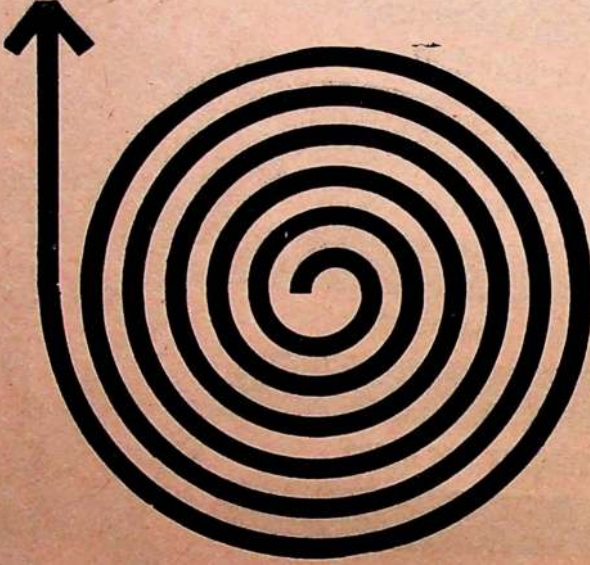
en büyük şanstır.

Türkiye
Vakıflar
Bankası

Devamlı olarak

Gelişen imalât Gelişen kalite Gelişen servis

Kendi sahasında Türkiye'nin en güçlü ve modern teşkilatını kurarak 11 yıldanberi çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, kalitesini geliştirmiş, fiatlarını indirmiş ve böylece kaliteli mamullerinin uygun fiatlarla satın alınabilme imkânını halkımıza sağlamıştır.

Diğer taraftan memleket çapındaki ARÇELİK Servisi, Arçelik sahiplerinin her türlü bakım ve parça ihtiyacını anında karşılayarak Arçelik mamullerinden azami randıman almanızı sağlamaktadır. Eskiden vitrinlerde seyredilen mamuller şimdi Arçelik sayesinde en mütevazı Türk yuvasında dahi sevinçle kullanılıyor...

Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.

ARÇELİK

Hergün dünden ilerde

minerler düzenleyebilmeli, kredi taleplerinin incelenmesi sırasında, küçük sanayicilere danışmanlık yapabilmeli, kooperatifleşme, şirketleşme ve birleşmeler konusunda küçük sanayicilere yardım edebilmelidir.

5. Bu merkezin, ayrıca, büyük ve küçük sanayiciler arasında bir ilişki ve koordinasyon merkezi gibi de çalışması sağlanmalıdır. Bu konuda gezici ekipler, küçük sanayiciler hakkında önemli bir bilgi hazinesini toplayabileceklerdir. Bunların zaman zaman büyük sanayi işyerlerini ziyaret etmeleri ve büyük sanayicilerle toplantılar düzenlemeleri, ayrıca küçük sanayicilerin yapabilecekleri parçalar hakkında bilgi yayınlamaları bu amacı da gerçekleştirecek özellikte faaliyetlerdir.

6. Bu merkezin uzmanları, kredi taleplerinle küçük sanayiciden isteyecekleri bilgilerin elde edilebilmesine de imkân vermek üzere, zaman içinde ortaklar arasında hakların adilâne payedilmesini sağlayacak bir hesap sisteminin kurulmasına yardımcı olacak, kolay anlaşılır bir hesap sisteminin yaratılıp, küçük sanayicilere tavsiye edilmesini sağlamalı, herhangi bir şekilde birleşen işletmelere faaliyetlerinde öncelik tanımalıdır.

7. 1964 Sanayi sayımının işletme büyüklükleriyle ilgili rakamları, büyük sanayiciler ile küçük sanayiciler ve hattâ el sanatkârları arasındaki sınırların kesinlikle tayin edilemeyeceğini göstermektedir. Bu sebeple büyük sanayi bölgeleriyle ilgili özendirici faaliyet ve fonlar dahi T. Halk Bankası yönetiminde birleştirilebilir. Bu konuda daha önemli olan, Sanayi Bölgesi kurulmasının özellikleridir; sanayiciye bölge içinde sağlanacak hizmetler aynı özelliktedir. Büyük sanayi hedef tutan bölgelerde ölçüler büyük tutulabilir, ancak yapılacak hizmetin özelliği değişmeyecektir ve küçük sanayiciler için yapılacak sanayi bölgeleri, işletmelerin büyümesini gözönünde bulundurmaktır zorundadır. Üstelik sanayi bölgelerinin düzenlenmesinde küçük ve büyük sanayiinin birlikte düşünülmesi, hem küçük ve büyük işletmeler arasında ilişkiyi kolaylaştırması ve daha yüksek faaliyet kapasitelerinin sağlanması bakımından faydalıdır. Sanayi Bakanlığı, bu hizmeti daha iyi görebilecek durumda olan T. Halk Bankasına devretmelidir.

8. Esnaf kredisi ile küçük sanayi kredisini birbirinden ayırmaya lüzum olmadığı söylenebilir. İkisi de bir işletme faaliyetinin finansmanından ibarettir. Bir işletmeye kredi verme kararı, ticaret ve sanayi işletmelerinde aynı özellikleri taşır. Bu sebeple «küçük sanayiinin kredi sorunu, esnaf kredisi ve küçük sanat kredisi sorunları...» ayrı ayrı ele alınmamalıdır; hepsi de T. Halk Bankası bünyesinde birleştirilmelidir.

9. Köy İşleri ve Sanayi Bakanlıklarındaki küçük sanayi ile ilgili üniteler birleştirildikten sonra T. Halk Bankası'na devredilmelidir.

10. Satış ve üretim kooperatiflerini kurmaya özendirici faaliyetler, Ticaret Bakanlığının değil, T. Halk Bankası'nın yönetimine bırakılmalıdır.

11. 1967 sonunda (46) tesbit edilen gelişmemiş bölgelerde imâlât işyerleri açacak anonim ve kooperatif şirketlerin belirli sürelerle Kurumlar Vergisinden muaf tutulmaları sağlanmalıdır. Yatırım İndirimi, Gümrük Vergisi iadesi gibi özendirici tedbirler, bu tedbirlerden yararlanmak, küçük sanayicilerce anlaşılacak özellikte olduğundan, 1964 sanayi sayımı sonuçlarına göre, imâlâtçılarımızın % 95'inden fazla bir kısmı bakımından kullanılamaz durumdadır.

Ek : 1

Kamu Kesimi ve Özel Kesim İş Yerlerinin Çalıştırılan İşçi Sayısına Göre Dağılımı

Çalıştıran İşçi Sayısı	Kamu Kesimi		Özel Kesim		Toplam	
	İşyeri Sayısı	%	İşyeri Sayısı	%	İşyeri Sayısı	%
1 — 4	4	1,9	148.387	92,43	148.390 (1)	92,30
5 — 9	18	7,6	9.373	5,80	9.391	5,82
10 — 19	8	3,5	1.258	0,78	1.266	0,80
20 — 49	24	10,1	887	0,55	911	0,57
50 — 99	21	8,8	313	0,19	334	0,22
100 — 199	31	12,9	170	0,16	201	0,13
200 — 499	52	21,8	95	0,06	147	0,09
500 — 999	40	16,7	31	0,02	71	0,04
1000'den fazla	40	16,7	20	0,01	60	0,03
Toplam	238	100	160.534	100	160.771	100

Ek : 2

Özel Kesim ve Toplam İşyerlerinde Büyüklük Dağılımı (Kümülatif Oranlar)

Çalışanlar Sayısı	Özel Kesim Yüzde Oran (Kümülatif)	Toplam Yüzde Oran (Kümülatif)
1000'den çok	% 0,01	% 0,03
500'den çok	0,03	0,07
200'den çok	0,09	0,16
100'den çok	0,25	0,29
50'den çok	0,44	0,51
20'den çok	0,99	1,08
10'dan çok	1,77	1,88
5'den çok	7,57	7,70
1'den çok	100,00	100,00

(46) 1968 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve izlenmesine Dair Karar. Resmî Gazete, Sayı : 12774, Tarihi; 12.12.1967.

(47) Devlet İstatistik Enstitüsü sanayi sayımında örnekleme usulü ile yapılan ankette, yılın belirli aylarında hiç işçi çalıştırmadığı tesbit edilen 25 işyeri ile «bilinmeyen» 159 işyeri, ayrıca, yılın belirli aylarında 10'dan fazla işçi çalıştırdığı halde, diğer belirli aylarda bu seviyenin altına düştüğü için «küçük» addolunan 531 işyeri bu toplama dahildir.

Not: Devlet Plânlama Teşkilâtının İkinci Beş Yıllık Plânda tesbit ettiği rakamlar, Devlet İstatistik Enstitüsü'nce verilen sayım sonuçlarından farklıdır. DPT, 1967 yılı için 16.618 küçük sanayi işyeri, 177.066 el sanatları işyeri olduğunu bildirmektedir. İki rakamın toplamı, Sanayi Sayımında verilen 160.771 den yüksek olup, fark, muhtemelen tarif farkından doğmaktadır. İkinci Beş Yıllık Plân, Sh. 543 ve 545.

Ek : 3

Özel İmalât İşyerinde Çalışan

Kişi Başına Satışlar

Çalışanlar Sayısına Göre Gruplar	İş Yeri Sayısı	Satışlar (Milyon TL.)	1 Kasım 1963'de Çalışanlar Sayısı	Çalışan Kişi Başına Satışlar TL.
1 — 4	148.387	4.316	294.292 ⁽¹⁸⁾	14.650
5 — 9	9.373	2.023	55.876 ⁽¹⁸⁾	35.700
10 — 19	1.258	1.329	20.346	66.300
20 — 49	887	2.098	33.372	64.000
50 — 99	313	1.689	24.875	68.000
100 — 499	170	1.438	23.009	63.000
500 — 999	95	1.751	28.667	60.500
0500 — 999	31	1.171	22.860	51.000
1000'den fazla	20	1.486	31.845	47.000
	160.534	17.301	535.142	30.500

Kaynak : 1964 Sanayi Sayımı Sonuçları.

Ek : 4

Özel İmalât İşyerlerinde Çalışan

Kişi Başına Katma Değer

Çalışanlar Sayısına göre gruplar	1 Kasım 1963'de Çalışanlar sayısı	Satışlar (Milyon TL.)	Alışlar (Milyon TL.)	Katma Değer (Milyon T.L.)	Çalışan Kişi Başına Katma Değer (Milyon T.L.)
1 — 4	294292 ⁽²⁾	4316	3105	1211 ⁽¹⁾	4100
5 — 9	55876 ⁽²⁾	2023	1647	376 ⁽¹⁾	6800
10 — 19	20346	1329	1067	262	13000
20 — 49	33372	2098	1692	406	12200
50 — 99	24875	1689	1309	380	15200
100 — 199	23009	1438	1007	431	18700
200 — 499	28667	1751	1174	577	20000
500 — 999	22860	1171	675	495	21500
1000'den fazla	31845	1486	900	586	18400
	535142	17301	12567	4724	8800

Kaynak : 1964 Sanayi Sayımı Sonuçları.

(1) Küçük Sanayide stok değişmelerinin ihmâl edilebileceği tahmin edilmiştir.

(2) Yıllık ortalamalar.

(18) Yıllık ortalamalar.

Ek : 5

Özel Küçük Sanayi İşletmelerine Kredi Verme Amacıyla Kurulmuş Başlıca Fonlar ⁽⁴⁹⁾

Fonun İsmi	Fonun Amacı	Fon Tutarı (Milyon TL.)	Yönetim Sorumlusu	Dağıtım Sorumlusu	Vâde (Yıl)	Faiz %
1. Organize Sanayi Bölgesi	Büyük sanayi bölgeleri kurmak	16,9	Sanayi Bak.	Halk Bankası	25	1 ½ - 3 ½
2. Küçük Sanayi Siteleri	Küçük sanayi bölgeleri kurmak	34,5	Sanayi Bak.	Halk Bankası	15	1 ½ - 5
3. Bursa Pilot Sanayi Bölgesi	Bursa'da sanayi bölgesi tesisi	26,2	Bursa Tic. San. Od.	Bursa Tic. San. Od.	20	7
4. Özel Sektör Demir Çelik Geliştirme	Özel demir çelik işletmelerinin teşviki	60,0	Maliye Bak.	Öğretmenler Ba.	8	6 ½
5. Özel Sektör Sanayicileri İşletme Sermayesi	Özel sektör sanayicilerine orta vadeli işletme kredisi	20,0	Amer. - Türk Dış Ticaret Bankası	Amerikan - Türk Dış Ticaret Bankası	5	10 ½
6. Sanayi İşletme Kredisi	Özel sektör sanayi işletme finansmanı	50,0	Sosyal Sigortalı Kurumu	Sümerbank	5	7
7. Küçük Sanayi İkraz	Küçük sanayi teçhizatı işletme kredisi	30,0	T. Halk Bankası	T. Halk Bankası	1-7	7-3
8. Sanat Modelleri Satınalma ve Dağıtım	Doküman ve el sanatlarınının teşviki	3,5	Sanayi Bak.	T. Halk Bankası	—	—
Toplam					: 241,1	

(49) Sadece küçük imalat sanayiini ilgilendirenler seçilmiştir.

Ek : 6

İkinci Beş Yıllık Plânın ve 1968 Programının Tedbirleri

«(1) Küçük Sanayi Geliştirme Merkezinin İkinci Beş Yıllık dönemi başında faaliyete geçmesi sağlanacaktır.

«(2) Sanayi Bakanlığı teşkilâtı, küçük sanayii ve büyük sanayii geliştirme programlarını entegre bir şekilde uygulayacak ve uygulamada koordinasyon sağlayacak şekilde düzenlenecektir.

«(3) Küçük sanayiinin kredi sorunu, esnaf kredisi ve küçük sanat kredisi sorunlarından ayrı olarak ve özeliği gözönünde bulundurularak ele alınacaktır.

«(4) Küçük sanayi faaliyetlerinin finansmanında «kontrollü kredi» uygulamasına geçilecektir.

«(5) Küçük sanayide gelişmenin hızlandırılması için yaygın eğitim ve öğretim metotlarından geniş ölçüde yararlanılacaktır.

«(6) Teknoloji seçiminde küçük sanayiciye yol gösterecek teşkilât kurulacak, kıt kaynakların fazla kapasiteyi artırıcı yönde israfı önlenecektir.

«(7) Küçük sanayiinin faaliyet konusu olan bir kısım üretiminin büyük sanayie geçmesiyle, İkinci Beş Yıllık Plân döneminin sonuna doğru belli küçük sanayi dallarında fazla kapasite sorununun öneminin artması beklendiğinden, sorumlu kamu kuruluşları ve meslek kuruluşları bu konuda küçük sanayicilere yardımcı olacak uzun vadeli tedbiri alacaktır.

«(8) Küçük sanayiciler için teknik haber ve araştırma hizmetlerinin sağlanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

«(9) Küçük sanayide; pazarlama yardımları, büyük sanayi ile işbirliğinin sağlanması, kamu satınalmalarında küçük sanayi ürünlerine öncelik verilmesi, kalite kontrol düzeninin kurulması, küçük sanayiciler arasında işbirliğinin, kooperatifleşmenin temini gibi temel sorunlar bir bütün olarak ele alınacaktır.

«(10) Köy İşleri ve Sanayi Bakanlıklarındaki küçük sanayi ile ilgili üniteler birleştirilecektir.

«(11) Tarım araçları imâl eden küçük sanayiinin gelişmesi üzerinde önemle durulacaktır» (50).

1968 Programı da bu konuda şu tedbirleri getirmektedir:

«a. Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi projesinin uygulanması konusunda Sanayi Bakanlığı ve Türkiye Halk Bankası arasında işbirliği sağlanacaktır.

«b. Küçük sanayicinin meslekî örgütlerinin kuvvetlenmesi, küçük sanayicileri arasında üretim girdilerinin sağlanması ve pazarlanması amacıyla kooperatifler kurulması için gerekli imkânlar Ticaret Bakanlığınca sağlanacaktır.

«c. Küçük sanayiinin kredi imkânlarını geliştirilmesi için Türkiye Halk Bankası örgütünün ve kaynaklarının takviyesi sağlanacaktır.

«d. Türkiye Halk Bankasınca uygulanan bölgesel küçük sanayi geliştirme programları, Sanayi Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığının da iştirâkiyle yaygın hale getirilecektir.»

«e. Küçük sanayi ve büyük sanayi arasında işbirliğinin sağlanması ve küçük sanayiinin büyük sanayiden iş alabilmesi için Sanayi Bakanlığınca gerekli çalışmalar yapılacaktır.»

(50) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı, Devlet Plânlama Teşkilâtı sözü geçen eser, sh. 543-544.

BANKACILIK FAALİYETLERİ VE İŞTİRÂKÇİLİKTE KÂR HEDEFİ VE MİLLÎ EKONOMİYE KATGI HEDEFİ ÇELİŞKİLERİ

Prof. Dr. Haydar KAZGAN

Giriş :

Türk bankacılığında iştirâkçilik konusunda yapmış olduğumuz ve bu Dergide neşredilen etüdde; kuruluş ve statüleri icabı kâr hedefi yanında millî ekonomiye katkı hedefine de bağlı olan bankaların durumunun özel bir şekilde ele alınmadığı bazı okuyucularımızca bana duyurulmuştur. Bu duyuru çok yerindedir. Ayrıca işin bir de teorik açıklanmasının yapılması istenmiştir. Bu yazının amacı; bu konuya ışık tutmaktır.

1 — Kâr Hedefi Her Zaman Millî Ekonomiye Katkı Hedefi İle Birleşmez :

Klâsik iktisatçılar serbest rekâbet modeli içinde düşündükleri için, kârı azamileştirme hedefinin bir memlekette kaynakların en iyi bir şekilde kullanılmasını, dolaylı surette de olsa, gerçekleştireceğine inanmışlardır. Zira bir ekonomide piyasa mekanizması tam olarak işler ve serbest rekâbet kısmî veya tam tekelleşmelerle bozulmazsa, en kârlı işletme, kullandığı kaynaklara göre millî gelire katkı gücü de en yüksek olan işletme olacaktır. Tabii bu model, bir memlekette mevcut kaynakların en iyi bir şekilde kullanılacağı ve hiçbir üretim faktörünün atıl kalmayacağı, işletmelerde atıl kapasitelerin bulunmayacağı düşüncesini ve eylemini de içine almaktadır. Bu durumda kaynakları en iyi bir şekilde kullanan işletmeler en çok kâr eden işletmeler olacak ve diğer işletmeler de tasfiye olmamak için aynı şekilde kullanıma mecbur kalacaklardır. Neticede rekâbet kârları asgariye doğru sürüklerken memlekette mevcut bütün kaynaklar (sermaye, emek ve tabii faktörler) aşağı yukarı bütün işletmelerde aynı katkı seviyesine ulaşacaklardır. Bu

durumda, bir işletmenin diğer işletmelere nazaran yeni bir buluş (bu buluş bir keşfin uygulanması olabileceği gibi yönetme fonksiyonlarında bir üstün başarı da olabilir) ile daha kârlı hale geçmesi geçici olmaktadır. İşte bu geçici olmak tekelciliğin yerleşmesine mani olduğundan diğer işletmeleri aynı yola sürüklemek için itici bir kuvvet sayılmaktadır. Diğer işletmelerde kısa zamanda en kârlı işletmenin yaptığını yaparak kaynak kullanmada o işletmeye yetişmeğe çalışacak ve böylece kârlar asgariye veya sifıra doğru düşerken, tabii bu kârlar safi kârlardır ve sermayenin faizi artı risk payını da kapsamamaktadır, zira bunlar maliyetlere dahil edilmiştir- bütün işletmelerin kullandıkları üretim kaynaklarına oranla millî gelire katkı gücü azamiye çıkmış olacaktır.

Tatbikatta ise durum aynı şekilde tecelli etmemektedir. Tekelleşmeler arızı değil, devamlı olmaktadır. Böylece serbest rekâbet bir defa bozulduktan sonra kolay kolay tekrar yerleşmemektedir. Piyasada gerek üretim faktörleri alıcısı olarak tekel kurmuş (monopson) ve gerek satıcı olarak tekel kurmuş olan (monopol) (oligopol) işletmeler çoğalmakta, ve diğer işletmelerin de çalıştığı piyasa bir yarı tekel veya inhisarla karışık rekâbet denilen durum içine girmektedir. İşte bütün bu tekelleşmelerin sonucu bilhassa en fazla tekelci olan işletmelerin kullandıkları kaynaklara göre millî ekonomiye katkıları çok zayıf durumda kalmakta, fakat kârları yüksek olmağa devam etmektedir. Böylece kârlılık ile millî ekonomiye katkı arasındaki fonksiyonel ilişki ortadan kalkmakta ve hattâ tersine bir korrelasyon bahis konusu olabilmektedir. Nitekim firma teorisinde inhisarcı firmalarda yüksek kârlılığa rağmen bir atıl yani kullanılmayan kapasitenin devamlı olarak sürüp gideceği önemle belirtilmektedir. Böylece birçok işletmelerde kullanılan üretim faktörlerinin **sosyal alternatif maliyeti** aynı faktörlerin o işletmelerde kullanılmas ile ortaya çıkan **sosyal prodüktivitesinin altına düşmektedir**. Bu ne demektir?

Bu soruya cevap vermek lâzımdır. Bilindiği üzere, her işletme başka işletmelerin ürettiği mala bir kıymet ilâvesi sağlamaktadır. Üretim faaliyetinden anlaşılması gereken budur. Biz bu kıymet ilâvesine **katma değer** diyoruz ve o işletmenin kullandığı emek ve sermayenin getirişi olarak kabul ediyoruz. Fakat, bir işletmenin kullandığı emek ve sermaye veri iken katma değeri maksimum kılması kaynakları en iyi bir şekilde kullanması anlamına gelmez. Olabilir ki, aynı ekonomide aynı sermaye ve emek faktörleri kullanarak daha yüksek bir katma değer meydana getiren işletmeler vardır. Bu itibarla her işletmenin kullandığı kaynaklara göre sağladığı katma değerinin bir sosyal alternatif maliyeti olacaktır. Başka bir deyişle başka işletmeler aynı faktörleri

kullandığında elde edecekleri katma değer, o işletme için kullandığı üretim faktörlerinin sosyal alternatif maliyetini teşkil edecektir. Eğer işletmenin sağladığı katma değer, bu maliyetin altında ise, o takdirde o işletmedeki faktörlerin produktivitesi millî yani sosyal produktivitenin altında olacak ve dolayısıyla o işletme kaynakları kötü kullanan bir işletme sayılmak gerekecektir.

Fakat bu işletme kaynakları kötü bir şekilde kullandığı halde çok kârlı bir işletme olabilir ve böylece kaynakları daha da kötü kullanmaya teşvik edilmiş olabilir. Bu nasıl olmaktadır? Bu tekel imkânlarının sağladığı yüksek bir katma değer ile ortaya çıkabilir. Zira katma değeri TL. olarak ifade edecek olursak, firma tekel durumu dolayısıyla yüksek satış fiyatları ve/veya düşük alış fiyatları (dışardan aldığı girdiler, sermaye ve emek fiyatı olarak) uygulayarak yüksek bir katma değere ulaşabilir. Böylece bu katma değer içindeki kârları (misâlimizde katma değer, kârlar + ücretlerden ibarettir) çok yüksek olabilir. Bugün Türkiye'de bu durumda olan işletmeler çok fazladır. Bunlar yüksek kârlılıkları dolayısıyla bilhassa kredi ile sermaye tedarik etmekle çok büyük bir üstünlük kurabilir ve devamlı şekilde büyüyebilirler. Hatta daha yüksek ücretler de vererek katma değerleri de TL. olarak sosyal alternatif maliyetin üstüne çıkabilir. İşte burada asıl önemli nokta ortaya çıkmaktadır. Acaba bunların katma değeri mal veya hizmet olarak nedir? Zira bir işletmenin kullandığı üretim kaynaklarının sosyal alternatif maliyeti, meydana getirdiği katma değeri, piyasadaki TL. değeri değildir. Çünkü, işletmelerin meydana getirdikleri mal ve hizmetlerin millî ekonomiye katgısı dolaylı ve dolaysız yoldan olmaktadır. Meselâ tüketim malı imâl eden bir işletme millî gelire dolaysız bir katkı yaptığı halde, ara mal -statejik ham madde gibi- veya üretim malı imâl eden işletmeler dolaylı olarak da millî gelire katkı yaparlar. Bu itibarla bir işletmenin tüketim malı üretmesi halinde bunun para ile ifade edilen değerinden ziyade ihtiyaçları karşılama gücü ve hangi ihtiyaçları karşıladığı hesaba katılmak gereklidir. Meselâ gazoz imâl eden bir işletmenin veya lüks kadın eşyası imâl eden bir işletmenin katma değerinin TL. olarak ifadesi ne olursa olsun kullandığı faktörlerin sosyal alternatif maliyeti yüksek olmağa devam edecektir. Eğer aynı memlekette geniş vatandaş kitlelerinin asli tüketimi olan mallar bu vatandaş kitlesinin satın alma gücü noksan olduğu için üretilmiyor, yani sermaye, emek ve müteşebbisler bu malların üretiminde kârlılık ve hattâ katma değer düşük olacağı için talep edilemiyorsa, asli olmayan ihtiyaçlarda üretim faktörleri kullanmanın millî maliyeti yüksek olmağa devam edecektir. Burada katma değer veya bunu meydana getiren kârlar ve ücretlerin milyonları bulması ve kullanılan üretim faktörle-

rine göre katma değerin TL. olarak ifadesi çok yüksek bir orana ulaşması hiçbirşey ifade etmez. O işletme kaynakları kötü kullanan bir işletme olmaktan öteye gidemeyecektir.

Durum ara mallar ve üretim malları üreten işletmeler için tamamen farklıdır. Zira gerek ara mallar ve gerek yatırım malları ekonomiyeye dolaylı katkı da yapmaktadır. Bu sebeple meselâ ara mal (çimento veya demir) üreten bir işletmenin sağladığı katma değer o işletmenin millî gelire iştirâk payını gösterir. Fakat aynı malların başka işletmeler tarafından kullanılarak yeni bir katma değer ilâvesi bahis konusu olmaktadır. Bu itibarla bu işletmelerin millî gelire katkıları sadece ürettikleri malın değeri ile tahdit edilemez, başka işletmelerin katma değerinin seviyesi ve hatta millî gelire dolaylı katkısının -meselâ çimento ile bir fabrika binası inşası halinde- da hesaba katılması gerekir. Aynı şey üretim malları için de aana açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bir makina imâl eden işletmenin katma değeri, millî gelir payı olarak ortaya çıkar, fakat makina bir tasarruf eşyasıdır, yani daha sonraki yıllarda devamlı üretim yapacak bir araçtır. Bu itibarla bu makina imâlinde kullanılan sermaye ve emeğe göre meydana gelen katma değerin, aynı sermaye ve emeğin gazoz imâlinde kullanılması ile meydana gelecek katma değerin çok altında olması, makina imâlini bırakıp gazoz imâline geçerek millî geliri daha da büyütme anlamına gelmemelidir. Böyle düşünenler olabilir. Fakat bu çok yanlıştır. Zira katma değeri gazoz üretiminden düşük olabilen makina imâli neticesi ertesi yıllar başka işletmelerin daha yüksek katma değer yaratmalarını sağlayacaktır. Hattâ o kadar ki kullanılan sermayeye göre makina üretimi yapan işletmenin çok düşük kâr sağlaması ve hattâ zarar kaydetmesi -katma değerin küçük olması hasebilen- bu üretimin millî ekonomiyeye katkı gücünün yüksekliğini hiçbir şekilde gölgeyemez.

Aynı makinayı üreten işletme tekel durumundan istifade ederek yüksek fiyat uygulamak yolile pahalı makine üretebilir. Bu suretle katma değeri yükselirken bunun içindeki kârı da çok yüksek rakamlara ulaşabilir. Fakat pahalı makinayı alıp kullanacaklar azalır ve neticede yukarıda bahis konusu ettiğimiz dolaylı fayda gerçekleşmez. Zira, makina ucuz olsaydı kullanan çok olacak ve bu suretle büyük bir ihtimalle memlekette atıl duran kaynaklar -bilhassa işgücü- kullanılır hale gelerek millî gelire katkı yapacaklardır. Oysa pahalı makina bu katkının yaratılmasını önleyecektir. Böylelikle de yüksek kârları ve yüksek katma değeri millî ekonomi yönünden değerini kaybedecektir.

2 — Banka iştirâklerindeki durum :

Bankaların iştirâklerini de yukarıda söylediklerimizin ışığı altında

değerlendirdiğimizde tabii ki, yüksek kârlılık vadeden veya getiren iş-tirâklerin millî ekonomi yönünden de değerinin yüksek olduğunu söylemek bir çok hallerde yanlış olabilecektir. Aynı şekilde, düşük kâr ve hattâ devamlı zararlar getiren ve getirecek olan iş-tirâklerin millî ekonomi yönünden de zararlı veya önemsiz olduğunu kabul etmek hiç de doğru olmayacaktır. Yalnız memleketimizde bu tür anlayış bazı banka iş-tirâklerinin millî ekonomiye fayda yaratmadıkları halde dahi düşük kâr veya zarar kaydetmelerini hoşgörmeyi gerektirmez. Bu sebeble durumu, biraz daha açık bir şekilde ve uygulama safhasına da girerek ve yukarıda belirtmediğimiz hususu da hesaba katarak ele almayı faydalı buluyoruz.

Farzedelim ki, bir banka bir gübre fabrikasının sermayesine % 60 oranında iş-tirâk etmiştir. Bu gübre fabrikası ile güdülecek amacın memleketin ziraî kalkınmasına hizmet ve dolayısıyla ziraî millî geliri azamileştirmek olduğunu kabul edelim. Şimdi bu fabrika için önemli olan gübre fiyatının tesbitidir. Şayet bu gübre fiyatını kârını azamileştirecek bir fiyat olarak tesbit edebilirse -ki tekelliliği buna imkân verecektir- bu yüksek fiyat büyük bir ihtimâle Türkiye'de gübreye en fazla muhtaç olan çiftçinin bu gübreyi kullanmasını ya tahdit edecek veya ortadan kaldıracaktır. Bu durumda firma yüksek kârlara rağmen, atıl kapasite içinde kalacaktır. Yani bir taraftan atıl kapasiteyi giderdiğinde maliyetlerini ve dolayısıyla fiyatlarını düşürmek imkânı varken, kârını azamileştirmeyi gâye edindiği için, bunu yapmayacaktır. Böylece yüksek bir fiyata kapasitesinin verdiği imkândan daha az bir gübre üretimini tercih etmiş olacaktır. Banka da iş-tirâkçi olarak eğer kâr gayesini benimsemişse yüksek iş-tirâk kârları elde edecektir.

Şimdi yukarıda söylediklerimize bazı önemli hususları da ilâve ederek konuya devam edelim. Farzedelim ki, bu gübre fabrikasının girdisi sadece linyit kömürü tozudur. Ayrıca, memleketin atıl iş-gücü bulunduğu bir bölgede kurulduğunu ve vasıflı iş-gücü ve yönetim kadrosu hariç az zamanda vasıflı hale getirilecek iş-gücü ile vasıfsız iş-gücünü bu atıl duran iş-gücünden temin edebildiğini kabul edelim. Tabii bu faraziyeler Memleketimizin gerçeklerine tam bir uygunluk gösterdiği için geçerli sayılmak lâzımdır. İşletmenin yılda linyit tozuna 10 milyon TL. ve adı geçen eskiden atıl kalmış olan vasıfsız ve az vasıflı işçisine de yılda 20 milyon TL. ücret ödediğini kabul edelim. Gerçekte bu linyit işletmesinin ulaştırma masraflarının önemsiz olduğu bir yakınlıkta bulunduğunu farzedebiliriz. Bu durumda adı geçen toz linyit bir artıktır ve linyit işletmesinin bu tozu hiçbir yere satmadığı ve ayrıca da bunun muhafazasının güç olduğunu ve yanma tehlikesinin bulunduğunu ve bunun için de işletme bu tozu satmadığı takdirde senede 1 milyon TL.

zararsız hale getirme maliyetine katlandığını farzedelim. Bu faraziye de gerçeklere uygundur, Türkiye'de misâlleri de vardır.

Şimdi bu durumda biz gübre işletmesinin linyit işletmesinden aldığı 10 milyon TL. değerindeki tozun millî maliyetinin sıfır olduğunu kabul edebiliriz. Zira Türkiye'de bu tozun başka kullanım sahası henüz yoktur. Sosyal alternatif maliyeti sıfır olan bu kömür tozu için üretici işletmenin gübre işletmesine bu tozu satmadığı takdirde katlanacağı 1 milyon TL. değerindeki maliyeti ulaştırma masrafı olarak kabul edersek, gübre işletmesinin her yıl linyit işletmesine ödediği 10 milyon TL. yi ticarî ve malî kâr ve zarar hesaplarında bir maliyet olarak göstereceğimiz halde, ekonomik kâr ve zarar hesabında yani millî seviyedeki hesaplarda sıfır maliyet olarak kaydetmemiz gereklidir. Çünkü bu tozun Türkiye seviyesinde maliyeti yoktur. Aynı düşünce sistemine ücretler konusunda da girebiliriz. Eğer bu gübre işletmesinin yılda 20 milyon TL. ödeyerek çalıştırdığı işçilerin tümü bu işletme kendilerine iş vermemiş olduğu takdirde ziraatte ve kasabada gizli işsiz veya açık işsiz kalmağa devam edeceklerse, bu işgücünün de sosyal alternatif maliyetini sıfır kabul edebiliriz. Böylelikle yapacağımız millî seviyedeki hesaplarda 30 milyon TL. bir maliyetin sıfır kabul edilmesi mümkün olacaktır.

Diğer taraftan bu işletmenin imâl ettiği gübrenin millî ziraate katgısını da hesap etmek gerekmektedir. Eğer bu gübrenin kullanılması neticesinde başka maliyetler de düşölmek suretiyle -meselâ sulama-Türk ziraatinde yılda 10 milyon TL. bir gelir artışı elde ediliyorsa ve bu işletmenin yıllık katma değeri sadece 50 milyon TL. ise, bu demektir ki, 50 milyon TL. lik bir atıl kapasite ziraatte kullanılacak hale getirilmiştir. Bu sebeble hesaplarımızı şu şekilde yapmak zorunluğa ortaya çıkmaktadır:

Farzedelim ki, ele aldığımız gübre fabrikasının yatırılmış öz kaynakları -sermayesi- 100 milyon TL. dir ve yılda % 10 faizle 20 milyon TL. kredi almış durumundadır. Gübrenin tonunu 1000 TL. dan sattığını ve yıllık hasılât yekûnunun da 75 milyon TL. olduğunu kabul edelim. Buna mukabil yıllık maliyetlerinin toplamının da 90 milyon TL. olduğu anlaşılırsa, işletmenin ele aldığımız yılda 15 milyon TL. zarar ettiği ortaya çıkacaktır. Bu bizce ancak işletme seviyesinde yapılmış bir hesaptır. Kanaatimizce, şimdi göstereceğimiz gibi, bu zararın hiçbir önemi yoktur. Zira millî seviyede hesap ettiğimizde bir defa hasılâta bir 50 milyon ilâve etmek gerekecektir. Zira bu gübre sayesinde ziraatte diğer maliyetler çıktıktan sonra net 50 milyon TL. lik bir artış kaydedilmektedir. Böylece hasılât 75 milyon TL. dan 125 milyon TL. ya çıkmaktadır.

Ayrıca evvelce kabul ettiğimiz üzere sosyal alternatif maliyeti sıfır olan fakat işletme seviyesinde 20 milyon TL. maliyet ifade eden işçilik ile 10 milyon TL. tutan toz linyit tutarlarını da maliyetlerden düşmek gerekir. Bu suretle maliyetler 90 milyon TL. dan 60 milyon TL. ya düşerken hasılât da 125 milyon TL. ya çıkmaktadır ki, neticede fonksiyonel kârlılık dediğimiz ve hesabını bu şekilde gösterdiğimiz kârlılık % 65 çıkmaktadır. Oysa ki, işletme seviyesindeki hesaplara göre % 15 bir zarar mevcut idi.

Aynı işletmeyi normal kâr anlayışına göre kârlı hale getirmek için fiyatları yükseltmek mümkündür. Fakat bunun fonksiyonel kârlılığı düşürmesi ve hatta zarar haline getirmesi mümkündür. Bu durumda işletmenin eğer bahis konusu 15 milyon zararının 10 milyonu amortismanları ve 5 milyonu nakdi açık ise iştirâkçi bankanın sağladığı kredinin faizi % 10 dan % 5 e indirmesile faiz yükü 20 milyon TL. dan 10 milyon TL. ya indirilerek nakdi açık 5 milyon TL. fazlasile kapatılabilir. Diğer taraftan bankanın bu açığı diğer kârları ile kapatması da millî ekonominin çıkarlarına uygun olacaktır. Ayrıca ileride gübre kullananların durumu düzeline fiyatları da artırmak suretile açıkların kapatılması mümkün olacaktır. Hattâ devletin bu tür işletmelerin açıklarını bütçeden kapatması da gerekli olabilir. Devlet için bu bir yük de olmayacaktır. Zira çiftçinin zenginleşmesi ziraî kazançlar vergisi hasılâtını artıracak gibi, aynı çiftçinin diğer sektörlerden mal ve hizmet satın alma gücü artacağından bu sektörlerin ödeyeceği vergiler artacaktır. Böylece bu sübvansiyon ameliyesinin bütçeye bir yük olması ortadan kalkacağı gibi net bir gelir akımı meydana gelebilecektir.

Tabii biz konuyu en kaba şekli ile ele aldık. Daha ince hesaplar da yapılabilir. Fakat esas değişmez.

Sizin Bankanız

**TÜRKİYE
HALK
BANKASI**

Memleketin her köşesinde hizmetinizdedir.

MUTFAKTA • BANYODA • SANAYİDE

EN MÜKEMMEL YAKIT

AYGAZ

AYGAZ BAYİNE MÜRACAATINIZ
VEYA
MERKEZİMİZDEKİ

471130

471131-471132

NUMARALARA BİR TELEFON ETMENİZ KAFİDİR

KİSMET

İHRACAT KREDİSİ VE İHRACATA İLİŞKİN MUAMELELERDE VERGİ, RESİM VE HARÇ İSTİSNASI

İlhan UÇKUN

Giriş :

16 Eylül 1968 tarihli Resmî Gazete’de yayınlanan Bakanlar Kurulunun 6/10649 sayılı «İhracatın Teşviki ve Geliştirilmesi Esaslarına Dair Karar» ının 1. maddesi, ihracatın teşviki amacıyla ihracat kredilerinde ve ihracata ilişkin muamelelerde vergi, resim ve harç istisnası ile ilgili bazı yeni esaslar getirmektedir.

Gerek mevcut ve müstakbel ihracatçılarımızı, gerekse bankalarımızı yakından ilgilendiren bu teşvik tedbirlerini iki bölüm halinde açıklamaya çalışacağız.

1 — İhracat Kredilerinde Gider Vergisi İstisnası :

Yukarda sözü edilen 6/10649 sayılı kararın 1. maddesi (a) fıkrasının birinci bendinde, «Açılacak ihracat kredileri ile ilgili olarak Bankaların (T. C. Merkez Bankası dahil) ve sigorta şirketlerinin yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla, kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar 6802 sayılı kanuna göre alınmakta olan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden» istisna edilmiştir.

Yukardaki hüküm kullanılan ifade itibarile 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu’nun, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ile ilgili 28. maddesine uymakta, bu suretle istisnanın tatbikatında, vergi kanunundan farklı bir ifade kullanmanın yaratabileceği iltibaslar peşinen önlenmek istenmektedir.

Bilâhare 14 Ekim 1968 tarihli resmî gazete’de mezkûr 6/10649 sayılı kararın uygulama şeklini açıklamak üzere 1 no.lu tebliğ yayınlanmıştır. Bu tebliğde, sözünü ettiğimiz istisnanın nasıl işleyeceği de açıklanmış bulunmaktadır.

Önce istisnaya konu teşkil eden ihracat kredisinden neyin kastedildiğini bilmek icap eder. 1 no.lu tebliğe göre ihracat kredisi deyimi, gerek T. C. Merkez Bankası, gerekse Bankanın kendi kaynaklarından

karşılanan ucuz faiz ve düşük reeskontlu ihracat finansmanlarından başka ihracatı geliştirmek maksadıyla kurulmuş ve kurulacak olan özel fonlardan ihracatı finanse etmek maksadıyla açılacak kredileri kapsar.

Bilindiği gibi gider vergileri intikâli bir vergidir. Başka bir deyimle, meselâ Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisini Vergi Dairesine ödeyen Bankalar ve sigorta şirketleri olduğu halde gerçekte vergiyi ödeyen müşterilerdir. Bu itibarla burada sözünü ettiğimiz istisna hükmü bankaları ve sigorta şirketlerini değil müşteriyi, yani ihracatçıyı hedef tutmaktadır. İstisnanın işleyişine gelince; Bankalar ve sigorta şirketleri ihracat kredileriyle ilgili olarak faiz, prim, komisyon v.b. isimler altında kendi lehlerine nakten veya hesaben alacakları paraları, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin matrahından düşecekler, dolayısıyla bu gelirleri üzerinden bir vergi hesaplayıp müşterilerinden tahsil etmiyeceklerdir.

6/10649 sayılı karar ayrıca, ihracatın teşviki amacıyla bir selektif kredi fonu ihdas ettiği gibi, yine ihracatın geliştirilmesi maksadıyla tesis edilmiş çeşitli fonlar mevcuttur. Bu fonların izahı ayrı bir yazı konusu yapılabilecek vüs'atte olduğundan burada bunların açıklanmasından bizzarur kaçınılmıştır.

İşte bankaların selektif kredi fonundan alacakları % 3 ile T. C. Merkez Bankasının, ihracat kredilerinin reeskont muameleleri dolayısıyla kendi lehine alacağı paralar istisnanın kapsamına dâhil olduğu gibi, ihracatın geliştirilmesi amacıyla kurulmuş ve kurulacak olan fonlardan bankaların alacakları ihracat kredileri münasebetiyle kendi lehlerine alacakları paralar da keza banka ve sigorta muameleleri vergisine tâbi olmayacaktır. Tabiiyle sigorta şirketlerinin bu nevi kredilere ilişkin olarak yapacakları sigorta muamelelerinden elde edecekleri gelirler de istisnadan istifade edecektir.

Hemen belirtelim ki, ihracat kredilerinde gider vergisi istisnası için herhangi bir merciden bir müsaade veya belge alınması bahis konusu olmayıp istisna resen uygulanabilecektir.

2 — İhracat Kredisi ve İhracata İlişkin Muamelelerde Resim ve Harç İstisnası :

Bu başlık altında açıklamaya çalışacağımız resim ve harç istisnası, biri belgeye müstenit olmayan, diğeri uygulanması için belge aranan, iki ayrı kategoriye ayrılabilir.

a) Belge aranmadan uygulanacak istisna :

16 Eylül 1968 tarih 6/10649 sayılı kararın 1. maddesi (a) fıkrasının ikinci bendi: «İhracat kredisi işlemleri ve bizatihi ihracata müte-

allik muameleler 488 sayılı Damga Vergisi, 1324 sayılı Damga Resmi ile başka kanunlarda yer alan diğer resim ve harçlardan istisna edilmiştir» hükmünü vazetmektedir.

Bu istisna hükmünün işleyişi ile ilgili açıklamalara geçmeden önce, yukarıda sözü geçen hükümde yer alan bazı deyimlerin neyi ifade ettiğini belirtmeye çalışacağız.

i) İhracat kredi işlemleri :

14 Ekim 1968 tarih 1 sayılı tebliğe göre ihracat kredisi işlemleri; ihracat kredisi açılması maksadıyla müstakrizle banka arasında ak-tedilecek mukaveleden başlayıp alınan kredinin bankaya tamamen geri ödenmesi suretiyle hesabın kapatılmasına kadar geçen süre içinde yapılacak bu kredi ile ilgili bütün muameleleri kapsar. Ayrıca, ihracatın geliştirilmesi maksadıyla kurulan ve kurulacak olan özel fonlarla ilgili olarak fonu vâren kuruluşla banka veya Merkez Bankası arasındaki, Merkez Bankası ile banka veya başka bir aracı kuruluş arasındaki, aracı kuruluşla müstakriz arasındaki bu fon ve kredi ile ilgili her türlü işlem ve muameleleri ifade eder.

ii) Bizatihi ihracata müteallik muameleler :

Aynı tebliğe göre bu deyim, müteşebbislerin mal ihraç edebilmek için yaptığı işlem ve muamelelerin tamamını ifade eder. Yani ihracatçı ruhsatnamesi alınmasından başlayıp ihraç edilen mal bedelinin tahsil edilerek ihracat hesabının kapatılmasına kadar geçecek süre içindeki ihraçla ilgili, yapılan bütün muameleler «bizatihi ihracata müteallik muameleler» deyiminin kapsamına girer. Mal veya ham ve yardımcı madde ve ambalaj malzemesi temini veya ihraç maksadıyla yapılan imalât, bizatihi ihracata müteallik muamele addedilmemektedir.

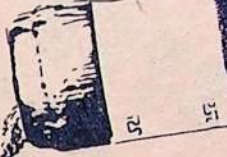
1 numaralı tebliğ, bahis konusu istisnanın, hangi kuruluş tarafından alınırsa alınsın, bütün vergi, resim ve harçları kapsadığını ifade etmektedir.

Bu istisnanın uygulanmasında, 6/10649 sayılı kararın yürürlüğe giriş tarih ile ilgili olarak tereddüdü mucip olabilecek bir hususun, vuzuha kavuşturulmasına ihtiyaç vardır. Yani, 6/10649 sayılı karar 16 Eylül 1968 tarihinde yürürlüğe girdiğine göre, acaba hangi muameleler vergi, resim ve harç istisnasından faydalanacaktır

Bu sualin cevaplandırılması vergiyi doğuran olayın tesbitine bağlıdır. Eğer vergiyi doğuran olay (Le fait générateur de l'impôt), 16 Eylül 1968 den sonra vuku bulmuşsa, o olayla ilgili muamele istisnadan faydalanacak, evvel vuku bulmuşsa faydalanmayacaktır.

Meselâ, ihracat kredisi ile ilgili bir ticarî senet, iskonto veya reeskont için 16 Eylül 1968 den sonra bankaya veya Merkez Bankasına ib-

TEKEL

**ŞARAP
SANAYİNDE**

S
ŞÖHRET

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ

(Basın: 60323)

**Feza
çağının
* kudretli
yağı**

raz edilse, senedin damga vergisine tabi olup olmadığını tayin bakımından ibraz tarihine değil, senedin tanzim tarihine bakılacaktır; zira damga vergisini doğuran olay senedin tanzimidir. O halde senet ancak 16 Eylül 1968 tarihinden sonra düzenlenmişse istisnadan faydalanacak demektir.

Yine meselâ banka ve sigorta muameleleri vergisinde vergiyi doğuran olay, banka ve sigorta şirketlerinin kendi lehlerine nakden veya hesaben bir para almalarıdır; bu itibarla mezkûr vergideki istisna yönünden ihracat kredisinin açıldığı zamana değil, meselâ faizin tahakkuku tarihine bakılacak, eğer bu tarih 16 Eylül 1968 den sonraya rastlıyorsa istisnadan faydalandırılacaktır.

b) Belgeye istinaden uygulanacak istisna :

Yukarıda işaret ettiğimiz üzere ihracat kredileri ile bizatihi ihracata müteallik muamelelerde vergi, resim ve harç istisnası, bir müsaade veya belge alınmasına ihtiyaç olmadan uygulanabilmektedir.

Bunun yanı başında, 6/10649 sayılı kararın 1. maddesi (b) bendine göre, Devlet Plânlama Teşkilâtına bağlı, «Yatırımları ve İhracatı Geliştirme ve Teşvik Bürosu» 'ndan belge alınması kaydıyla, 261 sayılı kanuna istinaden çıkarılmış ve çıkarılacak kat'i ve geçici vergi iadesi listelerinde yer alan mamüllerin ihracına müteveccih hazırlık ve imâlât safhalarındaki kredi muamelelerine de aynı vergi, resim ve harç istisnası uygulanacaktır.

i) Belgenin mahiyeti :

14 Ekim 1968 tarih 1 sayılı tebliğe göre bu belge, belli bir ihracat partisinin hazırlık ve imâlât safhasını finanse etmek için açılacak muayyen bir kredinin istisnadan faydalandırılmasını mümkün kılacak bir müsaade olup, genel karakterli bir vesika değildir.

Belgenin istenebilmesi için imâl ve ihracat edilecek mamûlün, 261 sayılı kanuna istinaden çıkarılmış kat'i veya geçici vergi iadesi listelerinde yer almış olması gerektiğine yukarıda işaret etmiştik. Ayrıca bu istisna sadece, belgede belirtilen imâlâtın hazırlık ve imâl safhasının finansman kredisine münhasır olup, kredi dışında kalan muameleler için bir istisna bahse konu değildir.

Bu itibarla «ihracata müteveccih hazırlık safhası» ve «ihraca müteveccih imâlât safhası» deyimlerinden ne kastedildiğinin bilinmesine ihtiyaç vardır. Mezkûr 1 sayılı tebliğ bu deyimleri açıklamış bulunmaktadır. Buna göre; Hazırlık safhası, imâlâtçı- ihracatçıda, ihracat etmek maksadıyla yapılacak imâlât için lüzumlu ham ve yardımcı maddenin temininden; ihracatçıda ise ihracat edeceği mamûlün piyasadan, müs-

tahsilden veya imalâtçıdan mübayaasından başlayıp fiilî ihracın yapıldığı ana kadar geçen süreyi ifade eder».

İhracata müteveccih imâlât safhası ise, «lüzumlu ham ve yardımcı maddeleri temin edilmiş bulunan mamûlün ihraç edilebilecek hale gelinceye kadar göreceği muameleler için geçecek süreyi kapsar.»

ii) Başvurma :

Mezkûr hazırlık ve imâlât safhalarındaki kredilerle ilgili vergi, resim ve harç istisnasından faydalanmak isteyen imâlâtçı firmalar «Yatırımları ve İhracatı Geliştirme ve Teşvik Bürosu»'na bir dilekçe ile başvuracaklardır. Ancak bu başvurunun kredi ile ilgili ikraz anlaşmasının akdinden önce yapılması şarttır.

Başvurma dilekçesinde şu bilgiler yer alır:

- 1) İmâl ve ihraç edeceği mamûl veya mamûllerin;
 - Cinsi ve nev'i,
 - Gümrük tarife ve istatistik numarası,
 - Kat'i ve geçici vergi iadesi listelerindeki yeri,
 - Teknolojik özellikleri,
 - Birim sınaî maliyeti,
 - Birim fabrika satış fiatı,
 - Birim FOB ihraç fiatı (fiilî - muhtemel),
 - Birim mamûl içindeki ithâl ve yerli, madde oranı (miktar ve değer itibariyle).
- 2) İşletmenin,
 - Yıllık müseccel kapasitesi,
 - Son üç yılın fiilî kapasitesi,
 - Son üç yılın, vergi dairesinden tasdikli bilânçosu ve kâr - zarar tablosu,
 - Varsa son üç yılda gerçekleştirilen ihracat rakkamları (ihracatın hangi bankalar aracılığı ile yapıldığı ve bankaların ihracatla ilgili hesap numaraları).
- 3) İhracın hangi memleket veya memleketlere yapılacağı (Miktar ve muhtemel tutarlarıyla).
- 4) İhraca müteveccih hazırlık ve imalât safhasının süresi.
- 5) İhracatın engeç hangi tarihte realize edilebileceği.
- 6) İhracat partisiyle ilgili olarak istenen kredinin miktarı.
- 7) Kredinin hangi banka veya bankalardan, ne miktarlarda temin edilebileceği.
- 8) İhracatın gerçekleştirilebileceğini gösterecek belgeler (Açılmışsa akreditif numarası, varsa mukavele, yazışma, mümessillik, acentelik, distribütörlük anlaşması fotokopileri, yapılan temaslar ve pazar araştırması hakkında bilgi v.s.).

9) Talep edilen kredinin ihracata müteallik faaliyetlerde kullanılacağına ve ihracatın verilecek belgede gösterilen şartlara uygun olarak gerçekleştirileceğine, aksi halde faiz farkıyla istisna edilen vergi, resim ve harçların, hiçbir kovuşturmaya lüzum kalmaksızın krediyi açan bankaya ödeneceğine dair taahhütname.

Büro bu dilekçe ve ekleri üzerinde yapacağı inceleme sonunda, 6/10649 sayılı kararın 1. maddesi (b) bendinde aranan şartların ışığı altında müracaatı değerlendirecek ve müsbet mütalâa ettiği takdirde bunu bir belge ile müracaatçıya bildirecektir. Bu belgenin istihsalı üzerine, kati ve geçici vergi iadesi listelerinde yer alan müracaat konusu mamûllerin ihracına müteveccih hazırlık ve imalât safhalarındaki kredi muameleleri, vergi, resim ve harç istisnasından faydalandırılacaktır.

Sonuç :

Kalkınma davamızın halinde kilit taşı mesabesinde olan ihracatımızın arttırılması konusunda, son yıllara kadar mevzuatımızdaki hemen hemen yegâne teşvik tedbiri gider vergisinde ihracat muafılığı müessesesi iken, önce 261 sayılı kanunun getirdiği ihracatta vergi iadesi sistemi bu alanda yeni bir çığır açmıştır.

Ancak ihracatın arttırılması için evvelemirde dış piyasalara rekâbet edebilir fiatlarla (competitive price) çıkmamız gerekir. İşte bu nedendir ki son günlerde ihracatta vergi iadesinin yanibaşında maliyeti düşürücü bir seri tedbir mer'iyete sokulmuş bulunmaktadır. Biz bu yazımızda, bunlardan ihracat kredisi ve ihracata ilişkin muamelelerde vergi, resim ve harç istisnasını açıklamağa çalıştık. Bu ve emsali teşvik tedbirlerinin kısa zamanda meyvelerini vermesi samimi temennimizdir.

dan bir gelir sağlamak istediğini kabul etmek lâzımdır ki bunu bir yatırım telâkki etmek zarurîdir.

Mûdie faiz ödemek külfetine giren banka da bittabi' parayı kasa-sında tutmıyacak, onu işleterek mûdie verdiğiinden fazlasını temine çalışacaktır. Zira bankanın faiz vererek sırf muhafaza maksadı ile mevduat alması ma'kul görülemez. Binaenaleyh bankaya teslim şekli bakımından yanî numara ve cinsleri ayrı ayrı tesbit edilmeden ve mühürlü bir çıkın içinde - mazbut bir şekilde - olmıyarak tevdi edilmesi itibarıyla ilk bakışta Borçlar Kanununun 472 nci maddesindeki «Usulsüz Tevdi» e tâbi gibi görünen muamelenin, daha fazla, aynı kanunun 306 ve müteakip maddelerindeki «Karz» akdine kaçdığını söylemek mümkündür.

Faize tabi olmıyan vadesiz mevduatda durum başkadır; Müdiin bu halde bankadan bir menfaat beklemekten ziyade parasını emin bir yerde saklatmak maksadını taşıdığı şüphesizdir. Filhakika bu gün hemen bütün bankaların mevduat celbi maksadiyle kanunun tayin ettiği azamî nisbetde faiz vermelerine, ayrıca ikramiye de tertip etmelerine rağmen, bir kısım mudilerin hesaplarına faiz istemedikleri de bir gerçektir. Bu bahisde şu noktanın da göz önünde tutulması iktiza eder ki eğer müdi, bilfarz bu gün İsviçre'de olduğu gibi, bankaya bir muhafaza ücreti ödemeyi der'uhde etmiş bulunuyorsa muamelenin usulsüz tevdi olduğu şüphe götürmez.

Vadeli Mevduata gelince; burada da müdi parasını emin bir yerde muhafaza ettirmekten ziyade faiz almak maksadını takip eder. Banka da, muayyen bir vade ile aldığı parayı vadesinden önce geri vermeye mecbur bulunmadığı için onu serbestce kullanmaktadır. Bu itibar ile, vadeli mevduatda müdi ile banka arasında çıkabilecek anlaşmazlıkların «Karz» akdi dahilinde tetkiki lâzım geldiğini söylemek mümkündür.

İhbarlı mevduatda da müdiin, muhafaza hizmetinden ziyade faiz beklemesi, bankanın da parayı işletme maksadı ile kabul etmesi bakım-larından muamelenin «Karz» akdine tâbi olduğuna hükmolunabilir.

İKTİSADİ VE MALİ KONJONKTÜR

Hazırlayan: Doç. Dr. Mustafa A. AYSAN

Uluslararası Ödemeler Düzenindeki Bozukluk

Geçen ayın uluslararası çevresindeki en önemli mali - ekonomik olayı, ikinci yarıda ortaya çıkan Frank'tan kaçış ve altın ile Alman Mark'ına hücum olmuştur. Aybaşındanberi Fransız Frank'ının içinde bulunduğu güç durum incelenmekte ve çeşitli çözüm yolları üzerinde durulmakta iken, Alman Mark'ı değerinin arttırılacağı ve Fr. Frank'ı değerinin düşürüleceği yolundaki söylentiler, ayın 15'inci günü, Alman Mark'ının değerini resmî üst sınırının da üzerine çıkarmış, altın fiatları da hızla yükselmeye başlamıştı. Bunu izleyen günlerde olanlar ve varılan sonuç, bu yılın ikinci uluslararası para krizini ortaya çıkarmıştır. Normal günlerde Paris Borsa'sında günde 5 milyon Fr. Frank'lık altın muamele görülürken 14 ve 15 Kasım'da muamele hacmi 20-30 milyon Frank'a yükselmiştir. Bütün Avrupa Borsalarında da Mark ve altına hücum, Mark'la altın fiatlarını yükseltmiş, diğer paraların ve özellikle Fr. Frank'ının değerini düşürmüştür. 12 Kasım'da Fransa'nın reeskont haddini % 5'ten 6'ya çıkarması, 15 Kasım'da krizin doğuşunu önleyememiştir.

Krizin başlangıcı, yaz başındaki öğrenci ayaklanmalarından sonraki 6 ay içinde Fransa'dan 2,5 milyar dolarlık Fr. Frank'ının Fransa dışına çıkmış olmasıdır. Fransa dışına ek olarak çıkan bu büyük toplam, 4 Eylül'deki çıkış kısıtlamalarının kalkması ve Fr. Frank'ına güvenin sarsılmasının bir sonucu olarak altın ve mark ile değiştirilmeye başlanınca, Frank değerini resmî kur etrafında tutmak, imkânsızlaşmıştır. Avrupa Borsa'larında 17, 18 ve 19 Kasım günlerinde 2 milyon Dolar'a yakın Mark satın alınması üzerine, 20 Kasım'da duruma bir çözüm yolu aramak için zaman kazanmak amacıyla bütün borsalar kapatılmış, Almanya, 15 ay süreyle ithalâtı % 3-4 ucuzlatacak, ihracatı da % 3-4 pahalılaştıracak vergi tedbirleri almıştır. Fransa da Devlet bütçesinde 2 milyar Franklık (4 milyar TL) bir kısıntı yapmıştır. Bütün tedbirlere rağmen Fr. Frank'ı, İngiliz Sterlini ve hattâ Amerikan Doları'nın üzerindeki baskı hafifletilememiştir. Bonn'da toplanan En Zengin 10 Ülke'nin Maliye Bakanları, Fransa'ya 2 milyar dolarlık kredi açmayı kararlaştırmak ve Fransa'nın % 10 civarında bir devalüasyona gitmesini istemekle birlikte, devalüasyon şartı, son anda Fransa tarafından reddedilmiştir. Öyle ki, bir ara Fransız devalüasyonunun kararlaştırıldığı, 23 Kasım'daki gazetelerde yayınlandığı halde, 24 Kasım'da devalüasyon, kesinlikle reddedilmiştir.

Bu kararı izleyen bir iki günde Fransa'da yurt dışına çıkacakların beraberlerinde götürebilecekleri Frank miktarı sınırlanmış, ithalât kısıtlanmış, ihracat için ödendirici prim ve vergi ile ilgili tedbirler alınmıştır. 26 Kasım'da tekrar açılan borsalarda anormal hareketler yoktur. Fakat henüz vakit çok erkendir.

Kriz, uluslararası ödemeler düzeninde «altına bağlılık» tan kurtulmanın şart olduğunu bir defa göstermiş bulunmaktadır. Bununla ilgili bir konferans toplanmasının ve yeni bir uluslararası ödemeler düzeni yaratılmasının kaçınılmaz bir zaruret olarak ortaya çıktığı görülmektedir. 1929 Buhranı, özellikle A.B.D.'nin iç para piyasasında Bankalara Hücum'la başlamıştı. Bu duruma çözüm bulunmazsa, uluslararası «para piyasası» da, o ölçüde başka bir buhranın sebebi olabilir. Ümidimiz, konferansın pek yakında toplanmasıdır.

Bu ölçüdeki uluslararası bir olayın Türkiye ekonomisini ve iş hayatını etkilemesi imkânsızdır. «Elimizde Frank rezervi yok; bu sebeple Frank üzerindeki kararlar bizi pek etkilemez» şeklindeki görüşlere katılmaya imkân yoktur. Bu olaylar ve sonunda alınan kararlar tam anlamıyla uygulanabilirse, önümüzdeki günlerde:

— Ülkemize Fransa'dan yapılacak dış yardımlar ve özellikle Türk Lirası ile buğday alma ihtimâli zayıflayacaktır.

— Fransa'dan gelebilecek turistler ve bunların Türkiye'de harcaabilecekleri döviz miktarları azalacaktır.

— Almanya'dan alınabilecek dış yardımlar ve krediler kolaylaşacaktır.

— Almanya'nın ihracat üzerine koyduğu kısıtlamalar, 15 ay süre ile, Alman özel işletmelerinin iş hacmini de etkilerse, bu işletmelerin iş hacimleri daralacak ve bu sebeple Almanya'nın Türkiye'den işgücü talebinde azalma olacaktır.

Dış ödeme durumumuzdaki sıkışıklık ve döviz azlığı gözönünde bulundurulursa, yukardaki etkiler oldukça önemlidir.

Frank'ı düşmekten korumak için alınan çok şiddetli kısıtlama tedbirlerinin Fransa ekonomisi ve Avrupa Ortak Pazarı içindeki başarı şansı nedir? Tedbir ne kadar şiddetli olursa olsun, temel ekonomik sebeplere inmedikçe başarılı olamayacaktır. Fransa'nın aldığı tedbirler temel ekonomik sebepleri değil, bu sebeplerin sonuçlarını ortadan kaldırmaya uğraşmaktadır: Büyük bütçe açığının azaltılması, yurt dışına çıkan Fransız'ların beraberlerinde götürebilecekleri Fr. Frank'ı miktarının kısıtlanması, ithâl mallarının pahalılaştırılması, ihraç mallarına prim verilmesi tedbirleri hep sonuçları gidermek, ya da engellemek amacını gütmektedirler ve önlemek istedikleri sonuçları ortadan kaldıracabilecekleri de şüphelidir. Çünkü temeldeki sebep, diğer deyişle Fransız ekonomi ve endüstrisinin Avrupa'daki rakiplerine göre yüksek maliyetli oluşudur ve bu tedbirlerle bu temel derde çare bulmak imkânsız görünmektedir. Tedbirler geçici olarak Frank üzerindeki baskısını azaltabilecek özelliktedir; pek yakın gelecekte Fr. Frank'ı yine güçlükle karşılaşacak ve bu sefer belki de Dolar ve Sterlin'i de arkasından sürükleyecektir.

İş Hayatı :

Fr. Frank'ı krizinden sonra Avrupa'da alınmakta olan tedbirler, Türk Ekonomisini etkileyecektir ve bu etkinin net sonucu, yukarıda belirtildiği gibi, olumlu olmayabilir. Fakat şüphesiz olan bir şey varsa, o da krizin, Türkiye'de devalüasyon yapılması gerektiği şeklindeki görüşlere esas teşkil eden sebepleri arttırmış olmasıdır. Özellikle, geçici tedbirlerle kurtarılmak istenen Fr. Frank'ının yakında karşılaşacağı tahmin edilebilen yeni güçlüklerle birlikte, dolar ve sterlin yanında, Avrupa ülkelerinin Alman Markı dışındaki diğer paralarının, bu arada Türk Lirasının devalüasyona tâbi tutulması ihtimâlleri artacaktır.

Çünkü ekonomi, dış ödemedeki dar boğazın yarattığı güçlükler içindedir ve devlet harcamaları kısılmadığı takdirde, enflasyonu önlemek ortadan kalkmış bulunmaktadır. Yayınlanan fiat indekslerindeki yavaş yükselmeye göre plânlar yap-

mak, aldatıcı olabilir. Yıllık ortalama fiyat artışının % 10'un üzerinde olacağı hususundaki tahminimizde değişiklik yapmayı gerektirecek bir sebep görmüyoruz.

Soğukların Anadolu'ya yayılması iş hacmini etkileyecektir. Sonbahar yüksek konjonktürü, soğuklar ve Ramazan'ın etkisiyle hızını kaybetmiş görünüyorsa da, yılın son günlerinde bütün mamüllerde satışlar artacaktır.

Ekonominin geleceği için asıl bizi endişelendiren konu, önümüzdeki yıl içinde bütün kötü etkilerle ortaya çıkacak ithalât güçlükleri, mal darlığı ve enflasyonun doğuracağı krizin büyüklüğüdür. İş hayatının ekonomik krize ilgili tahminleri yapmış olduğunun delilleri görülmeye başlanmıştır.

Yılın ilk altı ayında inşaat faaliyetinde büyük artma olmuştur. Artış geçen yıla nazaran % 25-30 arasındadır. Yılın ikinci yarısında bu hızın daha da artmış olacağı, bu dönemde inşaat malzemeleri fiyatlarındaki hızlı artışlar sebebiyle tahmin edilebilir. Diğer deyişle halkın ve tasarruf yapanların taşınmaz mallara yatırım yapma eğilimi artmaktadır. Bu eğilim, enflasyonist baskıların devamlı bir şekilde mevcut olduğu ekonomimizde zaten yüksektir; enflasyonun hızlandığı dönemlerde eğilim şiddetlenmektedir.

Konut ve diğer yapılar için mevcut yüksek talep, bu konudaki temel ihtiyaçlardan doğmaktadır; ancak enflasyon ihtimâli belirince talep daha da yükselmektedir. Kış ve soğuklar inşaat faaliyetini azaltsa ve bazı yerlerde tamamen durursa da, konut ve diğer yapılar için talep, önümüzdeki günlerde yüksek kalacaktır.

Bu konudaki ikinci belirti spekülasyonun ve bununla ilgili olarak ithâl taleplerinin artmış olmasıdır. Transfer bekleyen ithâl talepleri toplamı, ayın ilk 20 günü sonu itibarile 141 milyon dolara ulaşmıştır. Birçoğu spekülâtif özellik taşıyan bu talepler için, akreditif teminat ve depozitoları ile, ithâl edilecek yüksek miktardaki mallara uzun süre bağlanacak sermaye, kredi talebini artırmakta, bu talepler belirli ölçülerde karşılanmaktadır. Henüz, gelişmenin «kredi enflasyonu» şeklinde vasıflandırılabilmesi için elde yeterli bilgi yoktur. Ancak, kredi enflasyonu için şartlar hazır hale gelmekte ve bu eğilim gittikçe güçlenmektedir. Kredi hacmi Ekim ayının üçüncü çeyreğinde TL. 31 milyarı aşmıştır. Ağustos sonuna göre artış % 20'nin üzerindedir. Mevduat ve kredi hacmini tayin eden en önemli faktör olan para hacmindeki artış geçen ay başındanberi oldukça hızlanmıştır: 19 Ekim - 2 Kasım arasında % 5 civarında artarak 10 milyarın üstüne çıkmıştır. Önümüzdeki günlerde kredi artışlarının daha da hızlanması beklenmelidir. Hükümetin bu konuda ne zaman ne gibi tedbirler alacağı belli değildir. Resmî ifadelerden anlaşıldığına nazaran, hiçbir şey yapılmayacak gibi gözüküyor. Çünkü Hükümet adamları, durumu iyi, geleceği parlak görmektedirler. Belirttiğimiz gibi, bizim görüşümüz aksinedir, tedbir alınmadığı takdirde, 1969 içinde bir ekonomik kriz kaçınılmaz olacaktır. Belki oyalamalar, dış krediler ve dahilde arttırılacak vasıtalı vergiler ile resmî devalüasyon ve kredi kısıtlamaları, arttırılacak reeskont hadleri şeklinde ortaya çıkacak ekonomik kriz sonuçlarını 1969 seçimleri sonuna kadar geciktirmek mümkün olabilecektir. Enflasyonist baskıların ve döviz darlığının bu kadar gecikmeye izin vereceği şimdilik çok şüpheli gözükmektedir.

Dış Ticaret :

En önemli güçlüğün dış ticaret alanında olduğu görülmektedir. Verilen resmî rakamlara göre Eylül sonu itibarile ihracat 306 milyon dolardan ibaret kalmıştır. Önceki yılların tecrübeleri, yılın son üç ayında yapılacak ihracatın en iyi ihtimâlle toplamın % 40'ını teşkil ettiğini göstermektedir. Buna göre yıl sonuna kadar ihracat toplamı 500 milyon doları biraz geçecektir. Geçen yılın 523 milyon

dolarlık seviyesine ulaşabilmenin, bu yıl başarı sayılması gerekeceği ortaya çıkmış gibidir. Yine resmî rakamlara göre, Eylül sonuna kadar 569 milyon dolarlık, Ekim ayında 50 milyon dolarlık ithalât yapılmış, Kasım ve Aralıkta da 144 milyon dolarlık ithalât yapılması plânlanmıştır. Bu rakamlar, yıl sonuna kadar, ithalât toplamını, en iyimser görüşle 750 milyon dolar civarına yükseltecektir. Bu rakam, 1968 yılı için plânlanmış olan 835 milyon dolarlık ithalât hacmine göre % 10 kadar düşüktür. Bununla birlikte döviz darlığı yüzünden bu seviyeye ulaşılması da şüphelidir. Ancak, ekonomimizin dış ödemeler güçlüğü, bu seviye gerçekleştiği takdirde, artacaktır. Yukarıda tahmin edilen ihracat hacmi ile karşılaştırıldığında 250 milyon dolar seviyesinde bir dış ticaret açığı tahmin edilecektir ki, bu seviye, geçen yıldaki 162 milyon dolarlık dış ticaret açığından %40 fazladır. Bu ölçüde bir açık, 1964 yılındanberi ulaşılan en yüksek seviye olacaktır. Bu sebeple 19 Kasım'dan itibaren Liberasyon listelerinden ithâl talebi kabul edilmemesi kararlaştırılmıştır.

Dış Ödemeler :

Bu ölçüdeki bir açığın karşılanabilmesi için, ödemeler dengesinin diğer kalemlerindeki gelişmeler ümit verici değildir. Konsorsiyum kredilerinin en iyimser tahminle 200 milyon dolar civarında gerçekleşeceği söylenmektedir. Buna karşılık bu kredilerin 100 milyon dolar civarında bir kısım eski borç taksitleri ile Türkiye'deki yabancı işletmelerin kâr transferleri için harcanacaktır. İşçi dövizleri ve görünmeyen kalemlerin geriye kalan 150 milyon dolarlık açığı kapatabileceği şüpheli gözükmektedir. Döviz gelirlerinin kısa dönemde arttırılması güç olduğundan, tek imkân ithalâtın kısıtlanması olarak belirilmiş ve Ticaret Bakanlığı, 19 Kasım'dan itibaren liberasyon listelerinden ithalât talebi kabul edilmemesine karar verildiğini açıklamış bulunmaktadır.

Buğday :

Bu sıkışık dış ödemeler durumu içinde, üretim düşüklüğü yüzünden ekonomik kurula uygun olarak fiyatı kilo başına 105 kuruşu aşan buğday kıtlığını gidermek üzere 400 bin ton buğday ithâline karar verilmiş ve elde döviz az olunca da Türk lirası karşılığında önce Fransa ve sonra da Almanya ile buğday ithâli üzerinde anlaşma yoluna gidilme çabalarına girişilmiştir. Bu miktar buğday, Fransa'nın atlatmağa çalıştığı dış ödemeler krizi yüzünden, muhtemelen Almanya'dan Türk Lirası karşılığı alınacaktır. Miktarlar hakkındaki tahminler 200-400 bin ton arasında değişmektedir; fakat fiili ithalâtın 400 bin ton civarında olması daha büyük ihtimâldir.

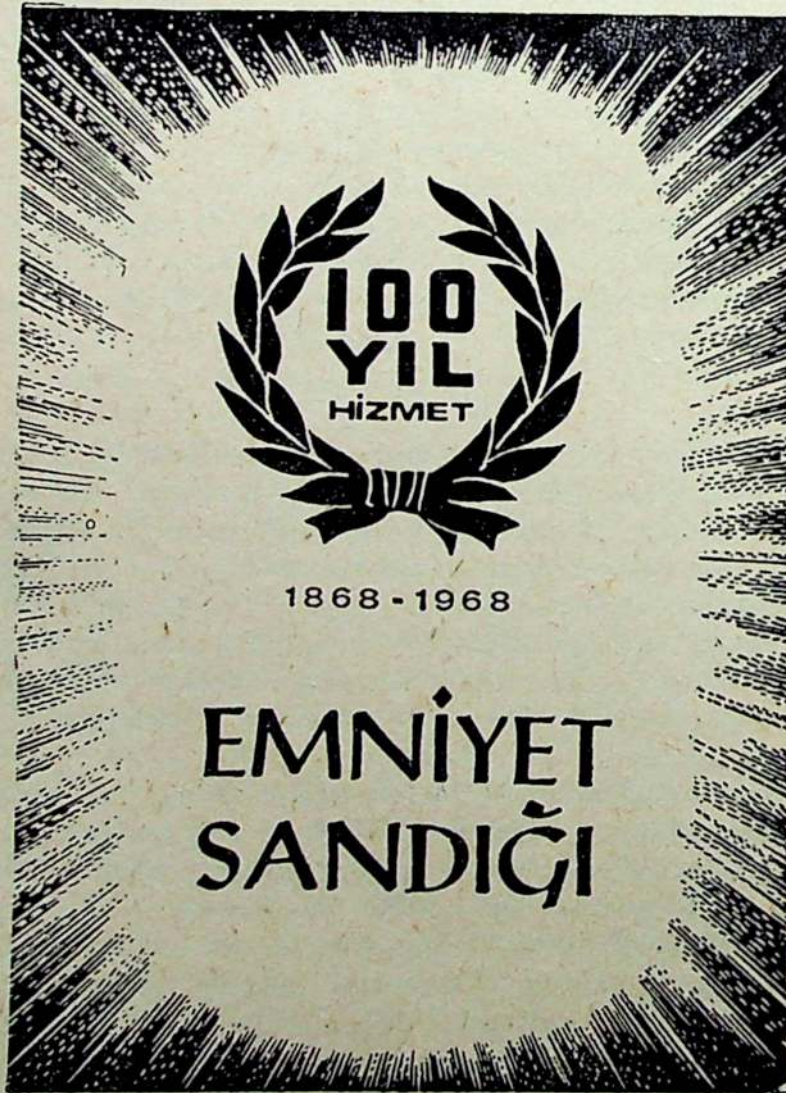
1958'denberi, bazı yıllarda bu yılıkinden daha yüksek miktarlarda buğday ithâl edilmiş olmakla birlikte, konunun bu yıl daha çok önem kazanması, eskiden Türk Lirası karşılığı olarak satın alınan buğday için bu yıl döviz ödenmek zorluğunun belirmesi ve bu durum ile birlikte başarısızlığı ortaya çıkmış olan ulusal tarım politikası ile ilişkileridir. Yılbaşında, bu yıl buğday ihracatçısı olacağımızın görevli Bakanlıkça açıklanması meseleyi daha da büyütüştür.

Daha önce şu noktaya dikkati çekmiştik: Tarım politikası, sanayi politikasının arkasına bırakılmamalı; sanayileşme yüzünden ihmâl edilmemelidir. Son on yılda tahıllar üretiminde verimin arttırılamamış olması, yıllardır tarım politikasının gerekli önemi görmediğini göstermektedir. Bu yılın darlığı, Türk Lirası karşılığı ithalâtla muhakkak karşılanacaktır. Bu vesile ile, hektar başına tahıllar üretimini arttırma amacını güden bir ulusal tarım politikasının tesbiti amacıyla çalış-

malar başlatılmalıdır. Tarım kalkınması, sadece tarım kredisi meselesi olmamakla birlikte, bu çalışmalar için T. C. Ziraat Bankası'nın bir Tarım Kalkınma Bankası haline getirilmesi imkânları da araştırılmalıdır.

Fiatlar:

Üretim düşüklüğü sadece buğdayda değil, hemen bütün tahıllarda ortaya çıkmıştır. Bu yüzden çeşitli tahılların fiatları son aylarda % 30 — % 50 arasında artışlar göstermiştir. Döviz darlığı sebebiyle ithâl mallarında ortaya çıkan fiat artışları, şimdi de tahıllarda kendini göstermiştir. Önümüzdeki aylarda, makarna, irmik, un gibi tahılları ham madde olarak kullanan sanayi dallarının fiatları yükselmeye başlayacaktır. Bu durum, zincirleme fiat artışlarını ortaya çıkaracaktır. İthalât ile fiatlar üzerindeki baskı hafifletilse bile, baskılar çok şiddetli olduğundan, bütün baskıyı ortadan kaldırmaya imkân olamayacaktır.

(Basın : 11244)

PIYASA DURUMU

Hazırlayan: Yıldırım KILKIŞ

I. PIYASA HABERLERİ :

A. İç Ticaret :

İç ve dış taleplerin mevsim dolayısıyla canlanması, genel olarak iç piyasalarımızda hareket yaratmışsa da, arızî bazı sıkıntılar müşahade edilmiştir. Bu sıkıntı nakit darlığıdır.

İnşaat malzemesi piyasalarında kısmî yavaşlamaya mukabil, giyecek ve yiyecek maddeleri satışlarıyla borsa muameleleri hızlanmıştır. Borsa muamelelerinin gelişmesinde dış piyasalara satışların tesiri vardır. Nitekim, sezon başından bu yana satış tescilleri, Ege pamuklarında 36 bin, çekirdeksiz kuru üzümde 44 bin, kuru incirde 25 bin, pamuk küspesinde ise 39 bin tona ulaşmıştır. Yukarıda açıklanan piyasa hareketlerine rağmen, son haftalarda para darlığının arttığı ve bu durumun piyasalarda beklenen canlılığa mani olduğu kanaati vardır. Satışların % 15-20 si peşin, gerisi senetle veya açık kredi ile yapılmakta ve bunun tesiriyle serbest piyasada faiz oranları % 30-35 e yükselmektedir.

Para darlığının önümüzdeki devrede artacağından endişe edilmektedir. 22 inci kota ile ilgili teminatların yatırılması zorunluğu, bu konuda zikre değer bir sebep olabilir.

B — Dış Ticaret :

Döviz rezervlerimizin çok azalması ve realize edilemeyen transferlerin tazyiki karşısında Ticaret Bakanlığı, 20 Kasım 1968 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan bir tebliğ ile, 19 Kasım 1968 günü akşamından sonra Merkez Bankasına ulaştırılmış bulunan, liberasyon listelerinden ithâl taleplerinin kabul edilmeyeceğini bildirmiştir.

Ticaret Bakanlığının bu tutumuna, liberasyon listelerinden yapılan taleplerin 1968 için öngörülen miktarı aşmış bulunması ve 4 Ocak 1969 da ilân edilecek 22 nci Kotanın arifesinde spekülâtif hareketlerin önlenmesi, sebep olarak açıklanmıştır.

22 nci Kota çalışmaları içinde bulunduğumuz ay zarfında tamamlanmış bulunacaktır. Bu kotada III. liberasyon listesi diye, sanayicilere açık yeni bir listenin yer alacağı duyulmuştur.

İhracat konusuna gelince, bu alandaki teşvik tedbirlerinin kısa bir zamanda olumlu sonuçlar vermesi beklenmektedir. Devlet Plânlama Teşkilâtı uzmanlarının, alınan tedbirler hakkında sanayicilerle yaptıkları görüşmeler, bu konuda özel ve resmî sektörün el ele çalışması gerektiğinin anlaşıldığını gösterir iyi bir örnektir. Diğer bir örnek de Devlet Plânlama Teşkilâtının teşvikile, Bursa'da yaş meyve ve sebze ihracatını geliştirecek bir anonim şirketin kurulmasıdır.

İhracat mevsimin başladığı ve geliştiği bu devrede 20.11.1968 tarihli Resmî Gazete ile, İhracat İşlerine Dair 68/16 sayılı bir sirküler yayınlanmıştır. Bu sirküler ile Anlaşmalı Memleketlere 10.630 ton toplamında pamuk kontenjanları için satış müsaadesi verilmiştir.

C — Sanayi :

Memleketimizde sanayi kollarında Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından yapılan çalışmalar sonuçlarına göre, genellikle özel sektör sanayiinde gelişme görülmektedir. 1968 in ilk yarısında sanayi kuruluşlarının % 44 ünün iyiye yöneldiği %37 sinde ciddi bir değişiklik olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu konuda Sanayi Bakanlığının ciddi ve olumlu çalışmaları ile sanayiinin gelişmesi konusunda müteşebbislerin yeni yeni kuruluşları her aylık devrede müşahade edilmektedir. 1969 yılında gerçekleştirilmek istenen yeni projeler yanında, Antalya ambalâj fabrikasının bina inşaatının tamamlandığı diğer tesislerinin monte edilerek fabrikanın kısa bir zaman zarfında faaliyete başlayacağı öğrenilmiştir. Ayrıca Bursa çimento fabrikasının 1969 Ocak ayında işletmeye açılacağı anlaşılmaktadır.

İstanbul'da Sanayi Odası'nın kayıtlarına göre, 1968 Ekim ayında 26 sanayi firması faaliyete başlamıştır. Toplam sermayesi 8 milyon TL. na yaklaşan bu tesislerin, 13 ü metal, 11 i kimya, 1 i mensucat, diğer 1 inin de muhtelif sanayi kollarında iş gördüğü anlaşılmaktadır.

II — PİYASA HAREKETLERİ :

A — Dokuma :

1 — Yünlü Dokuma :

Piyasa normal hareketlidir. Satışlarda fazla gelişme görülmemiş ve stoklar yeterli olduğundan fiatlarda değişiklik olmamıştır. Kış mevsiminin gelmesi dolayısıyla yünlü dokuma piyasasında iş hacminin artması beklenmektedir.

2 — Pamuklu Dokuma :

Piyasa çok canlanmıştır. Bu sebeple stoklarda azalma olmuş, fakat bu durum fiatlara tesir etmemiştir. Önümüzdeki devrede pamuklu dokuma piyasasının hareketine devam edeceği ve bu durumun fiatların biraz artmasına sebebiyet vereceği ifade olunmaktadır.

B — İnşaat Malzemesi :

İnşaat piyasasında canlılığa mukabil kütük arzının yetersizliği devam etmektedir. Bu durum fiatların ortalama 5 kuruş daha yükselmesine sebep olmuştur.

1 — Yuvarlak Demir :

Kütük tahsislerinin artırılması için Karabük üretimine hız vermiş ve Macaristan'dan her ay 20.000 ton ithâl öngörülmüştür.

Siparişlerin gecikmesi kalın demir sıkıntısına sebep olmaktadır. Bu durum fiatlara da tesir etmiştir.

İnşaat mevsiminin gittikçe yavaşlaması beklendiğinden, fiatların bu seviyede duracağı ümit edilmektedir.

1968 Kasım sonu itibarile fabrika satış fiatları şöyledir:

6 mm. lik firkete	225 kuruş
6 mm. lik kanga'	215 »
8 mm. lik	210 »
10 mmm. lik	205 — 210 »
12-22 mm. lik	195 »

2 — Profil Demir :

Bu piyasada talebin gelişmesi, bazı cinslerde darlığın devamına sebep olmuş ve fiyat yükselmeleri görülmüştür. Hâlen piyasada U demirinden 12, 14, 16 mm. 1 putrelden 14, 16, 18 mm. bulunmamaktadır. Kütük tahsisleri artırılmadığı takdirde fiyat hareketleri beklenmelidir.

1968 Kasım sonu itibarile fabrika satış fiatları şöyledir:

	Köşebent	T Demiri
20x20x3	280 Krş.	—
25x25x3	240 »	280 Krş.
30x30x3	230 »	280 »
35x35x4	225 »	280 »
40x40x4	230 »	280 »
50x50x5	220 »	280 »
60x60x6	220 »	—

3 — Çimento :

Çimento fiatlarındaki yükselme ümit edildiği gibi durmuş ve toptan 17 TL. na sıçrayan fiatlar 13 TL. na kadar gerilemiştir. Kış mevsiminin talebe ve fiatlara tesiri ile ithâl edilen çimentoların ihtiyaçlara önemli bir şekilde cevap vermesi dolayısıyla fiyatlar düşmüştür. Önümüzdeki devrenin beyaz çimento piyasasında Pınarhisar ve Bartın mamülleri yeterlidir. Satışlar yavaş, fiatlar 32-34 TL. civarındadır. Bu durumun devamı normal görülmektedir.

4 — Karo Fayans :

Karo fayans piyasası normaldir. Arz 3 üncü beyaz çeşidinde azalmış, fakat fiatlarda yükselme görülmemiştir. Ekstra ve standard çeşitlerde hafif defolu mal-lar aranmaktadır.

1968 Kasım ortasında fiatlar şöyledir: Ekstra 95-96 Krş., standard 92-94 kuruş, üçüncü 83-85 kuruş.

Arz ve talebin dengeli olması dolayısıyla, karo fayans fiyatlarının istikrarlı seviyesinde devam edeceği anlaşılmaktadır.

5 — Kereste :

Piyasanın canlılığı devam etmektedir. Fiatlarda genellikle bir değişiklik olmamış, yalnız temiz çam kereste fiyatları toptan 900-1100 TL. ya yükselmiştir. İnşaat mevsiminin eski hızında gerileme olması beklendiğinden fiatlarda başka değişiklik olmayacağı umulmaktadır.

6 — Pencere Camı :

Piyasanın canlı olmasına rağmen, üretim aksadığından, pencere camı piyasasında çeşit sıkıntısı vardır ve bu cinslerin fiyatları yükselmiştir. Mevsim itibarile talep yükseleceğinden, fiat hareketlerinin devamına mani olmak üzere Romanya'dan 3.000 ton civarında bir ithalâtın yapılması için resmî makamların teşebbüse geçtiği anlaşılmaktadır.

Buzlu cam piyasasında istikrarlı bir manzara vardır. Buzlu cam fiatları 1968 Kasım sonu itibarile 36 TL. civarındadır.

C — Gıda Maddeleri :

1 — Bakliyat ve Pirinç :

Bakliyat piyasasında, geçen devrede görülen hareket devam etmektedir. Bu durum fiyat artışlarına sebep olmaktadır, ve talebin canlılığı dolayısıyla devamı beklenmektedir.

1968 Kasım sonu itibarile bakliyat fiatlarının borsalardaki seyri şöyledir: Dermason fasulye 370 - 450 kuruş, battal 280 - 340 kuruş, barbunya 225 kuruş, mercimek yeşil İstanbul 230 kuruş, nohut 245 kuruş.

Pirinç piyasası normaldir, istikrarlı kalmıştır. Ancak kış ve Ramazan tesirile talebin artması beklendiğinden fiyatların cüz'î gelişme göstereceği ifade olunmaktadır. 1968 Kasım ortası itibarile bersani 345 kuruş, maratelli 300 kuruş, karolin 340 kuruştan muamele görmüştür.

2 — Beyaz Peynir :

Beyaz peynir piyasasında durgunluk carîdir. Yeni mahsul stokları yeterli görülmekte ve fiatlarda yükselmeler beklenmemektedir.

1968 Kasım sonu itibarile toptan satış fiatları şöyledir: (Teneke/TL.)

Tam yağlı	: 160 — 165
Yarım yağlı	: 110 — 120
Yağlı	: 150 — 155

3— Zeytinyağ ve Diğer Nebatî Yağlar :

Zeytinyağ piyasasında yeni mahsûlün piyasaya arzı başlamıştır. Mahsul bol olduğundan fiatlarda gerileme beklenmektedir.

1968 Kasım sonu itibarile ekstra ekstra zeytinyağ 925 kuruştan, I. Kupe 800 kuruştan, sıra malı çeşitler ise 670 kuruştan muamele görmüştür.

1968 Kasım sonu itibarile ayçiçeği yağı 440 kuruştan muamele görmüştür. Pamuk yağı fiatları ise cüz'î gerileme ile 555 kuruş civarındadır.

D — Altın Fiyatları :

1968 Kasım ayı itibarile altın fiatlarının seyri şöyledir: (TL.)

	Cumhuriyet	Reşat	İngiliz
4.11.1968	118.—	192.—	138.—
11.11.1968	119.—	193.—	139.—
18.11.1968	121.—	194.—	137,50
25.11.1968	122.50	195.—	138.—

E — Toptan Eşya Fiatları İndeksi :

1958 = 100 itibarile İstanbul toptan eşya fiatları indeksi, 1968 Ekim ayında 165,1 olmuştur. 1968 Eylül ayı indeksi 163,9; 1967 Ekim ayı indeksi ise 159,2 idi.

F — Dış Ticaret :

Resmî istatistiklere göre 1968 Temmuz ayında ihracat ve ithalâta ait durum şöyledir:

1 — İhracat :

1968 Temmuz ayında ihracatımız 17.661.888 dolar olmuştur. 1967 Temmuz ayına nazaran bu rakam 3.119.777 dolar geridir. Ancak Ocak — Temmuz devresi itibarile mukayese yapıldığı takdirde 1968 yılında 249.460.555 doları bulan 7 aylık ihracatımız, 1967 yılının ilk 7 aylık ihracatından 1.476.777 dolar eksiklik göstermektedir.

Sahalar itibarile, 1968 Temmuz ayındaki ihracatımız, 1967 Temmuz ayına nazaran, bütün sahalarda azalma göstermiştir.

2 — İthalât :

1968 Temmuz ayında ithalâtımız 61.648.000 dolardır. 1967 Temmuz ayına nazaran bu rakam 14.577.444 dolar daha fazladır. 1968 Ocak - Temmuz ithalâtımız 459.222.555 dolar olmuştur. 1967 nin ilk 7 ayına göre 82.520.222 dolar artış vardır.

Sahalar itibarile ithalâtımız, 1968 Temmuz ayında, 1967 Temmuz ayına nazaran OECD Memleketlerinden ve anlaşmalı memleketlerden artmıştır.

«TÜRKİYEDE YABANCI SERMAYE» SEMİNERİNDEN İZLENİMLER

Necdet DURAKBAŞA

Seminer Programı Kapsamı ve Uygulaması :

Mehmet Odabaş Prodüktivite Kurumu tarafından 17-21/Kasım/1968 tarihleri arasında İstanbul'da Tarabya Otelinde yapılan «Türkiyede Yabancı Sermaye» Seminerine ilim adamlarından, resmî ve özel sektörden (sanayici, ithalâtçı, bankası v.s.) 60 kadar iştirâk olmuştur. Aktüel bir konuda, konuyla en yakından ilgili Devlet Plânlama Teşkilâtından hiçbir iştirâkçi bulunmayışı dikkati çekmiştir.

Seminer, uluslararası malî kurumlardan Kalkınma Bankası, Sınâî Yatırım ve Kredi Bankası, Amerikan - Türk Dış Ticaret Bankası v.s. bankalar aracılığı ile sağlanan krediler ile ilgilenmediği gibi, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. ne yatırılan yabancı sermaye ile Petrol Kanunu çerçevesinde gelen yabancı sermayeyi de kapsamı dışında tutmuştur.

Türkiye'ye 1950 den bu yana çeşitli yollardan gelen yabancı sermaye tutarı 530 milyon dolar kadardır. 18.1.1954 tarih ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan yararlanarak gelen sermaye tutarı ise bunun içinde 71 milyondan ibarettir. Seminer, daha çok yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çerçevesinde gelen sermayeyi tetkik konusu yapmıştır. Kapsamın böylesine dar tesbiti bir eksiklik teşkil etmiştir.

Seminer Basınıımızda geniş ilgi görmüştür. Seminer sonunda, görüşmelerin ışığı altında, Seminere tebliğ vererek katılan 4 ilim adamı arasında yapılan «açık oturum» bu ilgiyi daha da artırmıştır.

Açık oturumdan sonra tartışmacılara Seminer üyeleri tarafından yöneltilen sorular da konunun ve fikirlerin daha iyi aydınlanmasına hizmet etmiştir. Her tebliğden sonraki «genel görüşmeler» de aynı şekilde yararlı olmuştur.

Ancak, Seminer üyelerine tebliğlerin dağıtılamamış olması büyük bir eksiklik teşkil etmiştir.

Seminerin Özeti:

Seminerin ilk gününde; Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürü Erhan Işıl Gelişmiş ve Azgelişmiş Ülkelerde Yabancı Sermaye, Prof. Dr. Yılmaz Altuğ ise, «Sosyalist Ülkelerde Yabancı Sermaye» konusunu işlemişlerdir.

Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, yabancı sermayenin uluslararası bir gerçek olduğunu, bugün sosyalist ülkelerde dahi yabancı sermayenin teşvik edildiğini ifade etmiştir.

Doç. Dr. Halil Nadaroğlu, «Yabancı Sermaye Yatırımları ile İlgili Vergileme Rejimi» tebliğinde; vergileme tedbirlerinin yabancı sermayeyi teşvik yönünden, başka tedbirlere kıyasla, pek de önemi bulunmadığını; çünkü, devletlerin dışarda olan sermayenin ana ülkeye kâr transferinde, kendi ülkelerinin vergi kanunlarını uygulayarak yabancı ülkede noksan vergilendirilmiş ise, -eşitlik bakımından- noksan vergiyi kendilerinin aldıklarını; Türkiyede mevcut vergi rejiminin yabancı sermayeyi engelleyici olmadığını belirtmiştir.

Seminerin ikinci gününde; Doç. Dr. Baran Tuncer, «Yabancı Sermaye Yatırımlarının İktisadî Gelişmeye Etkileri» konusuna büyük bir vukufla incelemiştir. Sayın Tuncer gerek bu tebliğinde, gerekse Seminer sonundaki açık oturumda ortaya koyduğu fikirleriyle Seminerin başarıya ulaşmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur.

Doç. Dr. Baran Tuncer, teoride yabancı sermaye leh ve aleyhindeki görüşleri özetlemiştir;

Lehde faktörler olarak:

- 1 — Yabancı sermayenin yeni bir teknik ve işletmecilik bilgisi getirebilmesinin,
- 2 — İstihşâl amili olarak sermaye eksikliğini gidermesinin,
- 3 — İthalâtı ikâme edip, ihracatı artırmasının,
- 4 — Yeni istihdam imkânları açarak millî gelirin yükselmesine yardımcı olmasının,

Aleyhde faktörler olarak:

1 — Gelişmemiş ülkelerde, sermayenin nisbeten avantajlı durumunu (geniş kâr imkânlarını, hatta yerli kredileri de büyük ölçüde kullanarak) istismar edip, sağlanan kârları dışarı aktarmasının,

2 — Gelişmemiş ülkelerde para kıymetinde sürekli ve önemli düşüşler olduğu cihetle, resmî kur serbest kur farkını açıktan kazanmasının,

3 — Böylece, bir süre sonra gelen sermayeden daha fazla kâr transferi yapılmak suretiyle tediye muvazenesine olumlu değil, olumsuz etkide bulunmasının ve yabancı sermaye'nin otofinansmana tahsis ettiği bir kısım kârları toptan transfer etmek istemesi halinde tediye bilânçosunun daha da ağır bir baskı altında kalmasının,

4 — Yerli teşebbüse ileri tekniği ve geniş imkânlarıyla haksız bir râkip olmasının,

gösterildiğini, kanaatına göre, lehde imkânları sağlayamayan, aleyhte unsurları ise bünyesinde taşıyan bir yabancı sermaye yatırımına buyur demenin hiçbir anlamı olmayacağını; iyi ayarlanmamış bir yabancı sermaye politikasının, uzun vadede az gelişmiş ülkeler için yarar değil, zarar doğuracağını ortaya koymuştur.

Doç. Dr. Vural Savaş, «Yabancı sermaye yatırımlarının Türkiye'nin İktisadî Gelişmesine Etkisi» ni yukarıda belirtilen faktörler açısından rakamlara vurmak suretiyle değerlendirmiş ve sonuç itibarıyla bugüne kadar gelen yabancı sermayenin Yurdumuz kalkınmasına katkısının, gerek miktar, gerek mahiyet bakımından, hiç mesabesinde olduğuna, belki yararından çok zararı bulunduğu dikkati çekmiştir.

Bu görüş Doç. Dr. Baran Tuncer tarafından da paylaşılmıştır. Gerçekten her iki ilim adamına göre, Türkiye'ye bugüne kadar gelen özel yabancı sermaye, bu husustaki temel prensip ve politikanın tesbit edilmemiş olması yüzünden;

1 — Daha çok fazla kâr gördüğü ve kolay bulduğu gıda, lâstik, ilaç v.s. gibi istihlâk malları sanayiine gitmiştir. Bu 3 sanayi dalına giden yabancı sermaye tutarı gelen tüm yabancı sermayenin %50 sinden fazladır. Öteyandan, Türkiye'ye gelen özel yabancı sermaye'nin büyük kısmı nakdi değil, aynı sermaye olarak gelmiştir. Aynı sermaye getirilmesinde, kıymet takdiri mes'eleleri, tesisin eski ya da demode olup olmadığı problemleri ortaya çıkmaktadır.

2 — Yabancı sermaye hatta yerli sermayeden de daha fazla ölçüde yerli kredilerden yararlanmış ve elde ettiği yüksek kârları dışarı götürmüştür. O kadar ki, 1966 yılında gelen sermayeye kıyasla transfer edilen kâr % 68 nispetini bulmuştur.

3 — İhracatımıza hiçbir katgısı olmamıştır.

4 — Bu açıklamaların ışığı altında, Yurdumuza gelen yabancı sermaye'nin asıl geliş sebebinin, yüksek gümrük duvarlarımızdan kurtulup elverişli bir pazar bulmadan ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

Bunlara karşılık, belki bir istihdama imkân yaratmış olduğu, ileri teknik ve yönetim usulleri getirdiği ileri sürülebilirse de, bu alanlardaki katgısı da önemsenerek ölçüde değildir. Kaldı ki, yabancı sermaye Türk müteşebbisinin bir kısım alanlara daha geç girmesini de etkilemiş olabilir.

Yurdumuz açısından dış kaynaklar tetkik edilirken; yalnız yabancı sermayenin değil, fakat dış piyasalardan, kredi ve yerli teşebbüslerin hisse senedi ve tahvillerini satarak fon sağlama imkânlarının da dikkate alınması gereği üzerinde durulmuştur. (Türk-Amerikan Bankası Genel Md. Halis Kaynar ve Doç. Dr. Vural Savaş tarafından)

Seminerin üçüncü gününde: Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü Müşaviri Erhan Bener 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun bir eleştirmesini yapmış yabancı sermayenin «Memleketin iktisadî inkişafına yararlı olması» gereğine dair kanun hükmünün çok genel bir ifade olduğunu, karar vereceklerin eline açık seçik kriterler sağlanmamış bulunduğunu; bu sebeple yabancı sermayenin Yurdumuza gelişinin bazan çok kolaylaştırılıp bazan da çok zorlaştırılabildiğini; gerek olan bir şey varsa, yabancı sermayenin bu kanuna rağmen Türkiye'nin iktisadî inkişafına yeteri kadar bir katgıda bulunmadığını, bu nedenlerle kanunun bütün ekleriyle ele alınıp yeni bir tasarı hazırlandığını belirtmiştir.

Koç Holding Genel Müdürü Hulki Alisbah, «Yurdumuzda Yabancı Sermaye Tatbikatında Karşılaşılan Güçlükler»e ait bildirisinde, Türkiye'de bu alanda da Bürokrasi'nin etrafı nasıl kasıp kavurduğunu izah etmiştir.

Önceleri çok değişik kuruluşlardan üyeler alınarak teşkil olunan, «Sermayeyi Teşvik Komitesi» görevlerinin 11.8.1967 den bu yana Devlet Plânlama Teşkilâtında toplanmasını, muhatap bulabilme açısından olumlu görmekle birlikte; Plânlama Teşkilâtının esas fonksiyonu açısından böyle icracı bir daire durumuna düşürülmesini nasıl karşıladığı yolundaki soruyu menfi şekilde cevaplamış ve bugünkü durum «en iyisi değil, belki eskiye göre iyisidir.» demiştir.

Seminerin son günü: Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, Doç. Dr. Baran Tuncer, Doç. Dr. Vural Savaş ve Doç. Dr. Halil Nadaroğlunun katıldığı ve Abdi İpeççi tarafından yönetilen açık oturumda konu, seminer görüşmeleri ışığında, tartışılmıştır. Sonra da tartışmacılara seminere katılanlar tarafından sorular sorularak görüşlerin daha iyi aydınlanması sağlanmıştır.

«Açık Oturumda»: tartışmacılar arasında büyük görüş farkları ortaya çıkmamıştır. İktisatçı ilim adamları Doç. Dr. Baran Tuncer ve Doç. Dr. Vural Savaş, özel

yabancı sermaye'nin Türkiye'nin kalkınmasında halen bir yeri bulunmadığını; yakın bir gelecekte de fazla bir yeri bulunmayacağını; Hukuk Profesörü Dr. Yılmaz Altuğ ve Maliye Doçenti Dr. Halil Nadaroğlu ise, yabancı sermayenin bütün dünyada bir gerçek olduğunu, bundan Yurdumuzun da, tedbirleri alınmak kaydı ile, faydalanmasının yararlı olacağını ileri sürmüşlerdir.

Tedbir alınması konusunda taraflar arasında bir ayrılık yoktur, yine en etkin tedbirin Piyasa ekonomisinde emniyet ve istikrarın sağlanabilmesi olduğu görüşünde de bir ayrılık göze çarpmamaktadır. Oysa ki, gelişmemiş ülkeler açısından bu sonuncu unsur: sağlamak en güç, hemen de imkânsız olanıdır. Bu bakımdan yabancı sermaye gelişmemiş ülkelere değil, gelişmiş ülkeleri tercih temayülündedir.

Tebliğlerde Ortak Pazar'a girişimiz halinde, yabancı sermaye mes'alesi konusuna dokunulmamıştır.

Varılan Sonuçlar:

Seminerin vardı ğı pratik sonuçlar nelerdir? Bunları şöylece özetleyebiliriz:

1 — Türkiye'ye bu güne kadar gelen özel yabancı sermaye önemli bir tutar teşkil etmemekle birlikte, bu sermaye ekonomimize en ziyade yararlı olanlara yöneltilmiş değildir. Bu yönden, halen zararları büyük olmamakla birlikte, gelecekte doğurabileceği sakıncalar gözönüne alınarak, hem bu güne kadar gelen sermaye'nin geliş şartlarına göre kontrol ve murakabesi ihmâl edilmemeli; hem de bundan sonra gelecek yabancı sermayenin geliş şartları iyi tesbit edilmelidir. Bu amaçla, yetersiz olduğu uygulama ile de anlaşılan, Sermayeyi Teşvik Kanunu geciktirilmeden değiştirilmelidir.

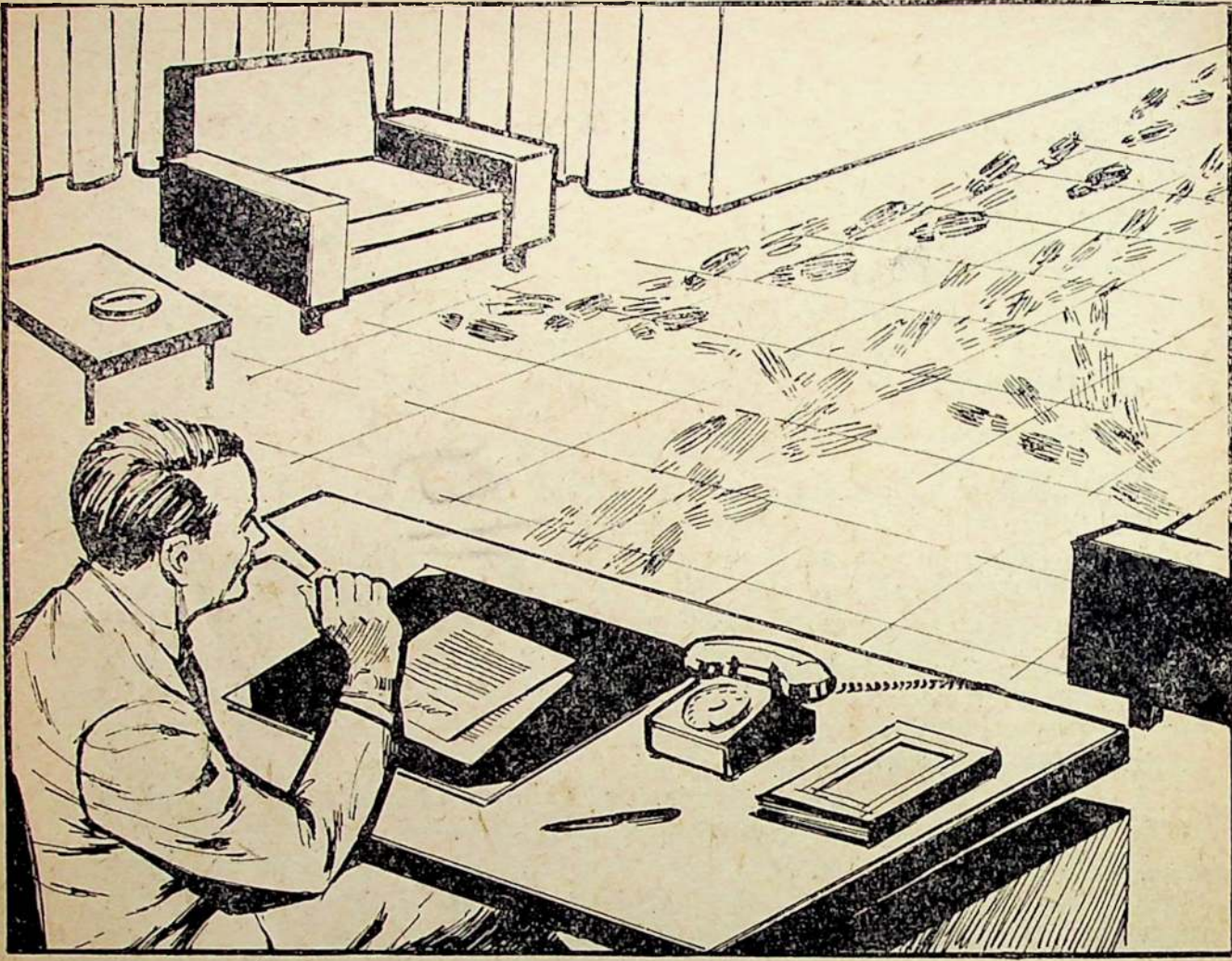
2 — Yabancı sermaye'nin kalkınmamıza katkısının büyütülmemesi gerekmekte ise de, bu imkândan da yararlanmak uygun ve faydalıdır.

3 — Dış kaynakları, yalnız yerli şirketlere yabancı sermaye iştirâki şeklinde değil, fakat dış krediler, yerli şirketlerin hisse senedi ve tahvillerinin dış piyasalarda satışı imkânı açısından da ele almak lâzımdır.

4 — Yabancı sermayenin teşvikinde, en önemli faktörün, piyasa ekonomisi içinde emniyet ve istikrar olduğu daima göz önünde bulundurulmalı, ekonomimize bu amaca ulaşacak şekilde plânlanmalıdır.

5 — Yabancı sermaye getirilirken; uygulamada görü'len bezdirici aksaklıklar giderilmelidir.

Güç şartlar altında böyle bir seminer tertibine önayak olduğu ve yararlı fikirlerin ortaya çıkmasını sağladığı için Produktivite Kurumu Sahip ve Yöneticisi Bn. Nermin Odabaş'a teşekkür etmek lâzımdır.

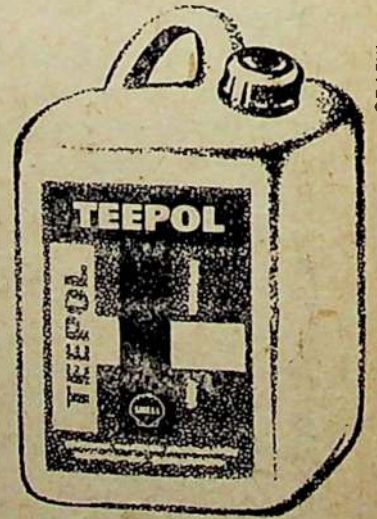
Odanıza hergün birçok kişi girip çıkmaktadır ...

Dolayısıyla, yerler çabuk kirlenir. Halbuki tertemiz bir odada çalışmak zevktir. Odanızın kolayca tertemiz olması için Teepol'e güveniniz.

Teepol mayi deterjan ile temizlenmiş yerler bir anda pırıl pırıl olur.

Teepol 4 kg. lık plastik ve 18 kg. lık teneke ambalajlarda satışa arz edilmiştir.

İşyerinizin temizliğinde Teepol'e güveniniz.

GRAFİKA

KİMYEVİ MADDELERİ

(Grafika)

Türk yollarındaki
motosikletlerin yüzde yetmişi

JAWA

markasını taşıır.

MODELLER

JAWA 350

JAWA 250

05 IDEAL JAWA

CZ 1,25

STADION - Yarım baygir pedallı

HAVADA JET KARADA JAWA

BOL YEDEK PARÇA İTİNALI SERVİS

ÇELİK MONTAJ

TİCARET VE SANAYİ A. Ş.

TÜRKİYE VE ORTAŞARKIN EN MODERN MOTOSİKLET FABRİKASI

TÜRKİYE İHTİSAS SATIŞI

ÇELİK MOTOR

Ticaret Ltd. Şti.

Sirkacı Gar karşısı 217. Tel.

27 34 52 22 02 73

Tetgraf - Skoda

İstanbul

siz de
ev sahibi
olabilirsiniz

tasarruflarınızı
devamlı olarak

t.c. ziraat bankasında

toplamayı
unutmayınız.

YAZAR ADLARINA GÖRE FİHRİST
(1968 YILI)

AĞANOĞLU Ali Şakir

Sterlin'in Devalüasyonu (Sayı: 1, Sayfa: 4)
Kalkınma Plânını Uygulama İmkânları (Sayı: 2, Sayfa: 4)
1968 Mali Yılı Devlet Bütçesi (Sayı: 3, S: 4)
Altın Buhranı ve Doların Değeri (Sayı: 4, S: 4)
Fransız Frank'ı Tehlikede mi? (Sayı: 7, S: 4)
Günümüzün Sağlam Parası: Alman Mark'ı (Sayı: 8, Sayfa: 4)

AKINCILAR Aykut

Amerikanın Dış Yardımları (Sayı: 9, Sayfa: 4)
Hata İşlemek ve Tenkit Edilmek Korkusunu Atınız (Sayı: 4, Sayfa: 38)

ALAGÖZ Alparslan

Sınai Teşebbüsler Tarafından İhraç Edilen Menkul Kıymetlerin Satışında Aracılık Fonksiyonu ve Kalkınma Bankaları (Sayı: 6, S: 14)
Sermaye Piyasasının Tanzimi ve Teşviki Hakkında Kanun Tasarısına Dair (Sayı: 9, S: 9)

A. AYSAN Doç. Dr. Mustafa

Elektronik Paraya Doğru (Sayı: 2, Sayfa: 15)
İktisadi ve Mali Konjonktür (Sayı: 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, Sayfa: 55, 51, 50, 45, 51, 49, 47, 49, 50)

İktisadi Devlet Teşekkülleri Seminerinden İzlenimler (Sayı: 4, Sayfa: 60)

Yine İktisadi Devlet Teşekkülleri Hakkında (Sayı: 5, Sayfa: 4)

İnşaat İşlerinde Muhasebe ve Maliyet Muhasebesi (Sayı: 6, Sayfa: 31)

Mali Tahlil Konusu İle İlgili Bibliyografya (Sayı: 7, Sayfa: 59)

Bankalarda Şube Açma Yarışı Hızlanıyor (Sayı: 11, Sayfa: 4)

İşletmelerde Büyüme Sağlayan Bir Etken Olarak Küçük Sanayi Kredileri (Sayı: 12, S: 8)

BAŞER Hayri

1968 Yılı'nın Sigortacılığımızda Düşündürdükleri (Sayı: 2, Sayfa: 52)

Yeni Karayolları Trafik Kanunu Tasarısı (Sayı: 4, Sayfa: 43)

II. Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yer Alan Dahili Fonla Sigorta Sisteminin Islâhı (Sayı: 5, Sayfa: 48)

İhracat Mevsiminin Eşiğinde İthalât ve İhracat Sigortalarının Harice Kaçırılmaması Üzerine Düşünmeler (Sayı: 9, Sayfa: 4)

ÇORAPÇI Bülent

DAVY Richard

(Çev: Necdet Durakbaşa)

DURAKBAŞA Necdet

ERTOP Doç. Dr. Kıvanç

EREM Prof. Dr. Faruk

FANIE R.N.

(Çev: Kâmuran Baydur)

GÜLEN Nejat

GÜRUS Alp

GÜVEMLİ Oktay

HATİBOĞLU Prof. Dr. Zeyyat

KAYIHAN Ertuğrul

KAZGAN Prof. Dr. Haydar

Sigortacılığımızda Yerli Şirketlerin 1967 Yılı Çalışmasına Genel Bakış (Sayı: 9, Sayfa: 45)

Sermaye Şirketlerinde Dağıtılmıyan Kârlar (Sayı: 9, Sayfa: 34)

Modern Cemiyetteki Gelişmelerin Doğurduğu Huzursuzluk (Sayı: 7, Sayfa: 9)

Çek Kullanılması Davasında Neredeyiz? ve Yurt İçi Seyyah Çekleri Uygulaması (Sayı: 5, S: 31)

Yeni Eserler (Sayı: 8, 10, Sayfa: 63, 59)

Bankalarda Bazı Mali Tahlil ve İstihbarat Mes'eleleri Hakkında (Sayı: 7, 8, 9, Sayfa: 23, 20, 29)

Mevduatın Önemine Dair (Sayı: 10, Sayfa: 17)
«Türkiyede Yabancı Sermaye Semineri»nden İzlenimler (Sayı: 12, Sayfa: 60)

Dolar Problemi ve Başkan Johnson'un Tedbirleri (Sayı: 3, Sayfa: 11)

Bankalar Hukukumuzda Genel Bir Bakış (Sayı: 8, Sayfa: 13)

İhracat Kredi Sigortasının Teşkilâtlandırılması (Sayı: 9, Sayfa: 39)

Yedek Akçe ve Otofinsman (Sayı: 2, S: 44)

Ticari ve Mali Bilânçolar (Sayı: 4, Sayfa: 32)

Sınai Anonim Şirketlerde Müsaccel Sermaye - Öz Sermaye Münasebetleri (Sayı: 8, Sayfa: 31)

Uzun Vadeli Kredileri Tahdit Eden Faktörler (Sayı: 11, Sayfa: 20)

O.E.C.D. ye Göre Türk Ekonomisi (Sayı: 10, Sayfa: 41)

Avrupa Yatırım Bankası (Sayı: 3, Sayfa: 27)

Devalüasyon Zaruridir (Sayı: 1, Sayfa: 14)

Tekrar Devalüasyona Dair (Sayı: 3, Sayfa: 17)

Kalkınma Plânı 1968 Programında Para ve Bankacılık (Sayı: 6, Sayfa: 4)

Gelişmemiş Ekonomilerde Mevduat Ne Ölçüde Önemlidir? (Sayı: 7, Sayfa: 16)

1967 Yılında Bankalar (Sayı: 8, Sayfa: 8)

Yurdumuz Açısından Mevduat Neden Önemlidir (Sayı: 12, Sayfa: 4)

Banka İşlemlerinde Mekanizasyon ve Otomasyon (Sayı: 1, Sayfa: 18)

Bankalarımızda İştirakçilik ve Sanayileşmenin Finansmanı (Sayı: 8, 9, 10, Sayfa: 24, 18,

- Gelişmemiş Memleketlerde Mevduat Yatırım İlişkisi (Sayı: 11, Sayfa: 9)
- Bankacılık Faaliyetleri ve İştirakçilikte Kâr Hedefi ve Millî Ekonomiye Katkı Hedefi Çelişkileri (Sayı: 12, Sayfa: 30)
- KEYMAN Hikmet
- Türkiye'de Bankacılığın Yapısı ve Sorunları (Sayı: 1, 2, Sayfa: 26, 26)
- Bankaların Karşılaştıkları Riskler ve Banka Emniyeti (Sayı: 4, Sayfa: 11)
- Bankalarımızın Para Maliyetleri, Faiz Tarifeleri. Bu Konudaki Düşünceler (Sayı: 5, S: 22)
- «Türkiye Bankacılığının Başlıca Sorunları» Seminerinden İzlenimler (Sayı: 7, Sayfa: 34)
- KILKIŞ Yıldırım
- Piyasa Durumu (Sayı: 1, 2, 3, 4, 5,6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, Sayfa: 53, 59, 57, 56, 57, 56, 49, 55, 56, 54, 54, 55)
- Malî ve İktisadî Konjonktür (Sayı: 4, 5, Sayfa: 52, 54)
- Pazarlama ile İlgili Bibliografya (Sayı: 11, Sayfa: 60)
- «LONDON TIMES» 'dan (Çev: Necdet Durakbaşa)
- İngilterede Öğrencilerin Üniversite Yönetiminde Daha Büyük Bir Yer Alması Kabul edildi (Sayı: 11, Sayfa: 15)
- LA BANQUE'dan (Çev: Alp Gürus)
- Georges Depallens'in «İşletmenin Finansal Yönetimi» Adlı Eseri (Sayı: 7, Sayfa: 54)
- NASUHOĞLU A. Hulusi
- Türk Özel Hukukuna Göre Çekle Borçlanma Ehliyetinin Şahsi Unsuru ve Tasarruf Mevduatı Hesaplarında Uygulanması (Sayı: 6, S: 40)
- Devalüasyon Lüzumsuzdur (Sayı: 2, Sayfa: 24)
- Dünyada ve Bizde Reklâmcılıkta Gelişmeler (Sayı: 5, Sayfa: 35)
- NEYZİ Dr. H. Nezih
- Bankalarda Para ve Kredi Nakline Aracılık İşleri (Sayı: 5, 7, Sayfa: 42, 29)
- Bankalarda Mevduat İşleri (Sayı: 11, 12, Sayfa: 30, 44)
- ONUR Vedat
- Kollektif Şirket Ortaklarının Şirket Borçlarından Ötürü Şahsi Sorumluluğu (Sayı: 6, S: 21)
- Bonoların Tahsili ve Ödememe Protestolarının Çekilmesinde Bankaların Sorumluluğu (Sayı: 7, Sayfa: 19)
- ÖZBİL Dünder
- Anonim Şirketlerde Yedek Akçeler (Sayı: 11, Sayfa: 24)
100. Yılında Emniyet Sandığı (Sayı: 2, S: 11)
- Şube Yönetimi ve Elektronik Makineler (Sayı: 4, Sayfa: 24)
- ÖZDEŞ Mithat
- PORAT M. Avnar
- VAUGHAN A. James

(Çev: Necdet Durakbaşa)

RANDALL V. Edvard

(Çev: Necdet Durakbaşa)

SESYILMAZ T. Burhan

Personelin Teşviki (Sayı: 3, Sayfa: 35)

Federal Almanya'da Bankaların Çalışma İzni-
ne Ait Esaslar (Sayı: 1, Sayfa: 43)

Birinci Beş Yıllık Plân Döneminde T. C. Mer-
kez Bankası Kredileri (Sayı: 6, Sayfa: 23)

Bern Birliği ve İhracat Kredi Sigortası Kural-
ları (Sayı: 8, Sayfa: 37)

Birinci Beş Yıllık Plân Döneminde Türkiye'de
Banka Kredileri (Sayı: 10, Sayfa: 22)

Fransa'da İhracat Kredi Sigortası (Sayı: 11,
Sayfa: 41)

SPYER R. C.

(Çev: Necdet Durakbaşa)

TOSUN Prof. Dr. Kemâl

Amerikan Bankacılık Sistemi (Sayı: 1, Sayfa:
36)

Sermaye-Emek Münasebetlerinde Gelişmeler
(Sayı: 3, Sayfa: 23)

TURNAOĞLU İshak

UÇKUN İlhan

Bankalarda Kredinin Emniyeti (Sayı: 3, S: 41)

Gider Vergisi Yönünden Banka Muameleleri
(Sayı: 3, Sayfa: 20)

İhracat Kredisi ve İhracata İlişkin Muame-
lelerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası (Sayı:
12, Sayfa: 38)

VAUGHAN A. James

PORAT M. Avner

(Çev. Necdet Durakbaşa)

YURDAKUL A. Cemalettin

Şube Yönetimi ve Elektronik Makineler (Sayı:
4, Sayfa: 24)

Yeni İş Kanununa Göre Banka Şubeleri ve Mü-
dürler (Sayı: 2, Sayfa: 49)

Sentetik Elyaf ve İplikler (Sayı: 6, Sayfa: 45)

Türkiye Dış Ticaretinin Rasyonalizasyonu (Sa-
yı: 10, Sayfa: 4)

Çalışma Metodlarının Geliştirilmesi Zorunlu-
luğu (Sayı: 3, Sayfa: 47)

YENAL Prof. Dr. Oktay

ZOGA Ergun

KONULARA GÖRE FİHRİST

(1968 YILI)

Bankacılık Sistemi

Bankalarda Şube Açma Yarışı Hızlanıyor (Sa-
yı: 11, Sayfa: 4) A. AYSAN Doç. Dr. Mustafa

Haberler «İngiliz Bankalarında Birleşmeler»
(Sayı: 9, Sayfa : 62)

Bankalarımızda İştirâkçilik ve Sanayileşme-
nin Finansmanı (Sayı: 8, 9, 10, S: 24, 18, 30) KAZGAN Prof. Dr. Haydar

Gelişmemiş Memleketlerde Mevduat Yatırım
İhtiyacı (Sayı: 11, Sayfa: 9)

Bankacılık Faaliyetleri ve İştirâkçilikte Kâr Hedefi ve Milli Ekonomiye Katgı Hedefi Çe - lişkileri (Sayı: 12, Sayfa: 30)

1967 Yılında Bankalar

(Sayı: 8, Sayfa: 8)

Prof. Dr. HATİBOĞLU Zeyyat

Türkiyede Bankacılığın Yapısı ve Sorunları

(Sayı: 1, 2, Sayfa: 26, 26)

KEYMAN Hikmet

Bankaların Karşılaştıkları Riskler ve Banka Emniyeti (Sayı: 4, Sayfa: 11)

Bankalarımızın Para Maliyetleri, Faiz Tarife - leri, Bu Konudaki Düşünceler (Sayı: 5, S: 22)

«Türkiyede Bankacılığın Başlıca Sorunları» Seminerinden İzlenimler (Sayı: 7, Sayfa: 34)

100. Yılında Emniyet Sandığı (Sayı: 2, S: 11)

Federal Almanyada Bankaların Çalışma İzni - ne Ait Esaslar (Sayı: 1, Sayfa: 43)

Amerikan Bankacılık Sistemi

(Sayı: 1, Sayfa: 36)

ÖZDEŞ Mithat
SESYILMAZ T. Burhan

SPYER R. C.
(Çev.: Necdet Durakbaşa)

Bankacılık Hukuku

Bankalar Hukukumuzda Genel Bir Bakış

(Sayı: 8, Sayfa: 11)

EREM Prof. Dr. Faruk

Türk Özel Hukukuna Göre Çekle Borçlanma Ehliyetinin Şahsi Unsuru ve Tasarruf Mevdu - atı Hesaplarında Uygulanması (Sayı: 6, S: 40)

Bonoların Tahsili ve Ödememe Protestolarının Çekilmesinde Bankaların Sorumluluğu (Sayı: 7, Sayfa: 19)

NASUHOĞLU A. Hulusi

ÖZBİL Dündar

Yeni İş Kanununa Göre Banka Şubeleri ve Müdürler (Sayı: 2, Sayfa: 49)

YURDAKUL A. Memalettin

Beşerî Münasebetler - Personel

Hata İşlemek ve Tenkit Edilmek Korkusunu Atınız (Sayı: 4, Sayfa: 38)

Dünyada ve Bizde Reklâmcılıkta Gelişmeler (Sayı: 5, Sayfa: 35)

Personelin Teşviki (Sayı: 3, Sayfa : 35)

AKINCILAR Aykut

NEYZİ Dr. H. Nezih

RANDALL V. Edvard
(Çev: Nevdet Durakbaşa)

Diğer Konular

Modern Cemiyetteki Gelişmelerin Doğurduğu Huzursuzluk (Sayı: 7, Sayfa: 9)

Yeni Eserler (Sayı: 8, 10, Sayfa: 63, 59)

İngilterede Öğrencilerin Üniversite Yöneti - minde Daha Büyük Bir Yer Alması Kabul E - dildi (Sayı: 11, Sayfa: 15)

DAVY Richard
(Çev: Nevdet Durakbaşa)

DURAKBAŞA Necdet
(Çev: Nevdet Durakbaşa)

Sentetik Elyaf ve İplikler (Sayı: 6, Sayfa: 45)
Okuyucu Soruları (Sayı: 1, 9, Sayfa: 62, 61)
Sevgili Okuyucularımız (Sayı: 1-12, Sayfa: 3)
Banka Kredilerini Tanzim Komitesi Kararları
(Sayı: 5, 7, 9, Sayfa: 62, 61, 63)
Bibliyografya (Sayı: 8, Sayfa: 61)
Yazarların Biyografisi
(Kıvanç Ertop Sayı: 3, Sayfa: 16)
(Vedad Onur Sayı: 5, Sayfa: 61)
(Ergun Zoga Sayı: 3, Sayfa: 51)
Yeni Eserler (Sayı: 9, Sayfa: 62)

İktisat

Kalkınma Plânını Uygulama İmkânları (Sayı:
2, Sayfa: 4)
1968 Mali Yılı Devlet Bütçesi (Sayı: 3, S: 4)
Amerikanın Dış Yardımları (Sayı: 9, Sayfa: 4)
İktisadî ve Malî Konjonktür (Sayı: 2-12, Say-
fa: 55, 51, 50, 45, 51, 49, 47, 49, 50)
İktisadî Devlet Teşekkülleri Seminerinden İz-
lenimler (Sayı: 4, Sayfa: 60)
Yine İktisadî Devlet Teşekkülleri Hakkında
(Sayı: 5, Sayfa: 4)
Türkiyede Yabancı Sermaye Semineri'nden İz-
lenimler (Sayı: 12, Sayfa: 60)
O.E.C.D. ye Göre Türk Ekonomisi
Piyasa Durumu (Sayı: 1-12, Sayfa: 53, 59, 57,
56, 57, 56, 49, 55, 56, 54, 54, 55)
Malî ve İktisadî Konjonktür (Sayı: 4, 5, Say-
fa: 52, 54)
Türkiye Dış Ticaretinin Rasyonalizasyonu (Sa-
yı: 10, Sayfa: 4)
Haberler «Türkiyede Yabancı Sermaye» Semi-
neri Yapılıyor (Sayı: 11, Sayfa: 62)

Para - Kredi - Malî Tahlil

Sterlin'in Devalüasyonu (Sayı: 1, Sayfa: 4)
Altın Buhranı ve Doların Değeri (Sayı: 4, S: 4)
Fransız Frank'ı Tehlikede mi? (Sayı: 7, S: 4)
Günümüzün Sağlam Parası Alman Mark'ı (Sa-
yı: 8, Sayfa: 4)
Malî Tahlil Konusu İle İlgili Bibliyografya (Sa-
yı: 7, Sayfa: 59)

İşletmelerde Büyüme Sağlayan Bir Etken O-
larak Küçük Sanayi Kredileri (Sayı: 12, S: 8)
Sermaye Şirketlerinde Dağıtılmıyan Kârlar
(Sayı: 9, Sayfa: 34)

YURDAKUL A. Cecalettin
BANKA Dergisi

AĞANOĞLU Ali Şakir

A. AYSAN Doç. Dr. Mustafa

DURAKBAŞA Necdet

GÜRUS Alp
KILKIŞ Yıldırım

YENAL Prof. Dr. Oktay

BANKA Dergisi

AĞANOĞLU Ali Şakir

A. AYSAN Doç. Dr. Mustafa

ÇORAPÇI Bülent

Georges Depallens'in «İşletmenin Finansal Yönetimi» Adlı Eseri (Sayı: 7, Sayfa: 54)
Bankalarda Bazı Mali Tahlil ve İstihbarat Mes'eleleri Hakkında (Sayı: 7, 8, 9, Sayfa: 23, 20, 29)

Dolar Problemi ve Başkan Johnson'un Tedbirleri (Sayı: 3, Sayfa: 11)

Yedek Akçe ve Otofinsman (Sayı: 2, S: 44)

Ticari ve Mali Bilânçolar (Sayı: 4, Sayfa: 32)

Sınai Anonim Şirketlerde Müseccel Sermaye -

Öz Sermaye Münasebetleri (Sayı: 8, Sayfa: 31)

Uzun Vadeli Kredileri Tahdit Eden Faktörler (Sayı: 11, Sayfa: 20)

Devalüasyon Zaruridir (Sayı: 1, Sayfa: 14)

Tekrar Devalüasyona Dair (Sayı: 3, S: 17)

Kalkınma Plânı 1968 Programında Para ve Bankacılık (Sayı: 6, Sayfa: 4)

Gelişmemiş Ekonomilerde Mevduat Ne Ölçüde Önemlidir? (Sayı: 7, Sayfa: 16)

Devalüasyon Lüzumsuzdur (Sayı: 2, S: 24)

Anonim Şirketlerde Yedek Akçeler (Sayı: 11, Sayfa: 24)

Kollektif Şirket Ortaklarının Şirket Borçlarından Ötürü Şahsi Sorumluluğu (Sayı: 6, S: 21)

Birinci Beş Yıllık Plân Döneminde T. C. Merkez Bankası Kredileri (Sayı: 6, Sayfa: 23)

Birinci Beş Yıllık Plân Döneminde Türkiyede Banka Kredileri (Sayı: 10, Sayfa: 22)

Bankalarda Kredinin Emniyeti (Sayı: 3, S: 41)

Mevduat ve Banka Hizmetleri

Çek Kullanılması Davasında Neredeyiz? Ve Yurt İçi Seyyah Çekleri Uygulaması (Sayı: 5, Sayfa: 31)

Mevduatın Önemine Dair (Sayı: 10, Sayfa : 17)

Yurdumuz Açısından Mevduat Neden Önemlidir? (Sayı: 12, Sayfa: 4)

Bankalarda Para ve Kredi Nakline Aracılık İşleri (Sayı: 5, 7, Sayfa: 42, 29)

Bankalarda Mevduat İşleri (Sayı: 11, 12, Sayfa: 30, 44)

Haberler «Dış Ticaret ve Ekonomik Gelişme Semineri» nden İzlenimler

Türkiye Maden Bankası Kuruluyor (Sayı: 10, Sayfa: 60)

LA BANQUE'dan
Çev: Alp Gürus)
DURAKBAŞA Necdet

ERTOP Doç. Dr. Kıvanç

GÜLEN Nejat

HATİBOĞLU Prof. Dr. Zeyyat

NEYZİ Dr. H. Nezih

ÖZBİL Dünder

SESYILMAZ T. Burhan

TURNAOĞLU İshak

DURAKBAŞA Necdet

HATİBOĞLU Prof. Dr. Zeyyat

ONUR Vedad

BANKA Dergisi

Muhasebe - Maliye

İnşaat İşlerinde Muhasebe ve Maliyet Muha-
sebesi (Sayı: 6, Sayfa: 4)

A. AYSAN Doç. Dr. Mustafa

Gider Vergisi Yönünden Banka Muameleleri
(Sayı: 3, Sayfa: 20)

UÇKUN İlhan

İhracat Kredisi ve İhracata İlişkin Muamele-
lerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası (Sayı: 12,
Sayfa: 38)

Sevk ve İdare - Makineleşme

Elektronik Paraya Doğru (Sayı: 2, Sayfa: 15)
Banka İşlemlerinde Mekanizasyon ve Otomas-
yon (Sayı: 1, Sayfa: 18)

A. AYSAN Doç. Dr. Mustafa
KAYIHAN Ertuğrul

Şube Yönetimi ve Elektronik Makineler (Sayı:
4, Sayfa: 24)

PORAT M - VAUGHAN A. J.
(Çev: Nevdet Durakbaşa)

Sermaye - Emek Münasebetlerinde Gelişmeler
(Sayı: 3, Sayfa: 23)

TOSUN Prof. Dr. Kâmil

Çalışma Metodlarının Geliştirilmesi Zorunlu-
luğu (Sayı: 3, Sayfa: 47)

ZOGA Ergun

Pazarlama ile ilgili Bibliografya (Sayı 11, S: 60)

KILKIŞ Yıldırım

Sigortacılık

1968 Yılıın Sigortacılığımızda Düşündürdük-
leri (Sayı: 2, Sayfa: 52)

Yeni Karayolları Trafik Kanununun Tasarısı
(Sayı: 4, Sayfa: 43)

II. Beş Yıllık Kalkınma Plânında Yer Alan Da-
hili Fonla Sigorta Sisteminin Islâhı (Sayı: 5,
Sayfa: 48)

İhracat Mevsiminin Eşiğinde İthalât ve İhra-
cat Sigortalarının Harice Kaçırılmaması üze-
rine Düşünceler (Sayı: 8, Sayfa: 46)

Sigortacılığımızda Yerli Şirketlerin 1967 Yılı
Çalışmasına Genel Bir Bakış (Sayı: 9, S: 45)

BAŞER Hayri

İhracat Kredi Sigortasının Teşkilâtlandırıl-
ması (Sayı: 9, Sayfa: 39)

FANIE. R. N.

Fransa'da İhracat Kredi Sigortası (Sayı: 11,
Sayfa: 41)

(Çev: Kâmuran Baydur)
SESYILMAZ T. Burhan

Bern Birliği ve İhracat Kredi Sigortası Ku-
ralları (Sayı: 8, Sayfa: 37)

Yatırım ve Kalkınma Bankacılığı

Sınai Teşebbüsler Tarafından İhraç Edilen
Menkûl Kıymetlerin Satışında Aracılık Fonk-
siyonu ve Kalkınma Bankaları (Sayı: 6, S: 14)

Sermaye Piyasasının Tanzimi ve Teşviki Hak-
kında Kanun Tasarısına Dair (Sayı: 9, S: 9)

ALAGÖZ Alparslan